

FINANŠU STABILITĀTES PĀRSKATS 2016

Finanšu stabilitāte – tāds finanšu sistēmas (finanšu starpnieki, tirgi un tirgus infrastruktūras) stāvoklis, kādā tā spēj izturēt šokus, neradot nozīmīgus finanšu starpniecības un kopējo finanšu pakalpojumu piedāvājuma traucējumus.

"Finanšu Stabilitātes Pārskata" mērķis ir veicināt sabiedrības izpratni par Latvijas finanšu sistēmas attīstību un vērst uzmanību uz sistēmiskiem riskiem, kas varētu apdraudēt Latvijas finanšu sistēmas stabilitāti.

"Finanšu Stabilitātes Pārskatā" analizēta un novērtēta Latvijas finanšu sistēmas darbība un riski, īpašu uzmanību pievēršot kredītiestāžu darbībai, balstoties uz finanšu tirgus datiem līdz 2016. gada februāra beigām, ekonomiskajiem datiem līdz 2016. gada marta beigām vai pārskata sagatavošanas brīdī pieejamiem datiem, kredītiestāžu, NFS un finanšu infrastruktūras datiem līdz 2016. gada marta beigām. Prognozes balstītas arī uz jaunākajiem pieejamiem datiem.

"Finanšu Stabilitātes Pārskatā" izmantots kredītiestāžu dalījums divās grupās, jo Latvijas kredītiestāžu sektoru veido divi atšķirīgi segmenti. 1. kredītiestāžu grupu veido kredītiestādes, kuru kredītportfeļos vairāk nekā 50% veido aizdevumi rezidentiem un kuras vairāk nekā 50% no noguldījumu apjoma piesaista no rezidentiem. Šo kredītiestāžu finansējuma lielāko daļu veido rezidentu noguldījumi un finansējums no to Ziemeļvalstu mātesbankām. 2. kredītiestāžu grupā ietilpst pārējās kredītiestādes, kuras galvenokārt apkalpo nerezidentus un piesaista nerezidentu noguldījumus (t.sk. Ziemeļvalstu banku filiāles, kuras nodrošina tikai iekšējās atbalsta funkcijas savām mātesbankām). Tām nav būtiskas lomas kredītu izsniegšanā rezidentiem un iekšzemes noguldījumu piesaistē.

Aprēķinot ROE, kopējo kapitāla rādītāju, pirmā līmeņa kapitāla rādītāju, pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītāju, atklāto valūtas pozīciju, FKTK noteikto likviditātes rādītāju, kā arī likviditātes un kredītriska jutīguma un stresa testa rezultātu un valūtas un procentu likmju riska jutīguma analīzes rezultātus, netiek iekļauti Latvijas Republikā reģistrēto ārvalstu kredītiestāžu filiāļu dati.

Figūriekavās ietvertie dati atbilst iepriekšējā gada atbilstošajam periodam.

Sagatavojot grafiskos attēlus un tabulas, izmantoti šādi datu avoti: 1.1. att. – SVF, 1.2.–1.4. att. – Bloomberg, 1.5. att. – Norvēģijas Banka un ValueGuard, 1.6.–1.9. att. – CSP, 1.10. att. – Latvijas Banka un CSP, 1.11. att. – ECB, attiecīgo valstu centrālās bankas un Eurostat, 1.12. att. – CSP, 1.13. att. – Eurostat, 1.14. att. – ECB, attiecīgo valstu centrālās bankas un Eurostat, 1.15. att. – Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas datiem, 1.16. att. – Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz CSP, SIA "Latio", SIA "Ober Haus Real Estate Latvia" un SIA "Arco Real Estate" datiem, 1.17. att. – Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz CSP, Latvijas Bankas, SIA "Latio", SIA "Ober Haus Real Estate Latvia" un SIA "Arco Real Estate" datiem, 2.1. att. – Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz Latvijas Bankas datiem, 2.2. att. – Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz Latvijas Bankas un CSP datiem, 2.3. att. – ECB, 2.4. un 2.5. att. – Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz FKTK datiem, 2.6.–2.10. att. – Latvijas Banka, 2.11. att. – FKTK, 2.12. un 2.13. att. – Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz FKTK datiem, 2.14. att. – FKTK, 2.15. att. – Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz FKTK datiem, 2.16. att. – FKTK, 2.17. un 2.18. att. – Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz FKTK datiem, 2.19.–2.24. att. – Latvijas Banka, 2.25. un 2.26. att. – FKTK, 3.1.–3.3. att. – Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz Latvijas Bankas, FKTK un CSP datiem, 3.4. att. – FKTK, 3.5. att. – Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz FKTK un Bloomberg datiem, 3.6. att. – EAAPI, 3.7. un 3.8. att. – FKTK, 4.1. un 4.2. att. – Latvijas Banka, 4.3. att. – LCD, P1.1. un P1.2. att. – Latvijas Banka un FKTK, P2.1.–P2.7. att. – Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz Bloomberg, Latvijas Bankas, FKTK, ECB, Eurostat un CSP datiem, P2.8. att. – Latvijas Banka, P2.9. att. – Latvijas Bankas aprēķini, balstoties uz Latvijas Bankas, FKTK, Bloomberg un ECB datiem, 2.1. un 2.2. tabulai – FKTK, 2.3. tabulai – Latvijas Banka un Bloomberg, 2.4. tabulai – Latvijas Bankas aprēķini.

Latvijas Banka

K. Valdemāra iela 2A, Rīga, LV-1050

Tālrunis: 67022300

Fakss: 67022420

<http://www.bank.lv>

info@bank.lv

SATURS

KOPSAVILKUMS	4
1. MAKROFINANSIĀLĀ VIDE	8
1.1. Ārējā makrofinansiālā vide	8
1.2. Iekšzemes makrofinansiālā vide	11
1.3. Kredītiestāžu klientu finansiālā ievainojamība	13
1.3.1. Mājsaimniecību finansiālā ievainojamība	13
1.3.2. Nefinanšu sabiedrību finansiālā ievainojamība	14
1.3.3. Nekustamā īpašuma tirgus attīstība	16
2. KREDĪTIESTĀŽU SEKTORA ATTĪSTĪBA UN RISKI	19
2.1. Kreditēšanas dinamika un kredītrisks	19
2.2. Finansējuma un likviditātes risks	22
1. ielikums. Kredītiestāžu likviditātes seguma koeficienta prasība	24
2.3. Tirgus risks	27
2.4. Pelnītspēja	29
2. ielikums. Kredītiestāžu peļnītspēja zemu procentu likmju vidē	30
2.5. Kapitalizācija	33
2.6. Kredītiestāžu šoku absorbētspēja	34
3. ielikums. Jūtīguma analīzes un makroekonomiskā stresa testa metodoloģijas pārmaiņas	35
3. NFS ATTĪSTĪBA UN RISKI	38
3.1. NFS attīstība	38
3.2. NFS kreditēšanas pakalpojumi	39
3.3. NFS pārējie finanšu pakalpojumi	40
4. ielikums. Zemu procentu likmju vides ietekme uz Latvijas dzīvības apdrošināšanas sabiedrībām	43
4. SISTĒMISKI NOZĪMĪGAS MAKSĀJUMU UN NORĒĶINU SISTĒMAS	45
4.1. Maksājumu sistēmas	45
4.2. Vērtspapīru norēķinu sistēmas	47
PIELIKUMI	49
1. Citas sistēmiski nozīmīgas iestādes Latvijā	49
2. Jaunais kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību darbības atjaunošanas un noregulējuma ietvars	51
3. Kredītiestāžu darbības rādītāji	53
4. Finanšu stabilitātes risku novērtējuma rīki	55

SAĪSINĀJUMI

AS – akciju sabiedrība	EURIBOR – eiro starpbanku piedāvājuma procentu likmju indekss (<i>euro interbank offered rate</i>)
ASV – Amerikas Savienotās Valstis	Eurostat – Eiropas Savienības statistikas birojs
BRRD – Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/59/ES, ar ko izveido kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību atvērēšanas un noregulējuma režīmu un groza Padomes Direktīvu 82/891/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2001/24/EK, 2002/47/EK, 2004/25/EK, 2005/56/EK, 2007/36/EK, 2011/35/ES, 2012/30/ES un 2013/36/ES, un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1093/2010 un (ES) Nr. 648/2012	FOTK – Finanšu un kapitāla tirgus komisija
CDS – kredītriska mijmaiņas līgums (<i>credit default swap</i>)	FOP – beznaudas vērtspapīru pārvedumi (<i>free of payment</i>)
CISS – ECB saliktais sistēmiskā stresa rādītājs	FRS – ASV Federālo rezervju sistēma
CRD IV – Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK	GAP – pārcenošanas starpība jeb PJA un PJS starpība
CRR – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 575/2013 par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012	G-SNI – globāli sistēmiski nozīmīgas iestādes
C-SNI – citas sistēmiski nozīmīgas iestādes	IKP – iekšzemes kopprodukts
CSP – Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde	LCD – Latvijas Centrālais depozitārijs
DENOS sistēma – LCD vērtspapīru norēķinu sistēma	LSK – likviditātes seguma koeficients (<i>liquidity coverage ratio</i>)
DVP – ar naudas norēķiniem saistīti vērtspapīru pārvedumi jeb piegāde pret samaksu (<i>delivery versus payment</i>)	MFI – monetārā finanšu iestāde
EAAPI – Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestāde (<i>European Insurance and Occupational Pensions Authority</i> ; EIOPA)	NFS – nebanku finanšu sektors
EBI – Eiropas Banku iestāde	NILLTF – noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija un terorisma finansēšana
ECB – Eiropas Centrālā banka	NVS – Neatkarīgo Valstu Sadraudzība
EKS sistēma – Latvijas Bankas elektroniskā klīringa sistēma	OPEC – Naftas eksportētājvalstu organizācija
ENR – ekonomiskā noskaņojuma rādītājs (<i>economic sentiment indicator</i> ; ESI)	PAIP – paplašinātā aktīvu iegādes programma
ES – Eiropas Savienība	PCI – patēriņa cenu indekss
ESRK – Eiropas Sistēmisko risku kolēģija	PJA – pret procentu likmju pārmaiņām jutīgie aktīvi
	PJS – pret procentu likmju pārmaiņām jutīgās saistības
	ROA – aktīvu atdeve (<i>return on assets</i>)
	ROE – kapitāla atdeve (<i>return on equity</i>)
	RSA – riska svērtie aktīvi
	SIA – sabiedrība ar ierobežotu atbildību
	SNV – saistību nepildīšanas varbūtība (<i>probability of default</i>)
	SNZ – zaudējumi, kas var rasties saistību nepildīšanas gadījumā (<i>loss given default</i>)
	SVF – Starptautiskais Valūtas fonds
	TARGET – Eiropas Vienotā automatizētā reālā laika bruto norēķinu sistēma (<i>Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system</i> ; TARGET)
	TARGET2 – otrās paaudzes TARGET sistēma
	VAS – valsts akciju sabiedrība
	VNF – Vienotais noregulējuma fonds
	VNM – Vienotais noregulējuma mehānisms
	VNV – Vienotā noregulējuma valde
	VUM – Vienotais uzraudzības mehānisms

KOPSAVILKUMS

Galvenie Latvijas finanšu stabilitātes sistēmiskie riski saistīti ar ārējo makrofinansiālo vidi. Ārējos riskus lielākoties nosaka augstā nenoteiktība, ārējā pieprasījuma riski, makrofinansiālās situācijas pasliktināšanās Krievijā, kā arī finanšu stabilitātes riski mātesbanku mītneszemēs. Latvijas tautsaimniecības attīstība palēninājusies, taču kopumā turpinās mērena izaugsme, un iekšzemes aizņēmēju kredītpēja turpina uzlaboties. Saskaņā ar Latvijas Bankas veiktā makroekonomiskā stresa testa un jutīguma analīzes rezultātiem kredītiestāžu spēja absorbēt kredītriska pieaugumu ir augsta, jo kredītiestādes kopumā ir labi kapitalizētas. Arī likviditātes stresa testu rezultāti liecina, ka kredītiestāžu spēja absorbēt potenciālos likviditātes šokus ir laba, jo kredītiestādēm ir augsti likviditātes rādītāji. Lai gan kredītiestādēm ir labi pelnītspējas rādītāji, tomēr palielinās ar to turpmāko pelnītspēju saistītie riski, īpaši ņemot vērā sarūkošo ienākumu bāzi. Vājas kredītēšanas ietilgšana ierobežo kredītiestāžu nākotnes ienākumus un tautsaimniecības izaugsmes potenciālu.

Latvijas finanšu stabilitātes galvenie sistēmiskie riski ir šādi:

1) ārējās makrofinansiālās vides pasliktināšanās un augstas nenoteiktības ietilgšana, kas var negatīvi ietekmēt tautsaimniecības izaugsmi un kredītiestāžu pelnītspēju;	↑
2) vājas kredītēšanas ietilgšana, kas ierobežo tautsaimniecības attīstību;	↓
3) nekustamā īpašuma cenu būtiska korekcija Zviedrijā un Norvēģijā un/vai riska prēmijas pārvērtēšana, kas var negatīvi ietekmēt mātesbanku aizņemšanās nosacījumus, finansiālo stāvokli un tautsaimniecības izaugsmi.	→

Riska virziens attēlots ar bultu, un riska pakāpe apzīmēta ar krāsu.

zema	mazāka par vidēju	vidēja	lielāka par vidēju	augsta
------	-------------------	--------	--------------------	--------

Galvenie Latvijas finanšu stabilitātes sistēmiskie riski joprojām saistīti ar ārējo makrofinansiālo vidi. Ārējie riski ir lielāki par vidējiem un turpina augt. To galvenokārt nosaka globālās izaugsmes riski – izaugsmes palēnināšanās un nesabalansētība attīstības valstīs (t.sk. Ķīnā, Krievijā un Brazīlijā), un tas savukārt mazina attīstīto valstu izredzes uz noturīgu izaugsmes atjaunošanos. Ārējo nenoteiktību pastiprina arī ģeopolitisko risku pieaugums gan Eiropā, gan pasaulē kopumā.

FRS lēmums atsākt bāzes likmes paaugstināšanas politiku radījis bažas par vadošo centrālo banku monetāro politiku diverģenci un FRS bāzes likmes kāpuma iespējamo ietekmi uz finanšu resursu cenu un kapitāla plūsmām attīstības valstīs. FRS pārskatot bāzes likmes paaugstināšanas tempu, bažas par monetāro politiku diverģences globālo ietekmi mazinājās. Tomēr nenoteiktība joprojām pastāv.

Naftas piedāvājumam nozīmīgi pārsniedzot pieprasījumu, naftas un citu izejvielu cenas būtiski kritušās. Zemās naftas cenas pasliktina naftas eksportētājvalstu (t.sk. Krievijas) ekonomisko izaugsmi. Savukārt zemo naftas cenu kopējā pozitīvā ietekme uz naftas importētājvalstu tautsaimniecības izaugsmi turpmāk mazināsies.

Nesabalansētība attīstības valstīs, ģeopolitiskie riski un norises izejvielu tirgos veicināja būtisku svārstīguma kāpumu pasaules finanšu tirgos. Euro zonā kritās korporatīvo vērtspapīru un akciju (īpaši banku akciju) cenas. Tomēr kopumā euro zonas finanšu tirgi bija samērā noturīgi pret spriedzes pieaugumu pasaules finanšu tirgos, un Eirosistēmas PAIP ir stabilizējošs faktors. Svārstību palielināšanās finanšu tirgos liecina, ka ar pēkšņu riska prēmijas korekciju un zemu procentu likmju vidi saistītie riski turpina augt un dažos tirgus segmentos (akciju un augstāka riska parāda vērtspapīru segmentos) tie jau sāk daļēji īstenoties. Riskus palielina zemā likviditāte atsevišķos finanšu tirgus segmentos, augsta korelācija starp dažādu aktīvu cenām, nelielās riska prēmijas, kā arī monetāro politiku diverģences potenciālais pieaugums.

Eiro zonas IKP prognozes ārējo faktoru ietekmē nedaudz pazeminātas, un ECB turpina īstenot stimulējošu monetāro politiku. Vājā izaugsme, ar pēkšņu riska prēmiju pārskatīšanu saistītie riski, zemu procentu likmju vide, kā arī lielais ienākumus nenesošo aktīvu atlikums dažu eiro zonas valstu kredītiestādēs palielina eiro zonas banku un nebanku finanšu institūciju pelnītspējas riskus. Arī lielie valdības un nefinanšu privātā sektora parādi ir potenciāls eiro zonas finanšu stabilitātes risks. 2016. gada 1. janvārī darbību uzsāka VNM, turpinot stiprināt eiro zonas finanšu stabilitāti.

Zviedrijas un Norvēģijas centrālās bankas turpina īstenot stimulējošu monetāro politiku. Stimulējošās monetārās politikas, kredītēšanas kāpuma un valdības izdevumu pieauguma ietekmē Zviedrijas tautsaimniecība aug samērā strauji. Savukārt Norvēģijas IKP izaugsmi palēnina zemās naftas cenas. Neraugoties uz īstenotajiem makrouzraudzības pasākumiem, Zviedrijā un Norvēģijā turpina uzkrāties finanšu stabilitātes riski saistībā ar nekustamā īpašuma tirgus nesabalansēto attīstību un augsto māsaimniecību parāda līmeni. Risku īstenošanās iespējamo negatīvo ietekmi palielina mātesbanku atkarība no tirgus finansējuma un to nozīme Ziemeļvalstu un Baltijas valstu finanšu sistēmās. Vienlaikus mātesbanku finanšu rādītāji ir spēcīgi, un tām ir samērā augstas kapitāla prasības. To kredītrisks finanšu tirgos joprojām tiek vērtēts kā zems.

Minēto risku īstenošanās gadījumā to potenciālā ietekme uz Latvijas finanšu stabilitāti caur finansējuma kanālu būs mazāka nekā iepriekš, jo Latvijas meitasbanku finansējumā būtiski sarukusi mātesbanku finansējuma nozīme. Tomēr nozīmīga šoka gadījumā mātesbankas varētu pārvietot pieejamos resursus no meitasbankām, lai izmantotu grupas vajadzībām. Ņemot vērā Baltijas valstu un Ziemeļvalstu tirdzniecības saites, Latvijas un arī reģiona izaugsme tiktu ietekmēta caur tirdzniecības un konfidences kanālu.

Papildus citiem ārējiem faktoriem Baltijas reģiona izaugsmi kavējusi makrofinansciālās situācijas pasliktināšanās Krievijā. Krievijas IKP krituma temps palēninās, tomēr recesija turpinās. Zemo naftas cenu negatīvā ietekme uz Krievijas valsts budžetu un tautsaimniecību ir nozīmīga. To negatīvi ietekmē arī Krievijas rubļa vērtības sarukums, ģeopolitiskie faktori un ES sankcijas. Krievijas māsaimniecību, nefinanšu sabiedrību un banku maksātspējas riski aug.

Latvijas tirdzniecības sakari ar Krieviju būtiski samazinājušies, tāpēc Krievijas risku potenciālā tiešā ietekme caur tirdzniecības kanālu sarukusi. Tomēr pastāv arī otrreizējā ietekme uz ārējo pieprasījumu citās tirdzniecības partnervalstīs. Lielā nestabilitāte Krievijā joprojām ir risks nefinanšu sabiedrībām, kurām Krievija ir noieta tirgus, un arī dažām kredītiestādēm, kuru ieguldījumi NVS valstīs ir būtiski salīdzinājumā ar to kapitālu.

Krievijas risku ietekmē jau vērojama nerezidentiem izsniegto kredītu kvalitātes pasliktināšanās, tomēr kopējā kredītportfeļa kvalitāte nav samazinājusies, jo ar Krieviju saistīto nerezidentu kredītu īpatsvars kopējā kredītportfelī ir neliels. Riskus mazina kredītiestāžu kopumā augstā kapitalizācija. Uzraudzības pārbaudes procesa (II pilāra) ietvaros FKTK nosaka paaugstinātas papildu individuālās kapitāla pietiekamības prasības kredītiestādēm, kuras izsniedz kredītus nerezidentiem.

Latvijas tautsaimniecība turpina mēreni attīstīties, taču izaugsmes temps ir palēninājies. Galvenie riski Latvijas tautsaimniecības turpmākajai izaugsmei joprojām saistīti ar ārējās vides nenoteiktību un vājo investīciju attīstību, ko ierobežo arī kavēšanās ES fondu līdzekļu apguves jomā. Iekšzemes izaugsmi galvenokārt virza privātais patēriņš, un to savukārt veicina straujais darbaspēka algu pieaugums. Vienlaikus algu kāpums, kas ilgstoši ir augstāks par darba ražīguma pieaugumu, uztur bažas par iespējamiem konkurētspējas riskiem. Kopumā iekšzemes makrofinansciālās vides radītie finanšu stabilitātes riski ir ierobežoti.

Mērenas ekonomiskās izaugsmes apstākļos iekšzemes aizņēmēju finansiālais stāvoklis turpina uzlaboties un to kredītrisks mazinās – par to liecina arī iekšzemes kredītportfeļa

kvalitātes uzlabošanās. Mājsaimniecību maksātspēju veicina straujš algu kāpums un zemā inflācija. Savukārt nefinanšu sabiedrību finansiālie rādītāji nav būtiski mainījušies, neraugoties uz sarežģītajiem ārējiem apstākļiem. Nefinanšu sabiedrību un mājsaimniecību parāds turpina sarukt un ir neliels starptautiskā mērogā.

Vienlaikus nefinanšu sabiedrību kapitāla līmenis joprojām ir samērā zems, un tām trūkst pietiekama nodrošinājuma potenciālajam aizņēmumam, kas mazina kredītu pieprasījumu un piedāvājumu. Arī mājsaimniecību ienākumu un uzkrājumu zema līmenis ierobežo mājsaimniecību spēju uzkrāt līdzekļus pirmajai iemaksai un aizņemties.

Lai gan kredītiestādes nedaudz atvieglotājušas kredītu standartus un aizņēmēju pieprasījums pēc kredītiem mazliet audzis, kopumā gan kredītu piedāvājums, gan pieprasījums nav liels. No jauna izsniegto kredītu apjoms pakāpeniski aug, tomēr iekšzemes nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām izsniegto kredītu atlikuma gada pārmaiņu temps joprojām ir negatīvs. Vājai kredītiestāžu ietilpšībai, var tikt ierobežota tautsaimniecības izaugsme un kredītiestāžu ienākumu veidošanās avoti.

Sarūkot iekšzemes kredītu atlikumam un augot noguldījumu atlikumam kredītiestādēs, būtiski samazinājusies kredītu atlikuma un noguldījumu atlikuma attiecība. Kredītiestāžu finansējuma struktūrā turpina palielināties noguldījumu loma. Rezidentu noguldījumu atlikums noturīgi aug, savukārt nerezidentu noguldījumu atlikums kopš 2015. gada beigām samazinās. Tas galvenokārt saistāms ar augsto bāzi un būtiski stingrāku prasību ieviešanu NILLTF novēršanas jomā. Pastiprinoties NILLTF novēršanas prasībām starptautiskā mērogā, arī Latvijā tiek noteiktas stingrākas prasības NILLTF riska pārvaldīšanai kredītiestādēs un kredītiestāžu klientu padziļinātai izpētei, kredītiestādēs notiek papildu audits un tiek stiprināta uzraugošo institūciju kapacitāte. Minētās prasības ir būtiskas Latvijas finanšu sektora tālākai ilgtspējīgai attīstībai.

Kredītiestāžu likviditātes risks kopumā ir neliels, jo abu grupu kredītiestādēm kopējos aktīvos ir liels likvīdo aktīvu īpatsvars. Zemu procentu likmju ietekmē palielinās kredītiestāžu ieguldījumi likvīdo vērtspapīru portfelī un noguldījumu atlikums Latvijas Bankā. Abas kredītiestāžu grupas ar uzviju izpilda gan FKTK noteiktās minimālās likviditātes prasības, gan kopš 2015. gada oktobra ieviesto LSK prasību. Latvijas Bankas veikto likviditātes stresa testu rezultāti liecina, ka kredītiestāžu spēja absorbēt potenciālos likviditātes šokus joprojām ir noturīga.

2015. gadā kredītiestāžu kopējā peļņa pieauga par trešdaļu. To aktīvu un kapitāla atdeves rādītāji ir augsti, un kredītu un noguldījumu procentu likmju starpība ir liela. Pelnītspēju veicina iekšzemes aizņēmēju maksātspējas uzlabošanās. Vienlaikus 1. kredītiestāžu grupas galvenais ienākumu avots (kredītportfelis) joprojām sarūk, bet iespējas turpināt procentu izdevumu, uzkrājumu nedrošiem parādiem un administratīvo izdevumu samazināšanu jau gandrīz izsmeltas. Arī zemu procentu likmju vide ierobežo peļņas palielināšanas iespējas. Savukārt 2. kredītiestāžu grupas darbību apjoms un līdz šim augstie peļņas rādītāji turpmāk, visticamāk, saruks saistībā ar stingrākām prasībām NILLTF novēršanas jomā. Dažām kredītiestādēm jāreķinās arī ar riskiem, kas saistīti ar to ieguldījumiem NVS valstīs. Ņemot vērā peļnītspēju ierobežojošos faktorus, svarīgi, kādu peļņas saglabāšanas stratēģiju kredītiestādes turpmāk izvēlēsies.

Kredītiestāžu kapitāla pietiekamība joprojām nozīmīgi pārsniedz regulatīvās prasības, un ar to saistītie riski kredītiestāžu sektorā kopumā saglabājas zemi. Dažām 2. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm pastāv kapitalizācijas līmeņa samazināšanās risks gadījumā, ja to ieguldījumus NVS valstīs ietekmēs nozīmīgu šoku īstenošanās. Latvijas Bankas veiktās jutīguma analīzes un makroekonomiskā stresa testa rezultāti liecina, ka kredītiestāžu spēja absorbēt iespējamo kredītriska (t.sk. Krievijas valsts riska) pieaugumu kopumā ir laba. Tomēr dažām kredītiestādēm būtu jāstiprina pirmā līmeņa kapitāls.

Saskaņā ar Kredītiestāžu likumu, kurā transponētas CRD IV prasības, FKTK identificējusi sešas sistēmiski nozīmīgas kredītiestādes (t.s. citas sistēmiski nozīmīgas iestādes),

kurām atbilstoši to sistēmiskā nozīmīguma vērtējumam uzraudzības iestāde var piemērot stingrākas regulatīvās prasības (t.sk. citas sistēmiski nozīmīgas iestādes (C-SNI) kapitāla rezerves prasību līdz 2% no RSA). Lēmumu par C-SNI kapitāla rezerves prasību plānots pieņemt 2016. gadā.

2015. gadā NFS izaugsme bija samērā strauja. To veicināja lielāki mājāsaimniecību uzkrājumi pensiju fondos. Arī NFS izsniegto kredītu (galvenokārt finanšu līzīngā nefinanšu sabiedrībām) kāpuma temps paātrinājās. NFS mājāsaimniecībām no jauna izsniegto aizdevumu apjoms turpināja strauji augt. Taču tas tikai daļēji atspoguļojās NFS mājāsaimniecībām izsniegto kredītu atlikuma pārmaiņās, kas lielā mērā skaidrojams ar cedēto parādu apjoma kāpumu (galvenokārt ātro kredītu izsniedzēju segmentā). Savukārt apdrošināšanas sabiedrību izaugsme kļuva lēnāka. Zemu procentu likmju vides ietekmē nedaudz pieauga NFS, īpaši dzīvības apdrošināšanas sabiedrību, ilgtermiņa peļnītspējas risks. Lielāks svārstīgums pasaules finanšu tirgos 2015. gadā noteica apdrošināšanas sabiedrību un pensiju fondu ieguldījumu ienesīguma samazināšanos. Kopumā NFS aktīvu īpatsvars Latvijas finanšu sektorā joprojām ir samērā neliels, un NFS saites ar kredītiestāžu sektoru nerada nozīmīgus riskus finanšu stabilitātei kopumā.

2015. gadā veiktais sistēmiski nozīmīgo finanšu tirgus infrastruktūru – TARGET2-Latvija sistēmas un DENOS sistēmas – finanšu risku novērtējums liecina, ka šajās sistēmās ir maza sistēmiskā riska iespējamība. Šīs infrastruktūras nodrošina efektīvu un drošu maksājumu un norēķinu vidi, un to raita darbība veicina finanšu stabilitāti.

Ieteikumi

Pagaidām sistēmiskie riski Latvijas finanšu stabilitātei kopumā ir ierobežoti un Latvijas kredītiestāžu spēja absorbēt potenciālo sistēmisko risku pieaugumu ir laba, tomēr vairāki pasākumi veicinātu finanšu sistēmas stabilitāti.

1. Kopumā kredītiestāžu kapitalizācija un kapitāla kvalitāte ir augsta. Ņemot vērā iepriekšējās krīzes mācību, ka augstākas kvalitātes kapitāls spēj labāk absorbēt potenciālos zaudējumus, pirmā līmeņa kapitāla prasību stiprināšana kredītiestādēs ar būtisku otrā līmeņa kapitāla īpatsvaru kopējā kapitālā veicinātu to papildu noturību.
2. 2015. gada 1. oktobrī ES atbilstoši CRR stājās spēkā vienota 60% LSK prasība, bet ar 2016. gada 1. janvāri – 70% LSK prasība. Līdz LSK prasības pilnīgai ieviešanai 2018. gadā spēkā būs arī līdzšinējās FKTK noteiktās likviditātes prasības un uzraudzības pārbaudes procesa (II pīlāra) ietvaros kredītiestādēm ar noteiktu darbības modeli individuāli tiks noteiktas stingrākas likviditātes prasības. Nepieciešamība šīm kredītiestādēm noteikt stingrākas likviditātes prasības saglabāsies arī pēc 2018. gada, tāpēc jāapzina CRR ietvaros pieejamās iespējas noteikt papildu likviditātes prasības kredītiestādēm, kurām jānodrošina lielākas likviditātes rezerves.
3. Stiprinot Latvijas finanšu stabilitāti, svarīgi nodrošināt augstus NILLTF novēršanas standartus. Atbalstāma stingrāku prasību ieviešana NILLTF novēršanas jomā un uzsāktie pasākumi uzraudzības iestāžu kapacitātes stiprināšanai, ko savukārt veicinātu tirgus dalībnieku gada iemaksu FKTK palielināšana proporcionāli NILLTF risku avotam (kredītiestāžu aktivitātei jomās, kuras rada lielākos NILLTF riskus).
4. Lai novērstu vājas kreditēšanas ietilgšanu, nepieciešami plašāki ekonomiskās politikas pasākumi, kas nodrošinātu pamatu kreditēšanas ilgtspējīgai attīstībai un uzlabotu konfidenci. Svarīgi veidot investīcijām pievilcīgu vidi un veicināt efektīvu ES fondu līdzekļu apguvi, uzlabot tiesu darbību un investoru tiesību aizsardzību, mazināt ēnu ekonomikas īpatsvaru un uzlabot nodokļu un ekonomiskās politikas prognozējamību.

1. MAKROFINANSIĀLĀ VIDE

Ārējās makrofinansiālās vides riski ir pieauguši, un to galvenokārt nosaka globālās izaugsmes risku palielināšanās un augstāka spriedze pasaules finanšu tirgos. Eiro zonas un vairāku tirdzniecības partnervalstu IKP prognozes ir nedaudz pazeminātas. Ar Krieviju saistītie riski joprojām ir augsti. Mātesbanku mītneszemēs turpina uzkrāties ar nesabalansētu mājokļu tirgu attīstību un mājsaimniecību parādu saistītie riski.

Latvijas tautsaimniecībā turpinās mērena ekonomiskā izaugsme, kas gan kļuvusi lēnāka nekā iepriekš. Kredītiestāžu klientu finansiālā ievainojamība turpina mazināties. Ne-raugoties uz sarežģītu ārējo vidi, finanšu sabiedrību rentabilitāte kopumā nesamazinās. Straujais atalgojuma kāpums, zemā inflācija un zemās procentu likmes veicina māj-saimniecību maksātspēju. Nekustamā īpašuma tirgū vērojams mērens aktivitātes un cenu pieaugums. Tirgus turpmākā attīstība lielā mērā atkarīga no kredīšanas at-jaunošanās.

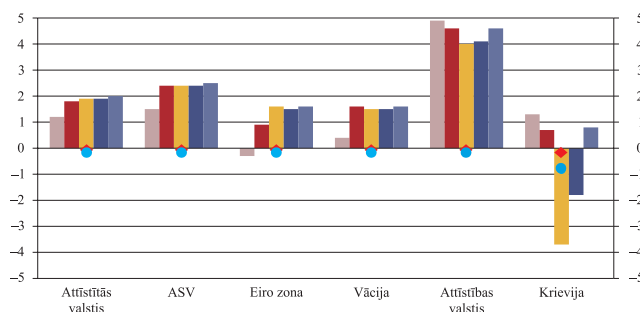
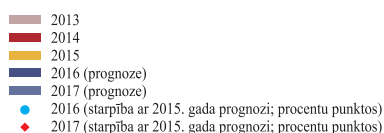
1.1. Ārējā makrofinansiālā vide

Ārējās makrofinansiālās vides riski ir pieauguši. Risku pieaugumu nosaka attīstības valstu un globālās izaugsmes riski, nenoteiktība par FRS monetārās politikas lēmumu iespējamo globālo ietekmi, kā arī spriedzes pieaugums finanšu tirgos. Ar zemu procentu likmju vidi un pēkšņu riska prēmijas korekciju saistītie riski turpina palielināties. ECB turpina īstenot stimulējošu monetāro politiku, vienlaikus atbalstot eiro zonas tautsaimniecību un kredīšanu, taču ārējo faktoru ietekmē eiro zonas izaugsmes prognozes ir nedaudz pazeminātas. Zemās naftas cenas pasliktina izejvielu eksportētāju izaugsmes izredzes. Krievijas makrofinansiālā situācija turpina pasliktināties. Lielāko mātesbanku mītneszemēs Zviedrijā un Norvēģijā turpina uzkrāties riski saistībā ar nesabalansētu attīstību mājokļu tirgū un mājsaimniecību augsto parāda līmeni.

Pasaules ekonomiskā izaugsme ir palēninājusies, un turpmākajos divos gados gaidāma lēnāka pasaules tautsaimniecības atveseļošanās, nekā iepriekš prognozēts (sk. 1.1. att.). Risku pieaugumu galvenokārt nosaka tautsaimniecības izaugsmes pavājināšanās vai lejupslīde vairākās lielajās attīstības valstīs (t.sk. Ķīnā, Krievijā un Brazīlijā). Korekcija Ķīnas akciju tirgū un Ķīnas renminbi vērtības korekcija palielinājusi bažas par t.s. cietās pieņemšanās iespējamību pasaules otrajā lielākajā tautsaimniecībā un izaugsmes tempa palēnināšanos arī citās attīstības valstīs, kā arī zemāku pieprasījumu pēc izejvielām (t.sk. naftas). Finansēšanas nosacījumus attīstības valstīs ietekmē arī FRS monetārās politikas stingrības palielināšana un lielāka ģeopolitiskā spriedze.

1.1. attēls

REĀLĀ IKP GADA PĀRMAIŅAS UN SVF
2016. GADA APRĪLA PROGNOZES
(%)

Arī attīstīto valstu IKP prognozes ir pazeminātas. Tautsaimniecības izaugsmes temps šajās valstīs 2016. gadā varētu būt tāds pats kā iepriekšējā gadā vai nedaudz zemāks. Pasaules vadošās centrālās bankas turpina īstenot stimulējošu monetāro politiku. Augot ārējās vides riskiem, ECB un Japānas Banka turpina paplašināt atbalstošās monetārās politikas pasākumus. Lai gan 2015. gada decembrī FRS pieņēma lēmumu atsākt bāzes likmes paaugstināšanu, jau 2016. gada sākumā FRS pārstāvji paziņoja par lēnāku, nekā plānots, ASV procentu likmju palielināšanas tempu, reaģējot uz finansēšanas nosacījumu pasliktināšanos finanšu tirgos un ASV tautsaimniecības izaugsmes palēnināšanos.

Bažas par monetāro politiku diverģences globālo ietekmi mazinājās, tomēr nenoteiktība joprojām pastāv.

Eiropa zonas tautsaimniecības atveseļošanās turpinās, bet ārējo faktoru ietekmē tā būs gausāka, nekā gaidīts. Saskaņā ar ECB 2016. gada marta prognozi IKP pieaugums eiro zonā 2016. gadā varētu būt 1.4% (iepriekšējā prognoze – 1.7%) un 2017. gadā – 1.7% (iepriekšējā prognoze – 1.9%). ECB turpina īstenot stimulējošu monetāro politiku, un Eirosistēmas PAIP veicina kredītēšanas atveseļošanu un ekonomisko izaugsmi eiro zonā. Lai gan kopumā kredītēšanas attīstība joprojām ir lēna, tā nedaudz palielinājusies pēc krituma 2012.–2014. gadā. PAIP ir būtiska loma banku finansējuma izmaksu un starpības starp kredītu procentu likmēm eiro zonas valstīs sarūkumā. Eiropa zonā kopumā joprojām ir nozīmīgs fiskālās situācijas pasliktināšanās un valdības parāda ilgtermiņa risks, īpaši, ņemot vērā nelielas izaugsmes izredzes un augstākus ģeopolitiskos riskus.

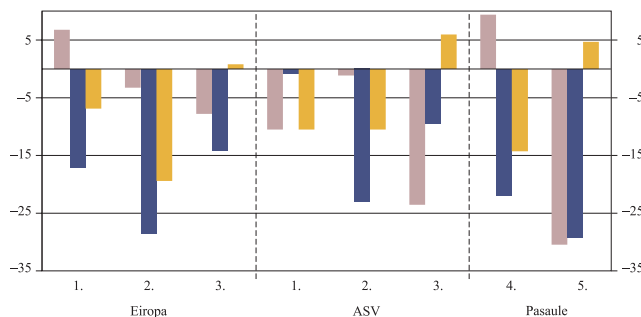
Eiropa zonas un globālajos finanšu tirgos būtiski pieaudzis svārstīgums, ko līdztekus citiem faktoriem noteica likviditātes nosacījumu pasliktināšanās atsevišķos finanšu tirgos segmentos un korekcija pēc ļoti zema svārstīguma perioda, kā arī gatavības riskēt kāpuma un vairāku aktīvu cenu pieauguma. Kopš 2015. gada pavasara bija vairākas būtiskas spriedzes epizodes – eiro zonas obligāciju cenu kritums 2015. gadā maijā un jūnijā un pasaules akciju cenu korekcija 2015. gada augustā un 2016. gada sākumā. Papildus norisēm globālajos finanšu tirgos spriedzes pieaugumu Eiropas finanšu tirgos noteica arī vairāki iekšējie faktori – norises banku sektorā, neskaidrība par Grieķijas valsts parāda problēmas risinājumu, vēlēšanas Spānijā, diskusija par Apvienotās Karalistes izstāšanos no ES, bēgļu krīze u.c.

Bažas par attīstības valstu un pasaules tautsaimniecības izaugsmi 2016. gada sākumā būtiski ietekmēja banku akciju cenas visā pasaulē (sk. 1.2. att.). Eiropā banku akciju cenu kritums apsteidza pat naftas un gāzes sabiedrību akciju cenu kritumu. To veicināja bažas par sliktu aktīvu problēmām Itālijas bankās, banku investoru un kreditoru reakcija uz atsevišķiem banku neregulējuma risinājumiem, kā arī kopumā vājā 4. ceturksņa banku finanšu rezultāti, kas palielināja bažas par banku pelnītspēju un maksātspēju. Pieauga arī Eiropas banku CDS cenas. Tomēr kopumā Eiropas banku finanšu stāvoklis ir spēcīgāks nekā pirms dažiem gadiem, un to ieguldījumi Ķīnā un citās attīstības valstīs kopumā ir nelieli. Turklāt Eirosistēmas atbalstošā monetārā politika ierobežo likviditātes un finansējuma risku pieaugumu eiro zonas bankām. Vienlaikus noris pilnvērtīgas banku savienības izveidošanas process, kas ir nozīmīgs aspekts eiro zonas (t.sk. Latvijas) finanšu stabilitātes stiprināšanā – jau vairāk nekā gadu darbojas VUM, un 2016. gada sākumā darbu sāka VNM.

1.2. attēls

AKCIJU INDEKSU ORIGINĀLVALŪTĀ UN NAFTAS CENU PĀRMAIŅAS (%)

- 2015
- No 2016. gada sākuma līdz 11.02.2016.
- No 2016. gada sākuma līdz 15.04.2016.
- 1. Akcijas
- 2. Banku akcijas
- 3. Naftas un gāzes sabiedrību akcijas
- 4. Ķīnas akciju indekss
- 5. Naftas cenas

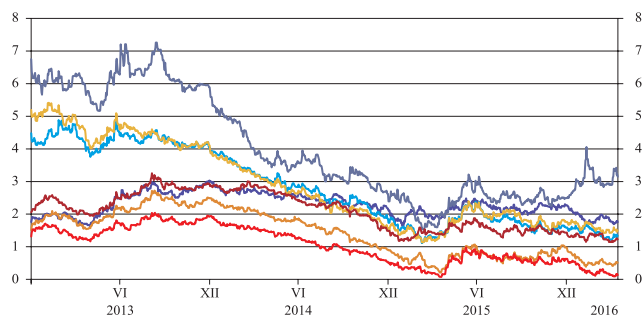
Svārstīgums pieaudzis arī korporatīvo un valdības obligāciju tirgū (sk. 1.3. att.), lai gan valdību obligāciju tirgū mazāk nekā akciju un izejvielu tirgos. Kopumā eiro zonas valdības obligāciju peļņas likmes saglabājas zemā līmenī (izņemot Portugāles, Kipras un Grieķijas valdības vērtspapīrus). Vienlaikus zemu procentu likmju apstākļos zema likviditāte atsevišķos finanšu tirgos segmentos (piemēram, otrreizējā obligāciju tirgū), augsta korelācija starp dažādu aktīvu cenām, augošie makroekonomiskie riski, zemākas peļņas iespējas bankām un papildu risku uzņemšanās veicina finanšu stabilitātes risku

uzkrāšanos eiro zonā un citos reģionos. Ar zemu procentu likmju vidi un pēkšņu riska prēmijas korekciju saistītie riski turpina palielināties, un atsevišķos tirgus segmentos tie jau sāk daļēji īstenoties (piemēram, akciju un augstāka riska parāda vērtspapīru tirgū).

1.3. attēls

VALDĪBAS 10 GADU OBLIGĀCIJU PEĻŅAS LIKMES (%)

— ASV
— Itālija
— Spānija
— Portugāle
— Zviedrija
— Norvēģija
— Vācija

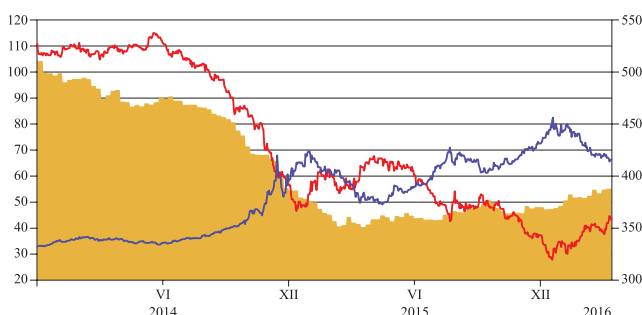

Naftas cenas ir būtiski sarukušas, un 2016. gada janvārī tās sasniedza zemāko līmeni kopš 2003. gada (sk. 1.4. att.). Liels OPEC valstu naftas ieguves apjoms, pret Irānu vērsto sankciju atcelšana, ASV slānekļa naftas ieguves apjoma lēna samazināšana un vājāks attīstības valstu pieprasījums pēc naftas kavē naftas cenu pieauguma atjaunošanos. Lai gan kopumā naftas cenu kritums pozitīvi ietekmēja eiro zonas valstu (t.sk. Latvijas) tautsaimniecību, zemo naftas cenu kopējā pozitīvā ietekme uz naftas importētājvalstu tautsaimniecības izaugsmi turpmāk mazināsies. Zemās naftas cenas pasliktina naftas eksportētāju (t.sk. Krievijas) tautsaimniecības izaugsmi, kas attiecīgi ietekmē Latvijas ārējo pieprasījumu.

1.4. attēls

BRENT JĒLNAFTAS CENA, ASV DOLĀRA KURSS ATTIECĪBĀ PRET KRIEVIJAS RUBLI UN KRIEVIJAS ZELTA UN ĀRVALSTU VALŪTAS REZERVES

— USD/RUB
— Brent jēlnaftas cena (ASV dolāros par barelu)
— Rezerves (mljrd. ASV dolāru; labā ass)

Ārējos riskus Latvijas finanšu stabilitātei joprojām palielina makrofinanssiālās situācijas pasliktināšanās Krievijā, ko nosaka zemās naftas cenas, ģeopolitiskie faktori, tautsaimniecības strukturālā nesabalansētība, kā arī ES sankciju termiņa pagarināšana. Krievijas IKP kritums (–3.7%) 2015. gadā bija mazāks, nekā prognozēts, taču to galvenokārt noteica nozīmīgais importa samazinājums un tādējādi lielāks neto eksports. Lai gan 2016. gadā gaidāms mazāks Krievijas ekonomiskā krituma temps, recesija turpināsies. Zemo naftas cenu negatīvā ietekme uz valsts budžetu un tautsaimniecību ir būtiska. Saskaņā ar Krievijas Federācijas Centrālās bankas aplēsēm abi nacionālie fondi – Rezerves fonds un Nacionālās labklājības fonds – varētu būt izsmelti līdz 2019. gadam. Tas varētu ietekmēt arī zelta un ārvalstu valūtas rezervju apjomu. Būtiskais Krievijas rubļa vērtības kritums (sk. 1.4. att.) palielina maksāspējas riskus Krievijas mājāsaimniecībām, uzņēmumiem un bankām. Lai gan Latvijas tirdzniecības sakari ar Krieviju ir mazinājušies, Krievijas tautsaimniecības recesija, Krievijas rubļa vērtības kritums un ģeopolitisko faktoru iespējamā saasināšanās rada papildu riskus tām nefinanšu sabiedrībām, kuru darbība lielā mērā atkarīga no Krievijas tirgus, kā arī var ietekmēt NVS rezidentiem izsniegto kredītu un NVS valstu emitentu vērtspapīros veikto ieguldījumu kvalitāti.

Makrofinanssiālā situācija Latvijas lielāko kredītiestāžu mātesbanku mītneszemēs tautsaimniecības izaugsmes tempa ziņā kļuvusi mazāk viendabīga. Stimulējošās monetārās politikas un straujās kreditēšanas attīstības ietekmē Zviedrijas tautsaimniecībā vērojams viens no lielākajiem izaugsmes tempiem Eiropā, prognozēm sasniedzot 3% gan 2016., gan 2017. gadam. Vienlaikus Zviedrijas inflācijas līmenis joprojām ir ļoti zems, un

Sveriges Riksbank turpina samazināt bāzes likmi un īstenot valdības vērtspapīru iegādes programmu. Savukārt Norvēģijas tautsaimniecības izaugsme palēninājusies zemo naftas cenu ietekmē. 2015. gada IKP valsts kontinentālajā daļā¹ palielinājās tikai par 1.0%, un saskaņā ar Norvēģijas Bankas prognozēm 2016. gadā pieaugums varētu būt vēl vājāks. Tāpēc Norvēģijas Banka turpina samazināt bāzes likmi.

Gan Zviedrijā, gan Norvēģijā mājokļu cenu pieauguma temps 2015. gadā un 2016. gada sākumā nedaudz kritās (sk. 1.5. att.), tomēr riski saistībā ar mājokļu tirgus nesabalansēto attīstību un lielo mājsaimniecību parādu nemazinās. Tas ir būtiski, ņemot vērā Ziemeļvalstu banku atkarību no tirgus īstermiņa finansējuma un tirgus uzticēšanās. Zviedrijā līdz šim veiktie banku uzraudzības pasākumi pagaidām nav spējuši samazināt riskus, tāpēc nepieciešami papildu pasākumi, t.sk. makrouzraudzības institucionālā ietvara stiprināšana. 2016. gada sākumā banku CDS cenu kāpums Eiropā kopumā noteica arī nelielu banku CDS cenu kāpumu Zviedrijā un Norvēģijā, tomēr to kredītrisks joprojām tiek vērtēts kā zems. Ziemeļvalstu mātesbanku finanšu rādītāji kopumā ir spēcīgi, un to kopējās kapitāla prasības ir samērā augstas.

1.5. attēls

MĀJOKĻU CENU GADA PĀRMAIŅAS ZVIEDRIJĀ UN NORVĒGIJĀ (%)

— Zviedrija
— Norvēģija

1.2. Iekšzemes makrofinansālā vide

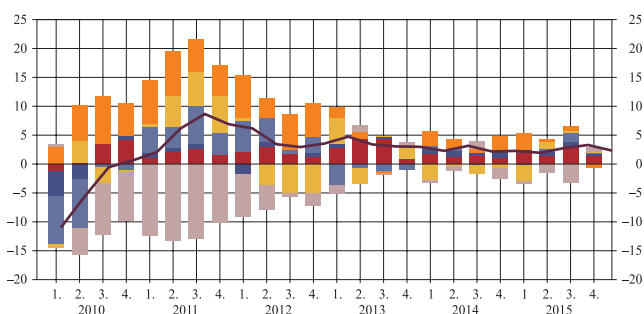
Latvijas tautsaimniecība turpina mēreni attīstīties, taču izaugsmes temps palēninās. Galvenie riski Latvijas tautsaimniecības turpmākajai izaugsmei joprojām saistīti ar ārējās vides nenoteiktību un vājo investīciju attīstību, ko ierobežo arī jaunā ES fondu plānošanas perioda plānošanas dokumentu apstiprināšanas kavēšanās. Iekšzemes izaugsmi joprojām galvenokārt veicina privātais patēriņš, ko savukārt balsta nozīmīgais darbaspēka atalgojuma pieaugums. Vienlaikus darba samaksas kāpuma dēļ, kas ilgstoši ir straujāks par darba ražīguma pieaugumu, saglabājas bažas par iespējamiem konkurētspējas riskiem. Kopumā iekšzemes makrofinansālās vides riski finanšu stabilitātei pašlaik ir ierobežoti.

Latvijas IKP 2015. gadā pieauga par 2.6% (sk. 1.6. att.). Vienlaikus ārējo faktoru un augstās nenoteiktības ietekmē Latvijas tautsaimniecības izaugsmes temps palēninās. Būtiski vājāks tautsaimniecības sniegums 2015. gada 4. ceturksnī, globālās (t.sk. daļas tirdzniecības partnervalstu) tautsaimniecības izaugsmes prognožu pasliktināšanās, augstie makrofinansālie riski Krievijā un ģeopolitiskā spriedze, kā arī vājā investīciju dinamika noteikusi 2016. gada prognozes samazinājumu līdz 2.3%. Līdzīgi kā iepriekšējā gadā, lēnāku IKP izaugsmi 2016. gadā nozaru dalījumā galvenokārt noteiks būvniecība

1.6. attēls

IKP GADA PĀRMAIŅU DALĪJUMS (pieprasījuma puse; sezonāli izlīdzināti dati; procentu punktos)

— Preču un pakalpojumu imports
— Preču un pakalpojumu eksports
— Krājumu pārmaiņas
— Kopējā pamatkapitāla veidošana
— Sabiedriskais patēriņš
— Privātais patēriņš
— IKP gada pārmaiņas (%)

¹ IKP pieaugums, neietverot jēlnaftas un gāzes ieguvu, cauruļvadu un jūras transportu.

un transporta nozare. Arī apstrādes rūpniecības devums IKP pieaugumā būs vājāks nekā 2015. gadā.

No izlietojuma puses tautsaimniecības pieaugumu 2016. gadā, tāpat kā iepriekšējā gadā, turpinās virzīt privātais patēriņš, ko savukārt veicina nozīmīga reālās algas palielināšanās un pakāpeniska nodarbinātības uzlabošanās. Iedzīvotāju patēriņa kāpums gan ir samērā neliels, jo tas atpaliek no iedzīvotāju ienākumu pieauguma tempa un mājsaimniecības palielina savus uzkrājumus. Vienlaikus straujais darba samaksas kāpums rada bažas par tā iespējamo ietekmi uz tautsaimniecības konkurētspēju, darba samaksas pieauguma tempam ilgstoši pārsniedzot darba ražīguma kāpuma tempu. Pagaidām nav skaidru pazīmju, ka straujais darba samaksas pieaugums būtu noteicis makroekonomiskās nelīdzsvarotības palielināšanos, jo saskaņā ar novērtējumu bezdarbs ir tuvu dabiskajam līmenim un darbaspēka trūkums joprojām ir mērens, uzņēmumu rentabilitāte kopumā vēl nav pasliktinājusies.

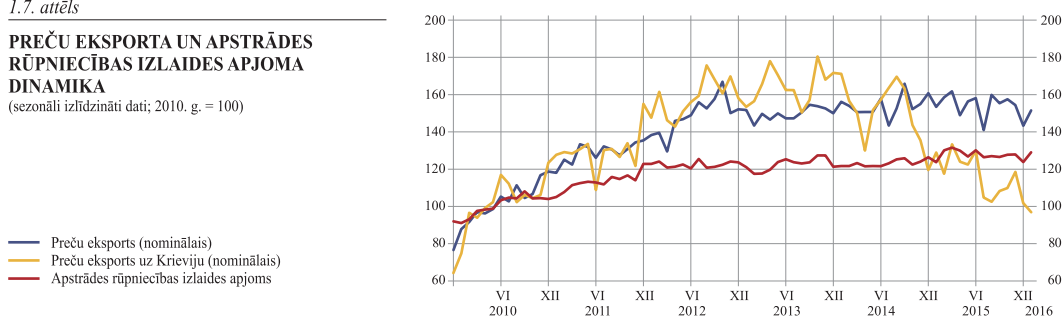
Zemās energoresursu un izejvielu cenas kopumā joprojām ir labvēlīgas iekšzemes patēriņam un uzņēmumu izmaksu samazinājumam. Tomēr to pozitīvā ietekme uz patēriņu jau ir tuvu piesātinājumam (piemēram, 4. ceturksnī degvielas mazumtirdzniecības devums kopējā mazumtirdzniecības izaugsmē saruka). Turklāt jāņem vērā arī zemo naftas cenu neviendabīgā ietekme uz ārējo pieprasījumu.

Neraugoties uz lēno un nevienmērīgo attīstību eiro zonas valstīs, kā arī nozīmīgo Krievijas pieprasījuma kritumu un Krievijas rubļa kursa sarukumu, Latvijas preču eksports 2015. gadā turpināja pieaugt (par 1.3%) un pakalpojumu eksports palielinājās par 4.9%. Vājā eksporta dinamika 2015. gada beigās un 2016. gada sākumā (sk. 1.7. att.), kā arī nenoteiktība, kas saistīta ar globālās tautsaimniecības attīstības perspektīvām un pazeminātajām IKP izaugsmes prognozēm daļai tirdzniecības partnervalstu, liek kopumā piesardzīgi vērtēt Latvijas preču eksporta izaugsmes perspektīvas 2016. gadā.

1.7. attēls

PREČU EKSPORTA UN APSTRĀDES RŪPniecības IZLAIDES APJOMA DINAMIKA

(sezonāli izlīdzināti dati; 2010. g. = 100)

Eksports uz Krieviju 2015. gadā salīdzinājumā ar 2014. gadu būtiski saruka (t.sk. preču eksports – par 24.4%). Tik straujš eksporta uz Krieviju kritums 2016. gadā vairs nav gaidāms, turklāt kopumā Latvijas tautsaimniecības jutīgums pret Krievijas importa kritumu ir mazinājies līdz ar Krievijas nozīmes sarukumu ārējā tirdzniecībā un eksportētāju pakāpenisku pārorientēšanos uz citiem tirgiem. Vienlaikus atsevišķas nozares joprojām ir atkarīgas no Krievijas tirgus attīstības (piemēram, transports, farmācija un pārtikas apstrāde).

Investīciju aktivitāte kopumā saglabājas vāja, ierobežojot tautsaimniecības izaugsmes potenciālu vidējā termiņā (sk. 1.8. att.). Lai gan 2015. gadā kopumā investīciju apjoms pieauga, 2015. gada 4. ceturksnī bija vērojams investīciju apjoma kritums, un ar nākotnes attīstību saistītā nenoteiktība un ārējās vides riski nozīmīgi kavē straujāku investīciju atjaunošanos. Turklāt arī iekšzemes faktori (mainīgā nodokļu politika un ES fondu līdzekļu apguves kavēšanās) negatīvi ietekmē investīciju attīstību un ierobežo nefinanšu sabiedrību kreditēšanas atveseļošanās.

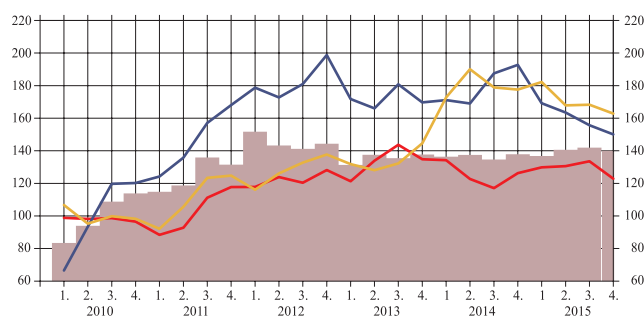
Latvijas iekšzemes finanšu tirgu ietekmēja Eirosistēmas PAIP. No 2015. gada marta arī Latvijas Banka sāka pirkt Latvijas valdības vērtspapīrus. Eirosistēmas PAIP palielināja

1.8. attēls

LATVIJAS INVESTĪCIJAS RAKSTUROJOŠIE RĀDĪTĀJI

(salīdzināmās cenās; 2010. g. = 100)

Kopējā pamatkapitāla veidošana
 Ēku būvniecība
 Inženierbūvju būvniecība
 Kapitālpreču imports (faktiskajās cenās)

kreditīstāžu iespējas kreditēt – par to liecina arī augstais kreditīstāžu virsrezervju līmenis (3.7 mljrd. eiro rezervju prasību izpildes periodā, kas beidzās 2016. gada 15. martā). Tie ir resursi, kurus kreditīstādes daļēji varētu novirzīt tautsaimniecības kreditēšanai. Eiroobligāciju procentu likmes PAIP ietekmē samazinājās, un tas ļauj obligāciju emitentiem palielināt piedāvājumu un investoriem – pārbalansēt ieguldījumu portfeļus. LCD reģistrēto korporatīvo parāda vērtspapīru atlikums visās valūtās pieauga līdz 1.26 mljrd. eiro (par 36.1%). Turpina uzlaboties Latvijas valdības ilgtermiņa finansēšanas iespējas.

1.3. Kreditīstāžu klientu finansiālā ievainojamība

Kreditīstāžu klientu finansiālā ievainojamība turpina samazināties. Mājsaimniecību maksāspējas uzlabošanas veicina straujais darba samaksas kāpums, pakāpenisks nodarbinātības pieaugums, zema inflācija, parāda sloga samazināšanās un zemās procentu likmes. Tomēr mājsaimniecību ienākumu un uzkrājumu līmenis joprojām ir samērā zems. Neraugoties uz straujo darbaspēka izmaksu kāpumu un sarežģīto ārējo vidi, nefinanšu sabiedrību rentabilitāte kopumā nesamazinās. Nefinanšu sabiedrību parāda slogs turpina sarukt. Vienlaikus nefinanšu sabiedrību kapitāla attiecība pret parādu joprojām ir samērā zema, un tas ierobežo kreditēšanas attīstību. Aktivitātei un cenām nekustamā īpašuma tirgū ir tendence lēnām augt. Darba samaksas kāpumam pārsniedzot mājokļu cenu kāpumu, mājokļu pieejamība nedaudz uzlabojas.

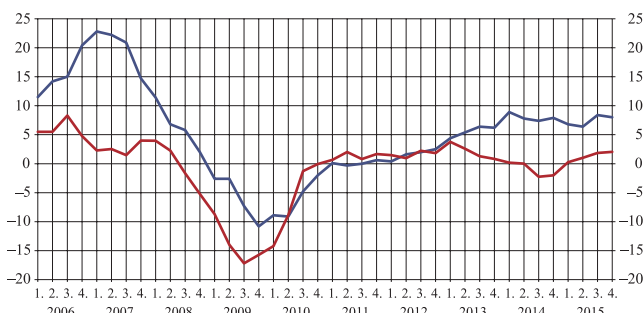
1.3.1. Mājsaimniecību finansiālā ievainojamība

Mājsaimniecību maksāspējas uzlabošanas veicina būtisks darba samaksas kāpums, pakāpeniska darba tirgus uzlabošanās un zemā inflācija. 2015. gada 4. ceturksnī salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu nodarbināto reālā neto darba samaksa pieauga par 8.0% (sk. 1.9. att.). Gaidāms, ka reālā neto darba samaksa turpinās augt, taču lēnāk nekā iepriekš, un to noteiks arī mazākas nodokļu pārmaiņas². Savukārt situācija darba tirgū tuvākajā laikā būtiski nemainīsies.

1.9. attēls

NODARBINĀTO (15–74 GADI) SKAITA UN REĀLĀS NETO ALGAS GADA PIEAUGUMA TEMPS (%)

Reālās neto algas gada pieauguma temps
 Nodarbināto (15–74 gadi) skaita pieauguma temps

Par iedzīvotāju pirktspējas uzlabošanas liecina arī pārmaiņas mājsaimniecību patēriņa struktūrā, tajā sarūkot izdevumiem par pirmās nepieciešamības precēm un pakalpojumiem,

² Mērenāks minimālās algas kāpums, iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumu ierobežošana un iepriekš plānotā iedzīvotāju ienākuma nodokļa samazinājuma atcelšana.

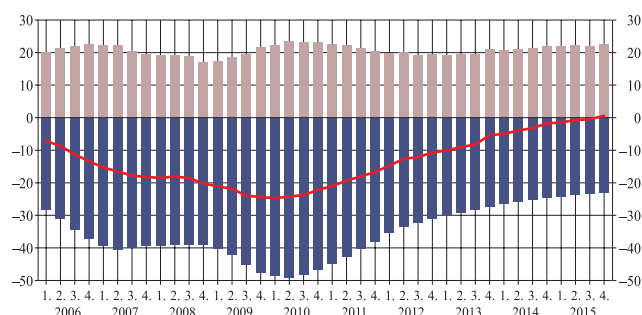
ko līdztekus ienākumu kāpumam veicina arī zemā inflācija. Tomēr, neraugoties uz rocības pieaugumu, mājsaimniecības patēriņu kāpina samērā piesardzīgi un arvien vairāk uzkrāj.

2015. gadā mājsaimniecību noguldījumi MFI pieauga par 6.3% un gada beigās sasniedza 22.7% pret IKP (37.3% no mājsaimniecību rīcībā esošajiem ienākumiem). 2015. gadā īpaši strauji palielinājās arī iedzīvotāju cita veida uzkrājumi, īpaši uzkrājumi 3. pensiju līmenī. Pirmo reizi kopš 2004. gada mājsaimniecību noguldījumi MFI pārsniedza mājsaimniecību parādu MFI – 2015. gada beigās mājsaimniecību neto pozīcija pret MFI sasniedza 0.6% no IKP (sk. 1.10. att.).

1.10. attēls

MĀJSAIMNIECĪBU NOGULDĪJUMI MFI, SAISTĪBAS PRET MFI UN LĪZINGA SABIEDRĪBĀM UN NETO POZĪCIJA ATTIECĪBĀ PRET MFI UN LĪZINGA SABIEDRĪBĀM (% no IKP)

■ Mājsaimniecību noguldījumi MFI
■ Mājsaimniecību saistības pret MFI un līzinga sabiedrībām
— Mājsaimniecību neto pozīcija attiecībā pret MFI un līzinga sabiedrībām

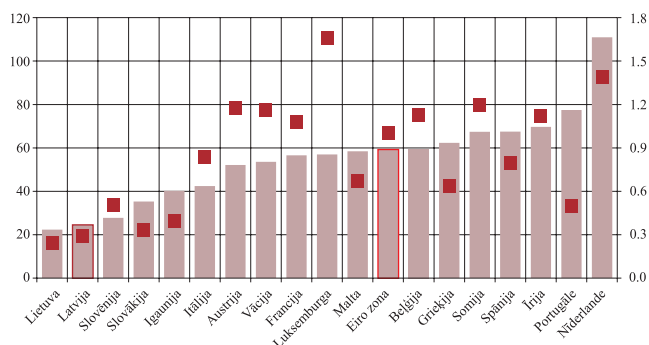

Vienlaikus mājsaimniecību parāds turpina sarukt (tomēr lēnāk nekā iepriekš). 2015. gada beigās mājsaimniecību parāda MFI un līzinga sabiedrībām attiecība pret IKP bija 23.0% (37.7% attiecībā pret mājsaimniecību rīcībā esošajiem ienākumiem). Latvijas mājsaimniecību parāds ir viens no zemākajiem eiro zonā, taču arī ienākumu līmenis joprojām ir viens no zemākajiem eiro zonā (sk. 1.11. att.). Kredītiestāžu skatījumā³ zema ienākumu un uzkrājumu līmenis ir vieni no nozīmīgākajiem mājsaimniecību kredītiņšanu ierobežojošajiem faktoriem.

1.11. attēls

MĀJSAIMNIECĪBU KOPĒJIE AIZŅĒMUMI UN NETO GADA IENĀKUMU LĪMENIS PRET VIDĒJO EIRO ZONĀ

■ Mājsaimniecību kopējie aizņēmumi 2015. gada beigās (% no IKP)
■ Vidējie neto gada ienākumi uz vienu mājsaimniecību ar diviem bērniem un diviem strādājošiem pret vidējo līmeni eiro zonā 2014. gadā (reizēs; labā ass)

Sarūkot mājsaimniecību parādam un saglabājoties zemām procentu likmēm, procentu maksājumu slogs mājsaimniecībām turpina pazemināties. 2015. gada 4. ceturksnī mājsaimniecību gada procentu maksājumu attiecība pret IKP samazinājās līdz 0.8% (1.3% no mājsaimniecību rīcībā esošiem ienākumiem). Atzīto un aprēķināto procentu maksājumu starpība 2015. gadā turpināja sarukt un gada beigās sasniedza 0.1 procentu punktu, liecinot par mājsaimniecību maksāspējas un procentu maksājumu disciplīnas uzlabošanu.

1.3.2. Nefinanšu sabiedrību finansiālā ievainojamība

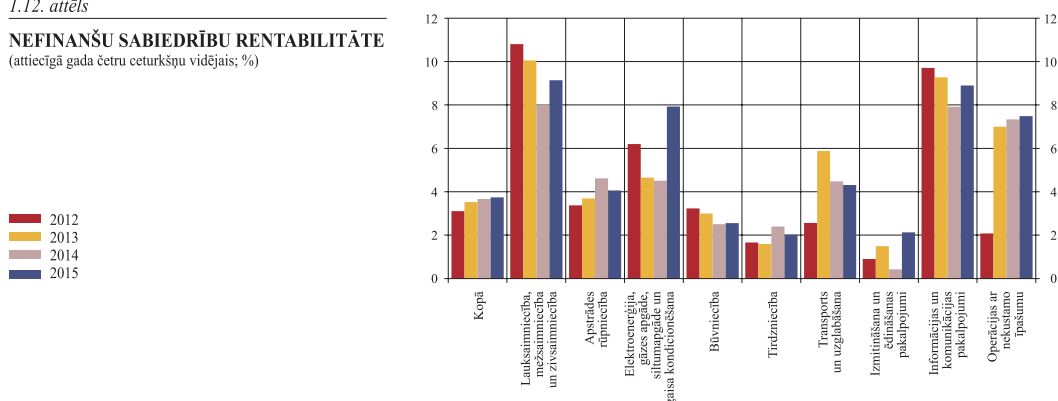
2015. gadā nefinanšu sabiedrību kopējā finansiālā situācija nebija nozīmīgi mainījusies. Ārējo un iekšējo faktoru ietekmē nefinanšu sabiedrību apgrozījums 2015. gadā kopumā nedaudz samazinājās (par 1.4%), bet nefinanšu sabiedrību kopējā rentabilitāte saglabājās iepriekšējā gada līmenī (3.7%). Nozaru dalījumā rentabilitātes dinamika nav viendabīga – 2015. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu rentabilitāte uzlabojās visās nozarēs, izņemot apstrādes rūpniecību, transporta un uzglabāšanas nozari un tirdzniecību, kur tā

³ ECB organizētā banku veiktās kredītiņšanas aptauja.

saruka (sk. 1.12. att.). Lai gan ārējie apstākļi ir sarežģīti un darbaspēka izmaksas nefinanšu sabiedrībām nozīmīgi pieaug, nefinanšu sabiedrības kopumā spēj atrast resursus pelnītspējas saglabāšanai, optimizējot citus izdevumus. Tām labvēlīgs ir arī degvielas un citu energoresursu cenu samazinājums. Tomēr darba samaksas pieauguma tempam ilgstoši pārsniedzot darba ražīguma kāpuma tempu, pieaug bažas par nefinanšu sabiedrību konkurētspēju, īpaši tirgos, kur cenas sarūk.

1.12. attēls

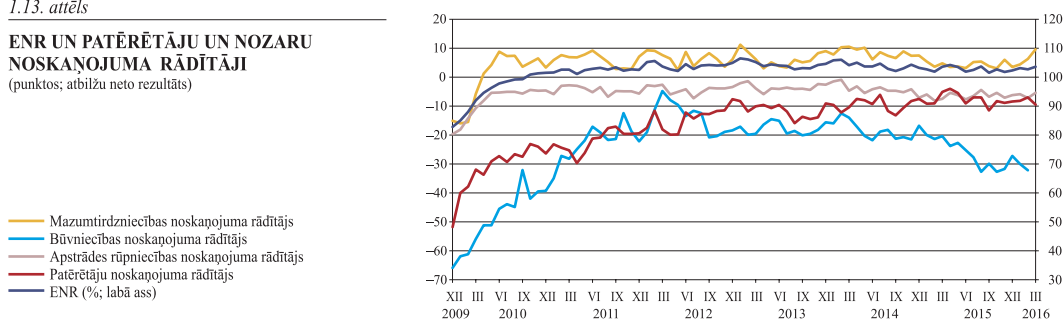
NEFINANŠU SABIEDRĪBU RENTABILITĀTE (attiecīgā gada četru ceturkšu vidējais, %)

ENR pēdējā gada laikā nav būtiski mainījies un pārsniedz 100% (sk. 1.13. att.). Tas liecina par kopumā pozitīvu uzņēmēju un patērētāju noskaņojumu. Tomēr apakškomponentu dalījumā krasi lejupvērstā ir būvniecības noskaņojuma rādītāja tendence. To lielā mērā nosaka ES fondu līdzekļu apguves kavēšanās, valsts un pašvaldību pasūtījumu trūkums, stingrākas būvatļauju saņemšanas prasības, kā arī grozījumi Maksātspējas likumā un Imigrācijas likumā, kas noteica kritumu dzīvojamo ēku būvniecībā salīdzinājumā ar iepriekšējā gada augsto bāzi. Pārējo indeksa apakškomponentu svārstību amplitūda pēdējā gada laikā bijusi maza, liecinot par zināmu stabilitāti, neraugoties uz nenoteiktību ārējā vidē.

1.13. attēls

ENR UN PATĒRĒTĀJU UN NOZARU NOSKAŅOJUMA RĀDĪTĀJI (punktos; atbilstu neto rezultāts)

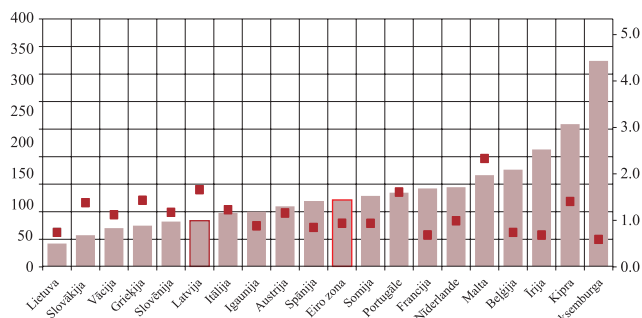
Nefinanšu sabiedrību parāda slogs turpina samazināties. To kopējā parāda attiecība pret IKP saruka no 75.5% 2014. gada beigās līdz 73.2% 2015. gada beigās. Nefinanšu sabiedrību parāda MFI un līzinga sabiedrībām attiecība pret IKP saruka no 30.7% 2014. gada beigās līdz 29.6% 2015. gada beigās. Latvijas nefinanšu sabiedrību parāda līmenis ir zems salīdzinājumā ar citām eiro zonas valstīm (sk. 1.14. att.). Taču vienlaikus to parāda attiecība pret nefinanšu sabiedrību kapitālu joprojām ir samērā augsta. 2015. gadā tā gan turpināja pakāpeniski sarukt – no 1.83 2014. gada beigās līdz 1.67 2015. gada beigās, tādējādi uzlabojot nefinanšu sabiedrību šoku absorbētspēju. Nefinanšu sabiedrību spēja veikt procentu maksājumus joprojām ir laba, jo to procentu maksājumu seguma rādītājs 2015. gada beigās bija 6.2 (iepriekšējā gada beigās – 6.4).

Stājoties spēkā Maksātspējas likuma grozījumiem, kas būtiski paaugstināja valdes locekļu atbildību maksātspējas procesā, 2015. gadā nefinanšu sabiedrību iesniegto maksātspējas pieteikumu skaits saruka par 16.4%. Savukārt likvidēto uzņēmumu skaits 2015. gadā palielinājās par 57.0% salīdzinājumā ar 2014. gadu. Tas galvenokārt

1.14. attēls

**NEFINANŠU SABIEDRĪBU PARĀDA*
ATTIECĪBA PRET IKP UN NEFINANŠU
SABIEDRĪBU SAISTĪBU ATTIECĪBA PRET
PAŠU KAPITĀLU**
(2015. gada 4. cet. beigās)

■ Nefinanšu sabiedrību parāda attiecība pret IKP (%)
■ Nefinanšu sabiedrību saistību attiecība pret pašu kapitālu
(reizēs; labā ass)

* Nefinanšu sabiedrību parāds ietver parāda vērtspapīrus, aizņēmumus, kā arī apdrošināšanas, pensiju un standarta garantijas.

skaidrojams ar uzņēmējdarbības vides sakārtošanu (t.sk. saimniecisko darbību ilgstoši neveicošo nefinanšu sabiedrību izslēgšanu no reģistriem). Jaunreģistrēto uzņēmumu skaits turpina samazināties. 2015. gadā tika reģistrēts par 10% mazāk jaunu nefinanšu sabiedrību salīdzinājumā ar 2014. gadu.

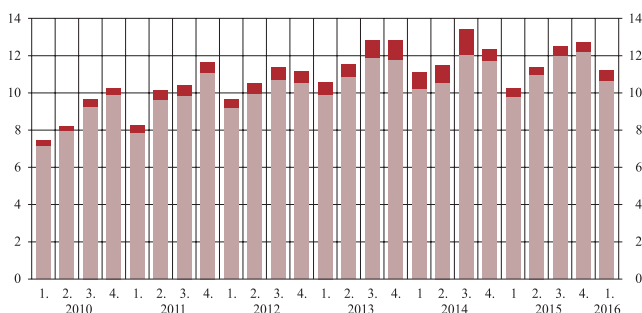
1.3.3. Nekustamā īpašuma tirgus attīstība

Mājsaimniecību pirktspejas pieauguma un pirmā mājokļa būvniecības vai iegādes kredīta valsts galvojuma programmas ietekmē 2015. gadā aktivitāte nekustamā īpašuma tirgū sāka pakāpeniski atjaunoties pēc sarukuma 2014. gada beigās, kad tirgus reaģēja uz grozījumiem Maksātnespējas likumā un Imigrācijas likumā⁴. Valsts vienotajā datorizētajā zemesgrāmatā reģistrēto nekustamā īpašuma pirkumu darījumu skaitam kopumā ir tendence palielināties. Lai gan 2015. gadā kopumā reģistrēto pirkuma līgumu skaits (sk. 1.15. att.) samazinājās par 2.9%, 2015. gada 4. ceturksnī un 2016. gada 1. ceturksnī pirkuma līgumu skaits pieauga attiecīgi par 3.2% un 8.4% salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu. Pēc nerezidentu termiņuzturēšanās atļauju izsniegšanas noteikumu pārmaiņām un būtiska pieprasīto termiņuzturēšanās atļauju skaita sarukuma (2015. gadā – 6 reizes) nerezidentu loma nekustamā īpašuma tirgū samazinājusies.

1.15. attēls

**ZEMESGRĀMATĀ REĢISTRĒTO PIRKUMA
LĪGUMU SKAITS LATVIJĀ**
(tūkst.)

■ Pirkuma līgumu skaits ar nerezidentiem
■ Pirkuma līgumu skaits ar rezidentiem

Nekustamā īpašuma cenas kopumā pieaug mēreni (sk. 1.16. att.). Saskaņā ar nekustamā īpašuma sabiedrību apkopoto informāciju⁵ vidējās cenas sērijveida dzīvokļiem Rīgā⁶ 2015. gadā palielinājās vidēji par 3.0%, gada beigās sasniedzot 663 EUR/m². CSP lietoto mājokļu cenu indekss 2015. gada 4. ceturksnī salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu pieauga par 4.5%⁷, bet CSP jauno mājokļu cenu indekss – par 14.6%, palielinot arī kopējā mājokļa cenu indeksa kāpumu līdz 6.6%. Šāds jauno mājokļu cenu

⁴ Par grozījumiem šajos likumos sk. Latvijas Bankas izdevuma "Finanšu Stabilitātes Pārskats. 2013/2014" 1.3.3. sadaļu "Nekustamā īpašuma tirgus attīstība".

⁵ Vidējā cena aprēķināta, izmantojot SIA "Latio", SIA "Arco Real Estate" un SIA "Ober Haus Real Estate Latvia" publiskoto informāciju.

⁶ 2015. gadā sērijveida dzīvokļu pirkuma līgumi veidoja gandrīz divas trešdaļas no kopējā darījumu skaita Rīgas dzīvokļu tirgū.

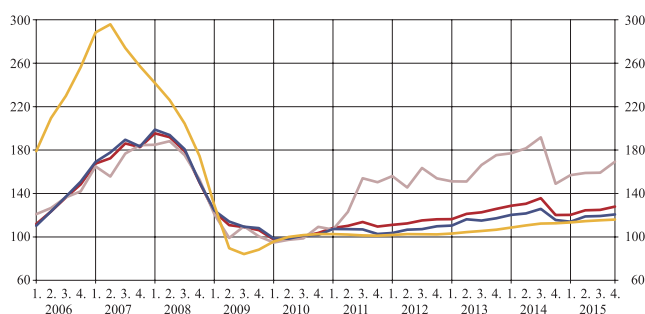
⁷ CSP lietoto mājokļu cenu aprēķinā iekļauti visi mājokļi, kas nodoti ekspluatācijā vairāk nekā pirms trim gadiem vai nonākuši otrreizējā tirgū, tādējādi šajā kategorijā iekļauti arī samērā jauni mājokļi. Tas izskaidro to, kāpēc CSP lietoto mājokļu cenu indekss aug nedaudz straujāk nekā nekustamā īpašuma sabiedrību apkopotās vidējās cenas sērijveida dzīvokļiem Rīgā.

pieaugums lielā mērā skaidrojams ar bāzes efektu, t.i., nozīmīgu jauno mājokļu cenu sarukumu 2014. gada beigās, kad tika veikti būtiski grozījumi Imigrācijas likumā un Maksātspējas likumā un krasi saruka nerezidentu pieprasījums pēc relatīvi dārgākiem nekustamajiem īpašumiem, tādējādi veicinot jauno mājokļu pieejamību mājāsaimniecībām. Nekustamā īpašuma sabiedrības ziņo, ka 2015. gadā mērens cenu pieaugums atsācies uz vietējiem pircējiem orientētajā jauno mājokļu segmentā (t.i., relatīvi lētākajiem jaunajiem dzīvokļiem Rīgas mikrorajonos, kuru vērtība ir līdz 100 tūkst. eiro).

1.16. attēls

CSP MĀJOKĻU CENU INDEKSI UN NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA SABIEDRĪBU APKOPOTĀS VIDĒJĀS CENAS SĒRIJVEIDA DZĪVOKĻIEM RĪGĀ INDEKSS
(2010. g. = 100)

— Mājokļu cenu indekss kopā (CSP)
— Jauno mājokļu cenu indekss (CSP)
— Lietoto mājokļu cenu indekss (CSP)
— Sērijveida dzīvokļu vidējās cenas indekss Rīgā

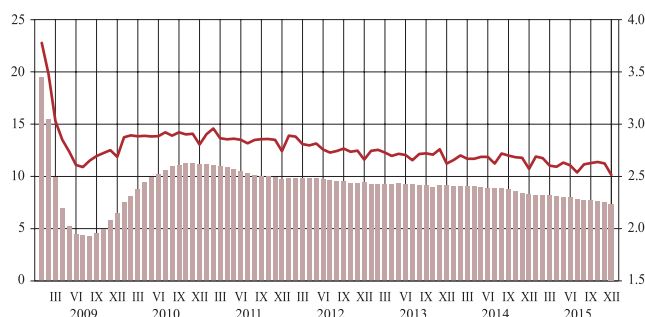
Pieprasījumu pēc mājokļiem veicina mājāsaimniecību pirktspējas pieaugums, kā arī pirmā mājokļa būvniecības vai iegādes kredīta valsts galvojuma programma. No jauna izsniegto hipotēku kredītu apjoms pakāpeniski aug, bet kopumā hipotekārā kredītēšana joprojām attīstās lēni. Rezidentu pieprasījumam palielinoties gausi un nerezidentu pieprasījumam pēc mājokļiem sarūkot, uzkrājas nepārdoto mājokļu skaits jaunajos projektos. Saskaņā ar SIA "Ober Haus Real Estate Latvia" aplēsēm 2015. gada beigās nekustamā īpašuma sākotnējā tirgū Rīgā bija pieejams divreiz vairāk nepārdoto dzīvokļu nekā 2014. gada beigās. Vienlaikus nekustamā īpašuma piedāvājumu samazina kritums dzīvojamo ēku būvniecībā.

2015. gadā sērijveida dzīvokļu pieejamība vidēji nedaudz uzlabojās. Neto darba samaksai augot straujāk par nekustamā īpašuma cenām, saruka Rīgas sērijveida dzīvokļu cenu attiecība pret vidējo neto darba samaksu Rīgā un samazinājās nepieciešamais laiks pirmās iemaksas sakrāšanai kredītam mājokļa iegādei, kā arī kredīta mēneša maksājuma attiecība pret vidējo darba samaksu diviem strādājošajiem (sk. 1.17. att.). Uzlabojoties maksātspējai, iedzīvotājiem rodas lielāka interese par jaunajiem projektiem, kuru pieejamība gan nedaudz samazinājās.

1.17. attēls

MĀJSAIMNIECĪBU SĒRIJVEIDA DZĪVOKĻA PIRKTPĒJA PĒC PIRMĀS IEMAKSAS SAKRĀŠANAI NEPIECIEŠAMĀ GADU SKAITA UN KREDĪTA MĒNEŠA MAKSĀJUMA UN VIDĒJĀS DIVU STRĀDĀJOŠO DARBA SAMAKSAS ATTIECĪBAS

— Sērijveida dzīvokļa iegādes pirmās iemaksas sakrāšanai nepieciešamais gadu skaits, ja divi strādājošie uzkrāj 25% no 12 mēnešu vidējās darba samaksas (labā ass)
— Kredīta mēneša maksājuma un vidējās divu strādājošo darba samaksas attiecība (%)

Saskaņā ar SIA "Latio" datiem pēdējā pusotra gada laikā īres tirgus ir palielinājies, piedāvājumā nonākot dzīvokļiem, kuri iepriekš bija paredzēti pārdošanai nerezidentiem. Tādējādi dārgāko nekustamo īpašumu segmentā īres maksas sarūk. Savukārt īres maksas sērijveida dzīvokļiem Rīgā 2015. gadā nav mainījušās (2015. gada beigās – vidēji 5.0 EUR/m²).

Saskaņā ar SIA "Ober Haus Real Estate Latvia" un SIA "Colliers International Advisors" datiem komercplatību tirgū joprojām ir mērena attīstība. 2015. gadā biroja nomas maksas kopumā bija 2014. gada līmenī, neraugoties uz nelielu neaizpildīto telpu

īpatsvara sarukumu⁸. Saskaņā ar SIA "Ober Haus Real Estate Latvia" datiem saglabājās pieprasījums pēc biroju ēku iegādes gan investīciju nolūkiem, gan nefinanšu sabiedrību darbības vajadzībām. Mazumtirdzniecības telpu segmentā nomas maksu amplitūda un neaizpildīto telpu īpatsvars tirdzniecības centros nav mainījies.

⁸ Saskaņā ar SIA "Ober Haus Real Estate Latvia" datiem. Arī saskaņā ar SIA "Colliers International Advisors" datiem 2015. gadā nomas maksas B klases biroju telpām saglabājās 2014. gada līmenī, bet A klases birojiem nedaudz pieauga nomas maksu augšējā robeža, neaizpildīto telpu īpatsvaram 2015. gadā nemainoties.

2. KREDĪTIESTĀŽU SEKTORA ATTĪSTĪBA UN RISKI

No jauna izsniegto iekšzemes kredītu apjoms pakāpeniski aug, tomēr rezidentu nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām izsniegto kredītu atlikums turpina sarukt. Vājas kredītiestāžu ieilgšana ierobežo gan tautsaimniecības izaugsmes potenciālu, gan kredītiestāžu nākotnes ienākumus. Lai gan abās kredītiestāžu grupās ir labi pelnītspējas rādītāji un saglabājas liela kredītu un noguldījumu procentu likmju starpība, sarūkošā ienākumu bāze un iespējas samazināt izdevumus vājina pelnītspējas perspektīvu. Rezidentiem izsniegto kredītu kvalitātes uzlabošanās sekmē kredītiestāžu pelnītspēju. Savukārt nerezidentiem izsniegto kredītu kvalitāte ir pasliktinājusies, tomēr kopējā kredītportfeļa kvalitāte turpina uzlaboties. Latvijas Bankas veiktās jutīguma analīzes un makroekonomiskā stresa testa rezultāti liecina, ka kredītiestāžu spēja absorbēt iespējamo kredītriska pieaugumu kopumā ir laba, jo kredītiestāžu kapitāla pietiekamības rādītāji kopumā ir augsti. Finansējuma un likviditātes riskus kredītiestādēs ierobežo kredītiestāžu augstie likviditātes un kapitāla pietiekamības rādītāji, jo FKTK atsevišķām kredītiestādēm atbilstoši to darbības riskam individuāli nosaka augstākas likviditātes prasības. Latvijas Bankas veikto likviditātes stresa testu rezultāti liecina, ka kredītiestāžu spēja absorbēt potenciālos likviditātes šokus ir augsta.

2.1. Kredītiestāžu dinamika un kredītrisks

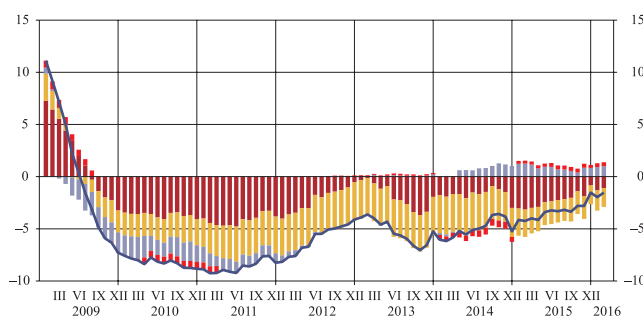
Rezidentiem izsniegto kredītu kvalitāte turpina uzlaboties. To sekmē iekšzemes aizņēmēju maksātspējas pieaugums, parāda līmeņa sarukums un zemās procentu likmes. Arī kredītiestāžu piesardzīgā kredītiestāžu politika mazina rezidentiem izsniegto kredītu kredītrisku. Makrofinansciālās situācijas pasliktināšanās Krievijā ir negatīvi ietekmējusi nerezidentiem izsniegto kredītu kvalitāti. Nerezidentu kredītu īpatsvars kopējā kredītportfēlī ir samērā neliels, tāpēc kopējā kredītu kvalitāte turpina uzlaboties. Tomēr, neraugoties uz iekšzemes kredītportfeļa kvalitātes uzlabošanos, kopējā kredītriska vērtējums nav mainīts. Rezidentu kredītu atmaksa un (mazākā apjomā) ilgstoši kavēto kredītu norakstīšana joprojām pārsniedz no jauna izsniegto kredītu apjomu, tādējādi rezidentu nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām izsniegto kredītu atlikums turpina samazināties.

Rezidentiem izsniegto kredītu atlikums joprojām turpina sarukt, taču tā samazināšanās temps palēninās. 2016. gada februārī iekšzemes kredītu atlikums bija par 1.5% mazāks nekā iepriekšējā gada atbilstošajā periodā {-4.2%} (sk. 2.1. att.). Lēnāk nekā iepriekš sarūk gan nefinanšu sabiedrību, gan arī mājsaimniecību kredītportfelis – 2016. gada februārī to gada samazinājuma temps bija attiecīgi -2.2% {-6.1%} un -4.1% {-5.8%}. Vienlaikus kredītiestāžu finanšu iestādēm izsniegto aizdevumu atlikums pakāpeniski palielinās. Tas skaidrojams gan ar kredītiestāžu meitas līzinga sabiedrību finansējuma modeļa maiņu (Ziemeļvalstu mātesbanku finansējums tiek daļēji aizstāts ar Latvijas kredītiestāžu aizdevumiem to meitas līzinga sabiedrībām), gan arī ar aktīvāku līzinga tirgus attīstību (2015. gadā iekšzemes finanšu līzinga portfelis pieauga par 10.4%).

2.1. attēls

REZIDENTIEM IZSNIEGTO KREDĪTU
ATLIKUMA GADA PĀRMAIŅU TEMPS UN
TĀ KOMPONENTI SEKTORU DALĪJUMĀ⁹
(procentu punktos)

Valdība
Finanšu iestādes
Mājsaimniecības
Nefinanšu sabiedrības
Kredītu atlikuma gada pārmaiņu temps (%)

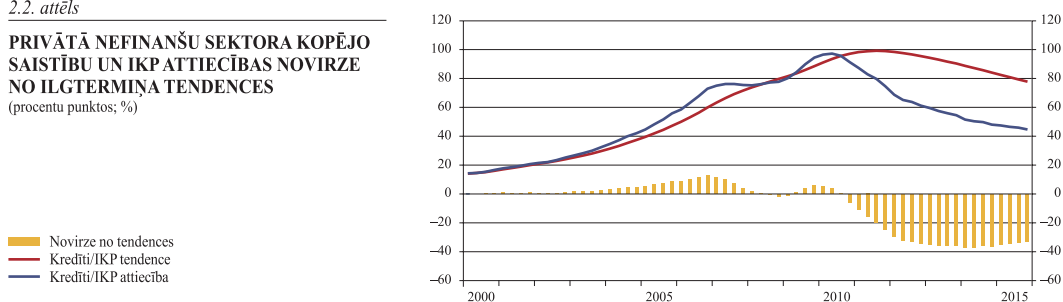
⁹ Salīdzināmības nolūkā laikrindā nav iekļauti AS "Parex banka" un AS "Latvijas Krājbanka" dati, kā arī laikrinda korigēta, izslēdzot AS "GE Money Bank", VAS "Latvijas Hipotēku un zemes banka" un AS "UniCredit Bank" kredītiestāžu darbības licences anulēšanas vienreizējos efektus.

Savukārt nerezidentiem izsniegto kredītu atlikuma gada pieauguma temps sarūk. 2016. gada februārī tas bija 3.1% {14.2%}. Kredītiestāžu kopējais kredītportfelis bija par 0.9% {1.9%} mazāks nekā iepriekšējā gada februārī.

Turpinoties saistību samazināšanas procesam, privātajām nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām izsniegto kredītu attiecība pret IKP sarukusi līdz 44.8%. Privātajam nefinanšu sektoram izsniegto kredītu un IKP attiecības novirze no tās ilgtermiņa tendences joprojām ir krasi negatīva (–33.1% 2015. gada beigās; sk. 2.2. att.).

2.2. attēls

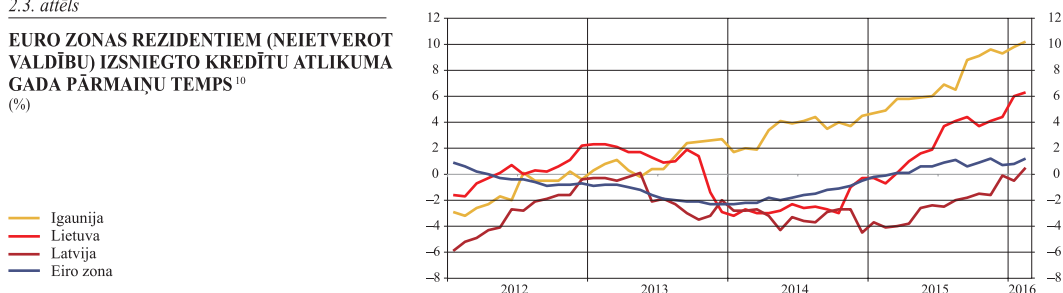
PRIVĀTĀ NEFINANŠU SEKTORA KOPĒJO SAISTĪBU UN IKP ATTIECĪBAS NOVIRZE NO ILGTERMIŅA TENDENCES
(procentu punktos; %)

Saskaņā ar ECB datiem par izsniegtajiem kredītiem eiro zonas rezidenti kredītešanas dinamika Latvijā atpaliek no kredītešanas attīstības kaimiņvalstīs. Arī eiro zonā kopumā kredītešanas vidējais pārmaiņu temps ir nedaudz augstāks nekā Latvijā (sk. 2.3. att.).

2.3. attēls

EURO ZONAS REZIDENTIEM (NEIETVERT VALDĪBU) IZSNIEGTO KREDĪTU ATLIKUMA GADA PĀRMAIŅU TEMPS¹⁰
(%)

Saskaņā ar ECB organizētās banku veiktās kredītešanas aptaujas rezultātiem Latvijas kredītiestāžu kredītu standarti padarīti pavisam nedaudz mazāk stingri, un kredītiestādes joprojām ir piesardzīgas. Kredītiestāžu vērtējumā nefinanšu sabiedrību un mājsaimniecību pieprasījums pēc kredītiem pakāpeniski aug, tomēr kopumā tas joprojām ir zems.

Nefinanšu sabiedrību pieprasījumu pēc kredītiem ierobežo gan ārējā nenoteiktība un ar to saistītā piesardzība veikt jaunas investīcijas, gan kavēšanās ar ES fondu līdzekļu apguvi kopš jaunā ES fondu plānošanas perioda sākuma. Pieejamie ES fondu resursi ir atbalsts kredītešanai īpaši tad, kad nefinanšu sabiedrību pašu ieguldījumu apjoms nav pietiekams. Kredītiestādes norāda, ka kredītešanu joprojām nozīmīgi ierobežo nefinanšu sabiedrību nepietiekamais pašu kapitāls vai pašu ieguldījumu apjoms, nefinanšu sabiedrību ar pozitīvu kredītvēsturi trūkums, kā arī tiesiskās sistēmas nepilnības un ēnu ekonomika. Latvijā drīzumā varētu tikt uzsākta Eiropas Stratēģisko investīciju fonda programmu darbība. Šo programmu ietvaros uzņēmumi vairāk nekā līdz šim varēs saņemt garantiju atbalstu no AS "Attīstības finanšu institūcija Altum", kā arī tieši no Eiropas Investīciju bankas. Šīs programmas varētu uzlabot finansējuma pieejamību maziem un vidējiem uzņēmumiem, kuriem vēl nav kredītvēstures un kuriem nepieciešams pirmais aizdevums.

Mājsaimniecību pieprasījums pēc kredītiem pakāpeniski aug. To sekmē mājsaimniecību maksātspējas uzlabošanās, kā arī 2015. gadā uzsāktā pirmā mājokļa būvniecības vai

¹⁰ Laikrinda korigēta, izslēdzot norakstīto kredītu, valūtas kursu svārstību, pārklasifikāciju un citu vienreizējo efektu ietekmi.

iegādes kredīta valsts galvojuma programma¹¹. Programmas ietvaros 2015. gadā tika izsniegti 1.2 tūkst. kredītu mājokļa iegādei, kuru atlikums 2015. gada beigās bija 55 milj. eiro (2015. gadā kopumā tika izsniegti 8.6 tūkst. kredītu mājokļa iegādei 271 milj. eiro apjomā). Tomēr iedzīvotāju ienākumu un uzkrājumu līmenis joprojām ir zems, tādējādi ierobežojot mājāsaimniecību kreditēšanu.

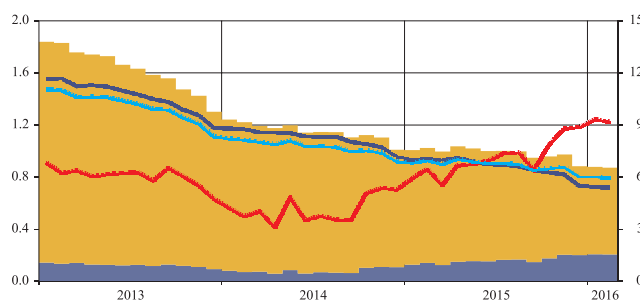
Gaidāms, ka no jauna izsniegto kredītu apjoms turpinās augt visai mēreni. Vājam kreditēšanai ieilgstot, var tikt ierobežota tautsaimniecības izaugsme un arī kredītiestāžu nākotnes ienākumi.

Kredītiestāžu kopējā kredītportfeļa kvalitāte turpina uzlaboties. Kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvars saruka no 6.9% 2015. gada februāra beigās līdz 6.0% 2016. gada februāra beigās (sk. 2.4. att.). Mērenas iekšzemes ekonomiskās izaugsmes apstākļos iekšzemes kredītportfeļa kvalitāte uzlabojas gan rezidentu mājāsaimniecību, gan rezidentu nefinanšu sabiedrību segmentā. 2016. gada februārī kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvars rezidentu kredītportfelī bija sarucis līdz 5.4% un pārstrukturēto kredītu, kuru maksājumu kavējums nav ilgāks par 90 dienām, īpatsvars – līdz 6.8%.

2.4. attēls

ILGĀK PAR 90 DIENĀM KAVĒTIE REZIDENTU UN NEREZIDENTU KREDĪTI UN TO ĪPATSVARS ATTIECĪGĀS KREDĪTU GRUPAS KOPĒJĀ KREDĪTPORTFELĪ
(mljrd. eiro)

Rezidenti
Nerezidenti
Rezidenti (īpatsvars; %, labā ass)
Nerezidenti (īpatsvars; %, labā ass)
Kopējie kredīti (īpatsvars; %, labā ass)

Savukārt pasliktinās nerezidentiem izsniegto kredītu kvalitāte. Turklāt nerezidentu kredītportfelī būtiski palielinājies arī pārstrukturēto kredītu īpatsvars (2016. gada februārī – 12.3%; {7.4%}). Nerezidentu kredītportfeļa kvalitāte, iespējams, turpinās pasliktināties, jo makrofinansiālā situācija Krievijā, kur koncentrēta nozīmīga nerezidentu kredītportfeļa daļa, turpina pasliktināties. Nerezidentiem izsniegto kredītu atlikums veido 15% no kredītiestāžu kopējā kredītportfeļa, tādējādi to kvalitātes pasliktinājumam ir ierobežota ietekme uz kopējā kredītportfeļa kvalitāti.

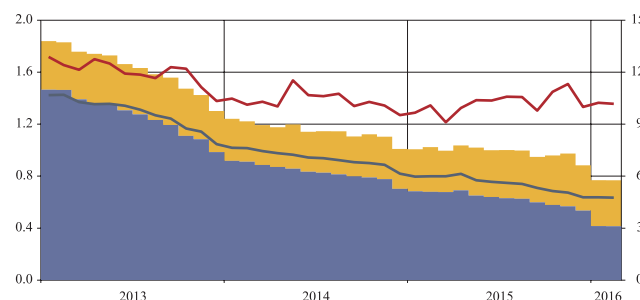
Samazinoties iekšzemes aizņēmēju kredītriskam, bet augot ar nerezidentu kreditēšanu saistītajiem riskiem, kredītriska kopējais vērtējums nav mainīts. Tiek prognozēts, ka kopējā kredītportfeļa kvalitāte 2016. gadā būtiski nemainīsies.

Abu kredītiestāžu grupu kredītportfeļa kvalitātes attīstības tendences arvien vairāk atšķiras. 1. kredītiestāžu grupai turpina samazināties ilgstoši kavēto kredītu īpatsvars (2016. gada februārī tas jau bija zemāks par 5%). Savukārt 2. kredītiestāžu grupai tas ir svārstīgs, un kopš 2015. gada sākuma tam ir tendence pieaugt (sk. 2.5. att.).

2.5. attēls

ILGĀK PAR 90 DIENĀM KAVĒTIE KREDĪTI UN TO ĪPATSVARS KREDĪTOS 1. KREDĪTIESTĀŽU GRUPĀ UN 2. KREDĪTIESTĀŽU GRUPĀ
(mljrd. eiro)

Kredītu atlikums 1. kredītiestāžu grupā
Kredītu atlikums 2. kredītiestāžu grupā
Īpatsvars 1. kredītiestāžu grupā (%; labā ass)
Īpatsvars 2. kredītiestāžu grupā (%; labā ass)

¹¹ Programmas ietvaros valsts sniedz galvojumu kredītiestāžu izsniegtajiem aizdevumiem ģimenēm ar bērniem mājokļa iegādei vai būvniecībai. Galvojums sedz 10–20% no aizdevuma apjoma atkarībā no nepilngadīgo bērnu skaita ģimenē, tādējādi ļaujot attiecīgi samazināt pirmo iemaksu.

Iekšzemes kredītiem veidoto uzkrājumu atlikums turpina sarukt, bet tas palielinās nerezidentu kredītiem. Kopējo uzkrājumu un kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām attiecība gada laikā nedaudz pieauga – no 76% 2015. gada februārī līdz 80% 2016. gada februārī.

Latvijas Bankas veiktās jutīguma analīzes un makroekonomiskā stresa testa rezultāti liecina, ka kredītiestāžu spēja absorbēt iespējamo ārējo un iekšējo šoku radīto kredītriska un Krievijas valsts riska pieaugumu ir laba, jo kredītiestādes kopumā ir labi kapitalizētas un tajās ir nozīmīgs uzkrājumu līmenis. Uzraudzības pārbaudes procesa (II pilāra) ietvaros FKTK kredītiestādēm, kuras izsniedz kredītus nerezidentiem, individuāli nosaka paaugstinātas kapitāla pietiekamības prasības.

2.2. Finansējuma un likviditātes risks

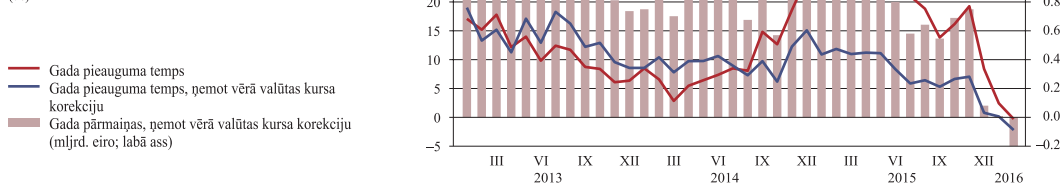
Rezidentu noguldījumu atlikums turpina stabili augt. Savukārt nerezidentu noguldījumu atlikums kopš 2015. gada beigām samazinās. Tas saistīts ar augsto bāzi un būtiski stingrāku prasību ieviešanu NILLTF novēršanas jomā. Ņemot vērā kredītiestāžu pieaugušo spēju finansēt kredītus ar rezidentu noguldījumiem, mātesbanku finansējums turpina sarukt. Finansējuma un likviditātes riskus kredītiestādēs ierobežo kredītiestāžu augstā likviditātes un kapitāla pietiekamības rādītāju izpilde. Atsevišķām kredītiestādēm atbilstoši to darbības riskam FKTK nosaka paaugstinātas likviditātes un kapitāla pietiekamības prasības. Nepieciešamības gadījumā meitasbankām Latvijā pieejams mātesbanku atbalsts. Latvijas Bankas veikto likviditātes stresa testu rezultāti liecina, ka kredītiestāžu spēja absorbēt potenciālos likviditātes šokus ir augsta.

Kredītiestāžu finansējuma struktūrā dominē nebanku noguldījumi, kuru kopējais īpatsvars kredītiestāžu pasīvos 2016. gada sākumā bija 73%. Neraugoties uz noguldījumu zemajām procentu likmēm, rezidentu mājāsaimniecību un nefinanšu sabiedrību noguldījumu atlikums turpina stabili palielināties (2016. gada februārī salīdzinājumā ar 2015. gada februārī attiecīgi par 6.3% un 12.2%), liecinot par to augšo maksātspēju. 2015. gadā nozīmīgi palielinājās arī pensiju fondu noguldījumu atlikums kredītiestādēs. Tā īpatsvars rezidentu noguldījumos pieauga no nebūtiska apjoma 2015. gada februārī līdz 6% 2016. gada februārī. Tas skaidrojams ar Latvijas pensiju fondu nogaidošo pozīciju attiecībā uz ieguldījumiem finanšu tirgos, pensiju fondiem izvietojot resursus Latvijas kredītiestādēs.

Nerezidentu noguldījumu atlikuma gada pieauguma temps pēdējā gada laikā pakāpeniski samazinājās un 2016. gada sākumā jau bija negatīvs. To ietekmēja augstā bāze (nerezidentu noguldījumu atlikums bija 52% no kopējā nebanku noguldījumu atlikuma), kā arī stingrākas prasības NILLTF novēršanas jomā. Eiro un ASV dolāra kursa attiecībai stabilizējoties, valūtas kursam vairs nav būtiskas ietekmes uz nerezidentu noguldījumu gada pārmaiņām (sk. 2.6. att.).

2.6. attēls

NEREZIDENTU NOGULDĪJUMU ATLIKUMA PĀRMAIŅAS UN PIEAUGUMA TEMPS SALĪDZINĀJUMĀ AR IEPRIEKŠĒJĀ GADA ATBILSTOŠO MĒNESI (%)

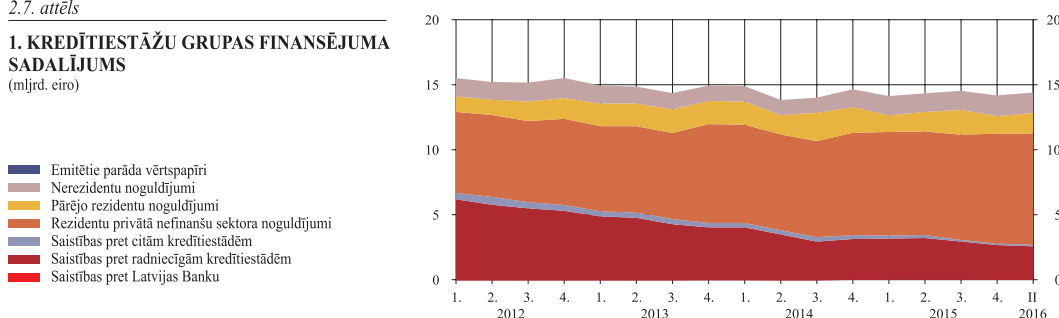
Mātesbanku finansējuma īpatsvars kredītiestāžu finansējumā kopumā ir zems, un tā turpmākā dinamika atkarīga no kredītešanas attīstības. Rezidentu kredītportfelis gandrīz pilnībā tiek finansēts no rezidentu noguldījumiem, un rezidentiem izsniegto kredītu attiecība pret rezidentu noguldījumiem samazinājusies līdz vēsturiski zemākajam līmenim (2016. gada februārī – 111.3%).

Ņemot vērā to, ka Latvijas kredītiestāžu sektoru veido divas kredītiestāžu grupas, kas atšķiras gan pēc piesaistīto resursu struktūras, gan šo resursu izvietojanas, svarīgi aplūkot ne tikai kopējās tendences kredītiestāžu sektorā, bet arī tendences abās atšķirīgajās kredītiestāžu grupās.

1. kredītiestāžu grupas nozīmīgākais finansējuma avots ir privātā nefinanšu sektora noguldījumi, kuri 2016. gada februāra beigās veidoja 59% no šo kredītiestāžu kopējā finansējuma un turpina stabili augt (sk. 2.7. att.). Otrs nozīmīgākais finansējuma avots ir mātesbanku finansējums, kas joprojām pakāpeniski sarūk un 2016. gada februāra beigās veidoja 18% no šo kredītiestāžu kopējā finansējuma. Ņemot vērā kreditēšanas attīstības prognozes, kā arī to, ka ilgtermiņa finansējums mātesbanku finansējumā veido vairs tikai 24%, mātesbanku finansējuma apjoms varētu turpināt samazināties. 1. kredītiestāžu grupā kredītu un noguldījumu attiecība 2016. gada februārī sasniedza 95.5% (sk. 2.8. att.; t.sk. rezidentu kredītu un rezidentu noguldījumu attiecība – 106.6%), liecinot par to, ka lielākā daļa šo kredītiestāžu spēj finansēt savus kredītportfeļus ar nebanku noguldījumiem. Piesaistīto noguldījumu termiņstruktūrā turpina dominēt īstermiņa noguldījumi. Saglabājoties zēmam ilgtermiņa finansējuma īpatsvaram kopējā finansējuma struktūrā, veidojas kredītiestāžu aktīvu un pasīvu termiņstruktūras nesabalansētība. Tomēr šo risku mazina pieejamais atbalsts no mātesbankām un kredītiestāžu augstais likvīdo aktīvu¹² īpatsvars kopējos aktīvos (29.7%).

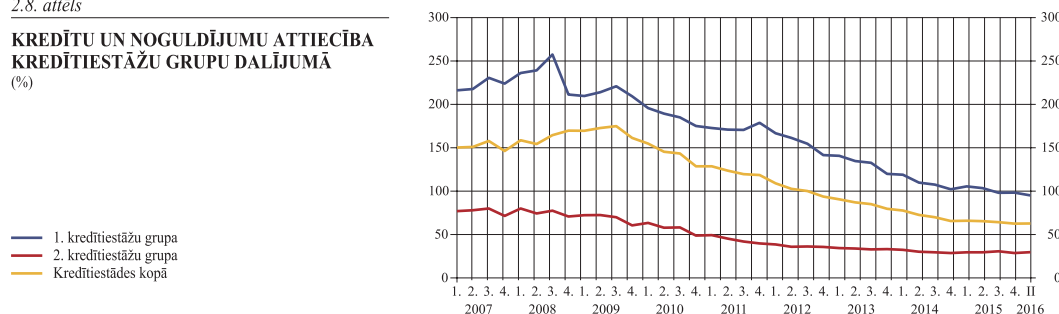
2.7. attēls

1. KREDĪTIESTĀŽU GRUPAS FINANSĒJUMA SADALĪJUMS (mljrd. eiro)

2.8. attēls

KREDĪTU UN NOGULDĪJUMU ATTIECĪBA KREDĪTIESTĀŽU GRUPU DALĪJUMĀ (%)

2. kredītiestāžu grupas finansējumu galvenokārt veido nerezidentu noguldījumi. To gada pieauguma temps 2015. gadā samazinājās, un 2016. gada sākumā nerezidentu noguldījumu atlikums jau nedaudz saruka – 2016. gada februārī salīdzinājumā ar 2015. gada februāri nerezidentu noguldījumu atlikums samazinājās par 0.4% (sk. 2.9. att.). To noteica gan nerezidentu noguldījumu sasniegtā augstā bāze, gan ekonomiskā lejupslīde Krievijā, gan stingrākas prasības NILLTF novēršanas jomā¹³, kas varētu ierobežot nerezidentu noguldījumu atlikuma turpmāku pieaugumu.

Arī 2. kredītiestāžu grupas piesaistītajā finansējumā dominē īstermiņa finansējums (no tā 95% ir pieprasījuma noguldījumi). Riskus saistībā ar termiņstruktūras nesabalansētību

¹² Likvīdie aktīvi = nauda kasē + prasības pret centrālajām bankām un citām kredītiestādēm + centrālo valdību parāda vērtspapīri ar fiksētu ienākumu.

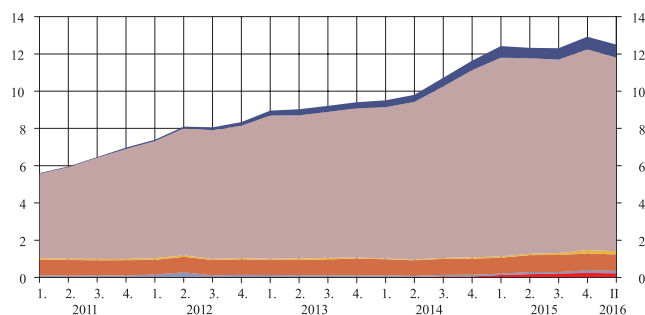
¹³ Tiek noteiktas stingrākas prasības NILLTF riska pārvaldīšanai kredītiestādēs un kredītiestāžu klientu padziļinātai izpētei, kredītiestādēs notiek papildu auditi, lai noteiktu kredītiestāžu procedūru atbilstību ASV noteiktajiem NILLTF novēršanas standartiem. Turklāt tiek stiprināta arī uzraugošo institūciju kapacitāte NILLTF riska novēršanai.

šīs grupas kredītiestādes ierobežo, piesaistīto finansējumu galvenokārt izvietojot augsti likvīdos ārvalstu īstermiņa aktīvos, kā arī augošā apjomā – noguldījumos Latvijas Bankā (sk. 2.10. att.). Ar nerezidentu klientu apkalpošanu saistītos riskus ierobežo FKTK noteiktās individuālās kapitāla un likviditātes papildu prasības, kā arī NILLTF novēršanas prasību pieaugums.

2.9. attēls

2. KREDĪTIESTĀŽU GRUPAS FINANSĒJUMA SADALĪJUMS (mljrd. eiro)

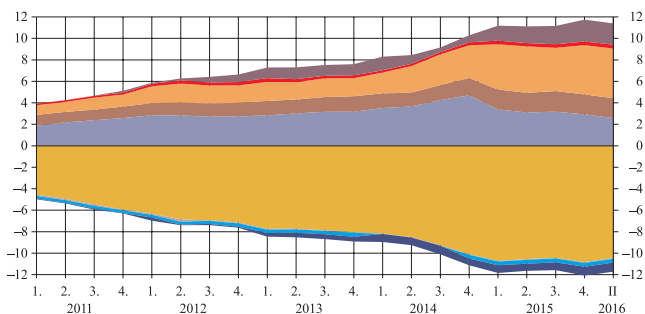
- Emitētie parāda vērtspapīri
- Nerezidentu noguldījumi
- Pārējo rezidentu noguldījumi
- Rezidentu privātā nefinanšu sektora noguldījumi
- Saistības pret kredītiestādēm
- Saistības pret Latvijas Banku

2.10. attēls

2. KREDĪTIESTĀŽU GRUPAS ĀRVALSTU AKTĪVU UN PASĪVU SADALĪJUMS (mljrd. eiro)

- Prasības pret Latvijas Banku (neietverot obligāto rezervju prasības)
- Pārējie aktīvi
- Vērtspapīri
- Kredīti
- Prasības pret kredītiestādēm
- Pārējie pasīvi
- Kapitāls un rezerves
- Saistības pret kredītiestādēm
- Noguldījumi

Kredītiestāžu likviditātes risks kopumā saglabājas ierobežots, jo abu grupu kredītiestādēm ir augsts likvīdo aktīvu īpatsvars kopējos aktīvos. Abas kredītiestāžu grupas ar krietnu uzviju izpilda gan FKTK noteikto likviditātes rādītāja prasību, gan arī kopš 2015. gada oktobra ieviesto LSK prasību.

1. ielikums

Kredītiestāžu likviditātes seguma koeficienta prasība

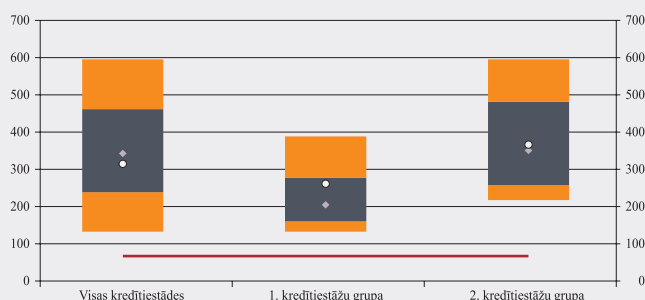
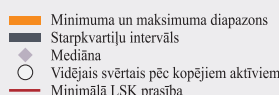
2015. gada 1. oktobrī ES stājās spēkā kredītiestāžu 60% LSK prasība, bet ar 2016. gada 1. janvāri – 70% LSK prasība. LSK ir likviditātes rādītājs, kas paredzēts īstermiņa likviditātes rezerves nodrošināšanai īstermiņa (līdz 30 dienām) finansējuma negaidītas aizplūdes gadījumā. LSK ir attiecība starp kredītiestādes augstas kvalitātes likvidajiem aktīviem un stresa testa scenārijā paredzēto neto naudas aizplūdi nākamajās 30 dienās. LSK prasība katru gadu tiks pakāpeniski palielināta, un, sākot ar 2018. gadu, kredītiestādēm būs jānodrošina 100% LSK izpilde.

Saskaņā ar LSK aprēķina metodoloģiju Latvijas kredītiestāžu likvīdo aktīvu rezerves galvenokārt veido pirmā līmeņa augsti likvīdie aktīvi – virsrezerves centrālajās bankās (50%), valdību parāda vērtspapīri (32%) un citi pirmā līmeņa likvīdie aktīvi (16%). Latvijas kredītiestāžu likvidajos aktīvos ir tikai 2% otrā līmeņa likvīdo aktīvu, kas ir nedaudz zemākas kvalitātes (piemēram, korporatīvās obligācijas).

Latvijas kredītiestādes ar krietnu uzviju izpilda LSK prasību gan individuālajā, gan konsolidētajā līmenī. 2015. gada decembrī Latvijas kredītiestāžu LSK mediāna bija 346% (sk. 2.11. att.), bet vidējais svērtais LSK – 318%¹⁴. Starptautiskā mērogā tie ir ļoti augsti rādītāji, jo Starptautisko norēķinu bankas 2015. gada septembra ziņojumā par Bāzeles III standartu ieviešanu norādīts, ka 100 lielākajām starptautiskajām bankām LSK rādītājs 2014. gada jūnijā bija vidēji 121.3% un citām bankām – 140.1%.

¹⁴ Aprēķināts, izmantojot kredītiestāžu konsolidētos datus, un svērts ar kredītiestāžu īpatsvaru kopējos aktīvos.

2.11. attēls

KREDĪTIESTĀŽU LSK*
(%)

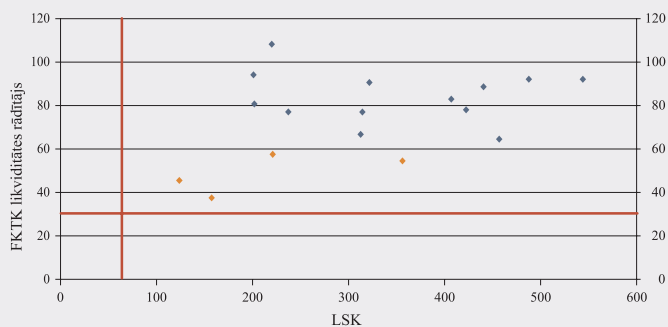
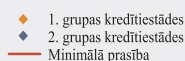
* LSK aprēķināts, izmantojot banku konsolidācijas grupas datus, izņemot trīs kredītiestādes, kurām nav konsolidācijas grupas.

Līdz LSK prasības pilnīgai ieviešanai 2018. gadā spēkā būs arī līdzšinējās FKTK noteiktās likviditātes rādītāja prasības¹⁵, kā arī FKTK uzraudzības pārbaudes procesa (II pilāra) ietvaros noteiktās individuālās likviditātes rādītāja papildu prasības kredītiestādēm, kuru darbība saistīta ar nerezidentu apkalpošanu.

LSK un FKTK noteiktais likviditātes rādītājs atšķiras pēc aprēķina metodes, tāpēc tie nav tieši salīdzināmi. Ciešas korelācijas starp abiem rādītājiem nav (sk. 2.12. att.). LSK un FKTK likviditātes rādītājs galvenokārt atšķiras ar to, ka:

- 1) LSK aprēķinā likvidie aktīvi tiek attiecināti pret neto naudas aizplūdes novērtējumu, bet FKTK likviditātes rādītājā likvidie aktīvi tiek attiecināti pret īstermiņa saistību vērtību;
- 2) LSK aprēķinā likvidajos aktīvos neiekļauj prasības pret MFI (tās iekļauj finansējuma ieplūdes aprēķinā ar 75% ierobežojumu) un vidējo dienas obligāto rezervju apjomu, kas jātur Latvijas Bankas kontā;
- 3) LSK aprēķinā piemēro diskontus likvidajiem aktīviem (atkarībā no aktīvu vērtības potenciālā zuduma) un īstermiņa saistībām (atkarībā no saistību aizplūdes varbūtības) likviditātes stresa situācijā.

2.12. attēls

**KREDĪTIESTĀŽU FKTK NOTEIKTAIS
LIKVIDITĀTES RĀDĪTĀJS UN LSK***
(%)

* LSK aprēķināts, izmantojot banku konsolidācijas grupas datus, izņemot trīs kredītiestādes, kurām nav konsolidācijas grupas.

LSK prasība visā ES veidota kā vienots rādītājs gan sarežģītas uzbūves un globāla mēroga bankām, gan tradicionālām bankām ar vienkāršu darbības modeli. Šāda saskaņota pieeja nodrošina tikai minimālo likviditātes prasību līmeni visās bankās, bet tai nav pietiekamas elastības, lai noteiktu stingrākas likviditātes prasības bankām ar paaugstinātu likviditātes risku. Pašlaik Latvijā FKTK uzraudzības pārbaudes procesa (II pilāra) ietvaros ir individuāli noteikusi stingrākas likviditātes prasības kredītiestādēm ar noteiktu darbības modeli. Nepieciešamība noteikt stingrākas likviditātes prasības šīm kredītiestādēm saglabāsies arī pēc 2018. gada – par to liecina pašreizējā LSK vairākkārtēja pārpilde kredītiestādēs, kurām nepieciešams nodrošināt lielākas likviditātes rezerves.

¹⁵ Likvido aktīvu (nauda kasē; tādas prasības pret Latvijas Banku un maksāspējīgām kredītiestādēm, kuru atlikušais termiņš nepārsniedz 30 dienu, un noguldījumi ar citu termiņu, ja līgumā paredzēta iespēja izņemt tos pirms noteiktā termiņa; ieguldījumi finanšu instrumentos, ja tiem ir pastāvīgs, neierobežots tirgus) attiecība pret kredītiestādes kārtējam saistībām, kuru atlikušais termiņš nepārsniedz 30 dienu. Saskaņā ar FKTK noteiktajām prasībām šī attiecība nedrīkst būt mazāka par 30%.

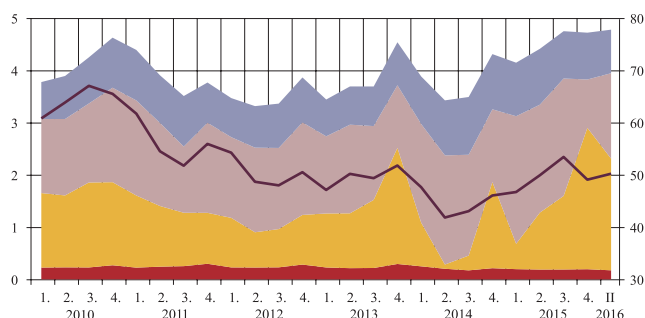
1. kredītiestāžu grupas likviditātes rādītājs pēdējā gada laikā būtiski nemainījās un 2016. gada februārī bija 50.3% (sk. 2.13. att.). 1. kredītiestāžu grupas likvīdo aktīvu struktūrā lielāko daļu veido noguldījumi Latvijas Bankā (2016. gada februāra beigās – 44.7%).

2.13. attēls

1. KREDĪTIESTĀŽU GRUPAS LIKVĪDO AKTĪVU STRUKTŪRA UN FKTK LIKVĪDITĀTES RĀDĪTĀJS

(mljrd. eiro)

Likvidie vērtspapīri
 Prasības pret MFI
 Prasības pret Latvijas Banku
 Kase
 FKTK likviditātes rādītājs (%; labā ass)

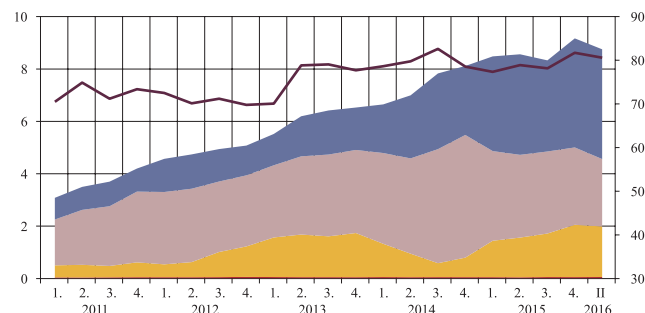
2. kredītiestāžu grupas likviditātes rādītājs joprojām ir augsts (virs 80%; sk. 2.14. att.). Šīs grupas kredītiestāžu likvīdo aktīvu struktūrā turpina sarukt prasības pret MFI, bet joprojām strauji pieaug likvīdo vērtspapīru (galvenokārt ASV valdības vērtspapīru) īpatsvars. 2016. gada februāra beigās likvidie vērtspapīri veidoja 47.9% no to kopējiem likvidajiem aktīviem {39.4%}. Tas skaidrojams ar likvīdo vērtspapīru augstāku ienesīgumu salīdzinājumā ar prasībām pret MFI. Neraugoties uz negatīvajām procentu likmēm, arī noguldījumu atlikums Latvijas Bankā turpināja pieaugt.

2.14. attēls

2. KREDĪTIESTĀŽU GRUPAS LIKVĪDO AKTĪVU STRUKTŪRA UN FKTK LIKVĪDITĀTES RĀDĪTĀJS

(mljrd. eiro)

Likvidie vērtspapīri
 Prasības pret MFI
 Prasības pret Latvijas Banku
 Kase
 FKTK likviditātes rādītājs (%; labā ass)

Latvijas Bankas veiktie kredītiestāžu likviditātes stresa testi liecina, ka kredītiestāžu spēja izturēt potenciālos finansējuma aizplūdes šokus 2015. gadā saglabājās augstā līmenī.

Likviditātes stresa testi novērtē finansējuma aizplūdes iespējamo seku nozīmīgumu. Stresa testu rezultāti rāda, cik lielu nerezidentu ne-MFI noguldījumu, rezidentu ne-MFI noguldījumu un kopējā finansējuma (MFI un ne-MFI) ar atlikušo atmaksas termiņu līdz 3 mēnešiem aizplūdi kredītiestādes varētu izturēt, līdz to likviditātes rādītājs sasniegtu 0, pieņemot, ka kredītiestādēm nav pieejami papildu resursi finansējuma aizplūdes kompensēšanai.

Saskaņā ar stresa testa rezultātiem 2015. gada beigās visas kredītiestādes varēja izturēt līdz pat 40% rezidentu noguldījumu aizplūdi un vairāk nekā 60% nerezidentu noguldījumu aizplūdi. To spēju absorbēt finansējuma aizplūdes šoku veicina augstais likvīdo aktīvu¹⁶ īpatsvars, kas turpina palielināties.

2. kredītiestāžu grupai stresa testi tika papildināti ar diviem īpaši nelabvēlīgiem scenārijiem. Pirmā scenārija pieņēmumi paredz, ka nav iespējams iekļāt vai pārdot vērtspapīru portfeli, izņemot Latvijas valdības vērtspapīrus un citu valdību vērtspapīrus, kuriem vismaz viens no trim starptautisko kredītreitingu aģentūru¹⁷ noteiktajiem ilgtermiņa kredītreitingiem ir AAA. Attiecībā uz Latvijas valdības vērtspapīriem tika pieņemts, ka ārkārtas stresa scenārijā tie zaudē 30% no to vērtības un tos var izmantot,

¹⁶ FKTK likviditātes rādītāja aprēķinā definētie likvidie aktīvi.

¹⁷ Standard & Poor's, Moody's un Fitch Ratings.

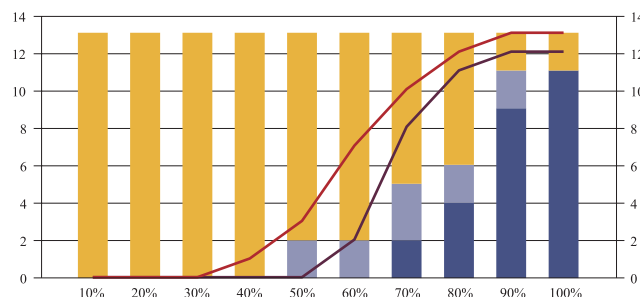
Eirosistēmas monetārajās operācijās piemērojot 7.5% diskontu. Otrajā scenārijā papildus pirmā scenārija pieņēmumiem katrai no kredītiestādēm nav pieejamas prasības pret MFI no valsts, pret kuras MFI konkrētajai kredītiestādei ir vislielākais prasību apjoms.

Pirmā scenārija piemērošana būtiski nepasliktināja pamata stresa testu rezultātus. 2. kredītiestāžu grupa varētu izturēt ne mazāk kā 50% nerezidentu noguldījumu aizplūdi (sk. 2.15. att.; {50%}). Otrā scenārija piemērošana samazinātu spēju izturēt nerezidentu noguldījumu aizplūdi līdz 30% {20%}.

2.15. attēls

2. KREDĪTIESTĀŽU GRUPAS LIKVIDITĀTES STRESA TESTU REZULTĀTI, JA AIZPLŪST NEREZIDENTU NOGULDĪJUMI (31.12.2015.; kredītiestāžu skaits)

- Kredītiestādes ar pietiekamu likviditātes rādītāju (likviditātes rādītājs lielāks par 30%)
- Maksāspējīgas kredītiestādes ar nepietiekamu likviditātes rādītāju (likviditātes rādītājs mazāks par 30%)
- Nelikvidas kredītiestādes (negatīvs likviditātes rādītājs)
- Nelikvidas kredītiestādes; 1. scenārijs (negatīvs likviditātes rādītājs)
- Nelikvidas kredītiestādes; 2. scenārijs (negatīvs likviditātes rādītājs)

2.3. Tirgus risks

Latvijas kredītiestāžu PJA un PJS pozīcijas ir sabalansētas, to tirdzniecības portfelis ir neliels, un atklātā valūtas pozīcija ir maza. Tādējādi īstermiņa finanšu tirgu svārstīguma, t.sk. procentu likmju krasu pārmaiņu, tiešā ietekme uz kredītiestāžu darbību ir ierobežota.

Vājas ekonomiskās izaugsmes, zemas inflācijas gaidu un centrālo banku monetārās politikas pasākumu ietekmē pasaules vadošajos finanšu tirgos saglabājas zemas procentu likmes. Eiro zonas valdības obligāciju peļņas likmes ir vēsturiski zemākajā līmenī. Arī ilga (līdz pat 10 gadu) atmaksas termiņa valdības obligāciju peļņas likmes ar AAA kredītreitingu ir negatīvas. Vienlaikus palielinās finanšu tirgu svārstīgums gan eiro zonā, gan pasaulē, tāpēc audzis pēkšņas riska prēmijas korekcijas risks (t.sk. procentu likmju un valūtas kursu korekcijas risks). Zemu procentu likmju vides ietekme uz Latvijas kredītiestāžu peļņit spēju aplūkota 2. ielikumā.

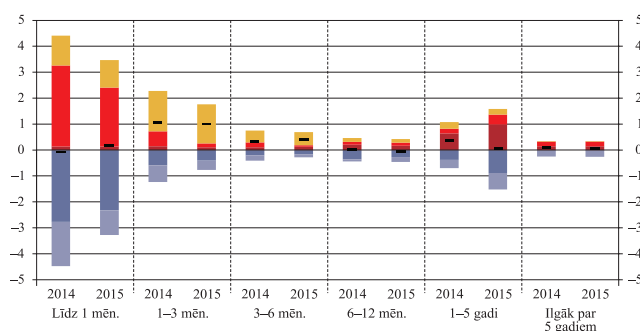
Latvijas kredītiestāžu pamatdarbība pārsvarā nav saistīta ar īstermiņa tirdzniecības darbību finanšu tirgos (tirdzniecības nolūkā turētie aktīvi veido aptuveni 2% no kredītiestāžu aktīviem). Tādējādi finanšu tirgus krasu svārstību gadījumā nelabvēlīgu pārmaiņu kredītiestāžu tirdzniecības portfelī tiešā ietekme uz kredītiestāžu darbības rezultātiem kopumā nebūtu būtiska.

Savukārt tirgus procentu likmju pārmaiņu ietekmi uz kredītiestāžu netirdzniecības portfeli ierobežo tas, ka Latvijas kredītiestādes procentu likmju risku pārvalda, uzturot sabalansētu PJA un PJS attiecību dažādos termiņos (sk. 2.16. att.). Kredītiestāžu PJA un PJS termiņstruktūra salīdzinājumā ar 2014. gadu nav būtiski mainījusies. Kredītiestādes galvenokārt uzņemas procentu likmju krituma risku 1–3 mēnešu termiņā. Uz to norāda

2.16. attēls

KREDĪTIESTĀŽU PJA UN PJS ATLIKUŠĀ TERMIŅA DALĪJUMĀ (% no pašu kapitāla)

- Kredīti
- Citi procentu jutīgie aktīvi
- Parāda vērtspapīri
- Citas procentu jutīgās saistības
- Noguldījumi
- GAP

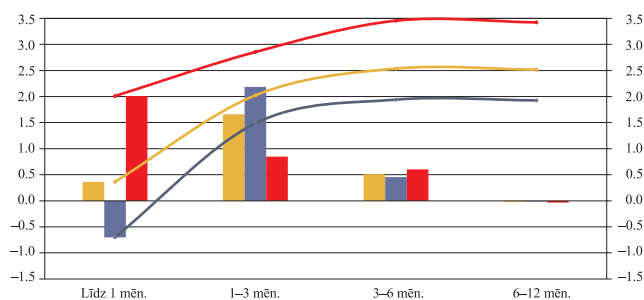
tas, ka šajā termiņā GAP ir pozitīva un vislielākā (1% apmērā no pašu kapitāla tāpat kā 2014. gadā). Pozitīva GAP nozīmē tīro procentu ienākumu pieaugumu, ja tirgus procentu likmes kāptu. Savukārt tīrie procentu ienākumi samazinātos, ja tirgus procentu likmes saruktu. Kredītiestādes palielinājušas ilgāka termiņa (1–5 gadi) parāda vērtspapīru apjomu, visticamāk, lai gūtu lielāku ienesīgumu zemu īstermiņa procentu likmju vidē (tie lielākoties ir tirdzniecībai pieejami vērtspapīri, tāpēc kredītiestādes tos var pārdot pirms termiņa). Vienlaikus pieaudzis arī noguldījumu ar termiņu 1–5 gadi apjoms, tādējādi sabalansējot šā termiņa neto PJA un PJS pozīciju.

Īstermiņa jutīguma analīzes¹⁸ rezultāti liecina, ka pat scenārijā ar lielu, bet samērā maz iespējamu 200 bāzes punktu procentu likmju šoku kredītiestāžu ienākumu pārmaiņām nebūtu būtiskas ietekmes uz kredītiestāžu kapitāla rādītājiem. Procentu likmju palielināšanās gadījumā ietekme uz peļņu būtu pat pozitīva. Ienesīguma līknes hipotētiskā paralēlā pārbīdē par 200 bāzes punktiem kredītiestāžu gada tīrie procentu ienākumi varētu palielināties līdz 2.5% no pašu kapitāla (par 0.4 procentu punktiem vairāk nekā iepriekšējā gadā). 2. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm procentu ienākumu palielinājums varētu sasniegt pat 3.5% no pašu kapitāla (sk. 2.17. att.).

2.17. attēls

PROCENTU LIKMJU PALIELINĀJUMA PAR 200 BĀZES PUNKTIEM IETEKME UN KUMULATĪVĀ IETEKME UZ KREDĪTIESTĀŽU TĪRAJIEM GADA PROCENTU IENĀKUMIEM TERMIŅU UN KREDĪTIESTĀŽU GRUPU DALĪJUMĀ
(% no pašu kapitāla)

Ietekme
 Visas kredītiestādes
 1. grupas kredītiestādes
 2. grupas kredītiestādes
 Kumulatīvā ietekme
 Visas kredītiestādes
 1. grupas kredītiestādes
 2. grupas kredītiestādes

Ilgtermiņa jutīguma analīze¹⁹ rāda, ka ar lielām ilgtermiņa procentu likmju pārmaiņām kredītiestāžu ekonomiskās vērtības pārmaiņas nebūtu nozīmīgas attiecībā pret to pašu kapitālu. Scenārijā ar īstermiņa maz iespējamu gan ES valstu, gan ASV valdības obligāciju procentu likmju paralēlu pārbīdi par 200 bāzes punktiem 1. grupas kredītiestāžu ekonomiskā vērtība samazinātos par 1.5% no pašu kapitāla, bet ietekme uz 2. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm būtu vēl mazāka (sk. 2.18. att.). 2. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm nedaudz nelabvēlīgāks ir scenārijs, ja eiro procentu likmes paliek nemainīgas, bet ASV obligāciju ienesīguma līkne izlīdzinās: notiek pozitīvs īstermiņa procentu likmju šoks, vienlaikus ilgtermiņa procentu likmes samazinās²⁰. Analīzes rezultāti liecina, ka, īstenojoties arī šādam scenārijam, kopējā ietekme uz ekonomiskās vērtības pārmaiņām 2. kredītiestāžu grupas kredītiestādēs būtu neliela – to ekonomiskā vērtība saruktu mazāk par 0.4% no pašu kapitāla (sk. 2.18. att.).

¹⁸ Ietekme uz tīrajiem gada procentu ienākumiem katrā termiņu intervālā tiek aprēķināta, reizinot šā intervāla GAP ar procentu likmju pārmaiņu lielumu un konkrētā termiņu intervāla koeficientu, kas raksturo gada daļu, kad šā intervāla GAP būs pozitīva. Koeficienta aprēķinā pieņemts, ka pārcenošana notiks intervāla vidū. Piemēram, 3–6 mēnešu intervāla koeficientu aprēķina šādi: $(12 - 0.5 \times (3 + 6)) / 12 = 0.625$. Kopējā ietekme uz gada peļņu ir pirmo četru termiņu intervālu ietekmju summa. Tā kā aprēķini balstās uz GAP metodi, netiek ņemta vērā procentu likmju ietekme uz kredītiestādes ekonomisko vērtību, un aprēķinu pamats procentu ienākumiem ir kredītiestādes bilances struktūra 2015. gada beigās.

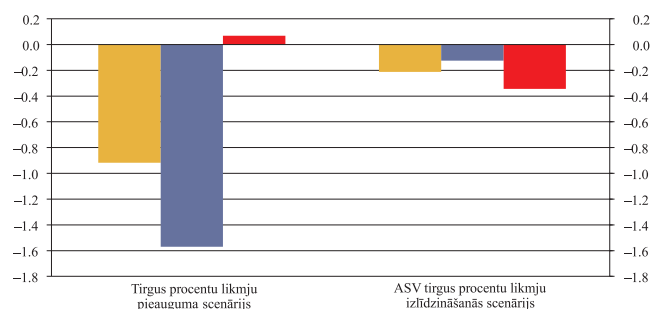
¹⁹ Kredītiestādes ekonomiskā vērtība ir no kredītiestādes bilances un ārpusbilances prasībām un saistībām gaidāmās nākotnes tīrās naudas plūsmas diskontētā vērtība. Pieņēmumi diskonta likmēm: ASV dolāra naudas plūsmām pieņemta ASV obligāciju ienesīguma līkne; eiro un citām valūtām pieņemta ES valstu AAA kredītreitings obligāciju ienesīguma līkne; pamatojoties uz EBI metodoloģijas vadlīnijām, procentu likmēm piemērots 0% zemākais sliekšnis.

²⁰ Ienesīguma likmju izlīdzināšanas scenārija pieņēmumi: ASV obligāciju procentu likmes palielinās par 100 bāzes punktiem īstermiņā un pakāpeniski samazinās termiņā ilgākā par 3 gadiem, tādējādi ienesīguma līknei izlīdzinoties nedaudz virs 1%.

2.18. attēls

**ILGTERMIŅA PROCENTU LIKMJU
PĀRMAIŅU IETEKME UZ KREDĪTIESTĀŽU
EKONOMISKO VĒRTĪBU**
(% no pašu kapitāla)

Visas kredītiestādes
1. grupas kredītiestādes
2. grupas kredītiestādes

Kredītiestāžu valūtas risks kopumā ir zems – 2015. gada decembrī vidējā svērtā atklātā valūtas pozīcija bija tikai 0.6% attiecībā pret kredītiestāžu pašu kapitālu. Nozīmīgākais kopējā valūtas riska elements ir iespēja ciest zaudējumus, mainoties ASV dolāra kursam attiecībā pret eiro. Šis risks ir raksturīgs 2. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm, kam neto garā ASV dolāra pozīcija 2015. gada decembrī bija 0.5% no pašu kapitāla. ASV dolāra kursam attiecībā pret eiro samazinoties par 10%, 2. kredītiestāžu grupas kredītiestāžu zaudējumi no tiešā valūtas kursa pārmaiņu efekta veidotu tikai 0.05% no 2. kredītiestāžu grupas kredītiestāžu pašu kapitāla. Ja FRS paaugstinātu bāzes likmi, ASV dolāra vērtības pieauguma rezultātā palielinātos arī Latvijas kredītiestāžu neto garās ASV dolāra pozīcijas vērtība eiro izteiksmē.

2.4. Pelnītspēja

Kredītiestāžu kopējā peļņa aug, aktīvu un kapitāla atdeves rādītāji ir augsti, un kredītu un noguldījumu procentu likmju starpība joprojām ir liela. Iekšzemes aizņēmēju maksātspējas uzlabošanās veicina kredītiestāžu pelnītspēju, un nedrošo aizdevumu īpatsvars aktīvos kopumā samazinās. Vienlaikus 1. kredītiestāžu grupas kredītiestāžu galvenais ienākumu avots (kredītportfelis) joprojām sarūk, bet iespējas samazināt procentu izdevumus, uzkrājumus nedrošiem parādiem un administratīvos izdevumus jau gandrīz izsīkušas. Arī zemu procentu likmju vide ierobežo peļņas palielināšanas iespējas. Savukārt 2. kredītiestāžu grupas kredītiestāžu darījumu apjoms un līdz šim augstie peļņas rādītāji turpmāk, visticamāk, saruks saistībā ar stingrākām prasībām NILLTF novēršanas jomā, kuru ieviešana ir būtiska Latvijas finanšu sektora tālākai ilgtspējīgai attīstībai. Dažām 2. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm jāērķinās ar riskiem saistībā ar to ieguldījumiem NVS valstīs. Ņemot vērā pelnītspēju ierobežojošos faktorus, svarīgi, kādu peļņas saglabāšanas stratēģiju kredītiestādes turpmāk izvēlēsies.

2015. gadā kredītiestāžu kopējā (neto) peļņa palielinājās par 33.6% (sk. 2.1. tabulu). Kopējās peļņas uzlabošanās (sk. 2.19. att.) galvenokārt noteica jaunu uzkrājumu veidošanas apjoma samazinājums 1. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm un nozīmīgs pamatdarbības peļņas (gan tīro procentu ienākumu, gan neprocentu ienākumu) pieaugums 2. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm. 1. kredītiestāžu grupas kopējā peļņa joprojām veido lielāko daļu (57%) no kredītiestāžu kopējās peļņas. 2016. gada pirmo divu mēnešu kredītiestāžu peļņa solo līmenī bija līdzvērtīga 2015. gada pirmajos divos mēnešos gūtajai peļņai.

2.1. tabula

KREDĪTIESTĀŽU PEĻŅAS POZĪCIJAS SOLO LĪMENĪ

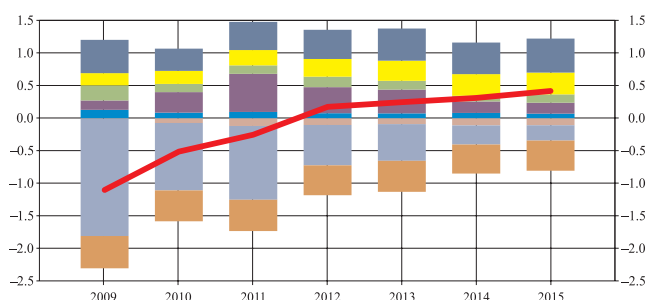
Rādītājs	2015 (milj. eiro)	2014 (milj. eiro)	Gada pārmaiņas (milj. eiro)	Gada pārmaiņas (%)
Pamatdarbības peļņa	1 001.7	916.4	85.3	9.3
tīrie procentu ienākumi	522.9	484.5	38.4	7.9
neprocentu ienākumi (pamatdarbības peļņa – tīrie procentu ienākumi)	478.8	431.8	46.9	10.9
Peļņa pirms uzkrājumiem un nodokļiem	536.7	476.5	60.3	12.6
Kopējā (neto) peļņa	415.9	311.4	104.5	33.6

2.19. attēls

**KREDĪTIESTĀŽU IENĀKUMU UN
IZDEVUMU SADALĪJUMS UN DARBĪBAS
REZULTĀTS SOLO LĪMENĪ**

(mljrd. eiro)

- Tīrie procentu ienākumi
- Tīrie komisijas naudas ienākumi
- Guvums no finanšu instrumentu tirdzniecības un pārvērtēšanas
- Uzkrājumu samazināšanas ienākumi
- Pārējie ienākumi
- Administratīvie izdevumi
- Izdevumi uzkrājumiem nedrošiem parādiem
- Pārējie izdevumi
- Pārskata gada nesadalītā peļņa vai zaudējumi

Arī kredītiestāžu pamatdarbības peļņa kopumā aug. 2015. gadā tā palielinājās par 9.3%, bet 2016. gada pirmajos divos mēnešos – par 1% salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu. 2015. gadā īpaši strauji (par 18%) kāpa 2. kredītiestāžu grupas pamatdarbības peļņa (sk. 2.20. un 2.23. att.). Turpretī vairākām lielām 1. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm vērojama neliela pamatdarbības peļņas samazināšanās, liecinot, ka tām sāk īstenoties iepriekš identificētais peļnītspējas risks saistībā ar ilgtspējīgu ienākumu avotu trūkumu ilgstoša kredītešanas sarukuma apstākļos.

Kopumā 2015. gadā visu kredītiestāžu tīrie procentu ienākumi pieauga par 9%. 1. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm tie saglabājās 2014. gada līmenī, bet 2. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm – nozīmīgi palielinājās (par 23%). Abu kredītiestāžu grupu tīros procentu ienākumus balsta stabilā un plašā procentu likmju starpība darījumu atlikumiem, kas vidēji pārsniedz 3 procentu punktus. 1. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm turpinās gan procentu ienākumu, gan procentu izdevumu samazināšanās tendence. Taču procentu izdevumu turpmāka sarukuma iespējas ir gandrīz izsīkušas, tāpēc mazinās iespējas saglabāt tīros procentu ienākumus līdzšinējā līmenī uz procentu izdevumu sarukuma rēķina. Turpretī 2. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm procentu ienākumi strauji auguši (2015. gadā par 20% salīdzinājumā ar 2014. gadu), bet nedaudz palielinās arī procentu izdevumi. Šajā kredītiestāžu grupā procentu ienākumu kāpumu nosaka ienākumi no nerezidentiem izsniegtajiem kredītiem un būtiska procentu ienākumu no parāda vērtspapīriem palielināšanās saistībā ar vērtspapīru portfeļa pieaugumu.

2. ielikums**Kredītiestāžu peļnītspēja zemu procentu likmju vidē**

Zemu procentu likmju vides ietekme uz kredītiestāžu peļnītspēju līdz šim nav bijusi liela, un tas skaidrojams ar kredītiestāžu spēju pielāgoties – optimizēt administratīvās izmaksas, samazināt noguldījumu procentu likmes, saglabāt samērā lielu noguldījumu un kredītu procentu likmju starpību un palielināt ieguldījumus vērtspapīru portfeli. Zemu procentu likmju vide ietekmē abu kredītiestāžu grupu kredītiestādes, bet atšķirīga ir peļnītspēju ietekmējošo kanālu nozīme.

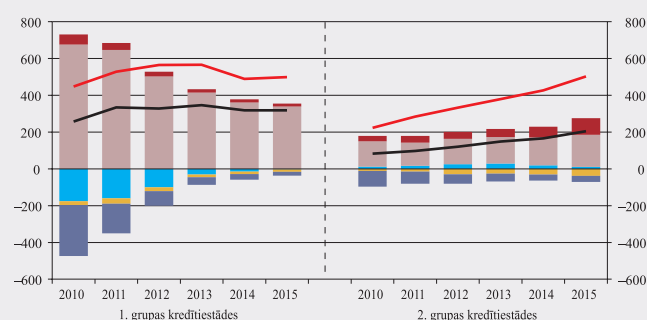
1. kredītiestāžu grupas pamatdarbības peļņas nozīmīgu daļu (65%; sk. 2.20. att.) veido tīrie procentu ienākumi no galvenokārt rezidentiem izsniegtajiem kredītiem. 2015. gadā tās spēja saglabāt tīro procentu ienākumu apjomu iepriekšējo gadu līmenī, vienlaikus sarūkot gan procentu izdevumiem, gan procentu ienākumiem. Taču pašlaik procentu izdevumu samazināšanas iespējas jau gandrīz izsīkušas. Ja turpmāk nebūs iespējams

2.20. attēls

**TĪRO PROCENTU IENĀKUMU
SASTĀVDAĻAS**

(milj. eiro)

- Procentu izdevumi par ne-MFI noguldījumiem
- Pārējie procentu ienākumi un izdevumi
- Tīrie procentu ienākumi par parāda vērtspapīriem
- Procentu ienākumi par kredītiem ne-MFI
- Procentu ienākumi un izdevumi par prasībām un saistībām pret MFI
- Tīrie procentu ienākumi
- Pamatdarbības peļņa

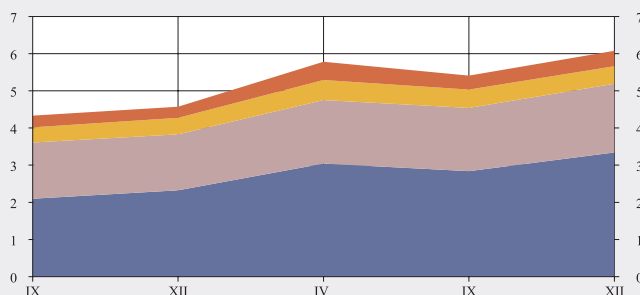
palielināt procentu ienākumus, tīrie procentu ienākumi nākotnē var samazināties. Tādējādi 2. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm aug spiediens palielināt darījumu apjomu vai meklēt jaunus, iespējams, riskantākus ienākumu avotus. Vienlaikus vairāki iekšējās un ārējās vides faktori ietekmē aizņēmēju un aizdevēju konfidenci, ierobežojot kredītēšanas straujāku atveseļošanu.

2. kredītiestāžu grupas tīrie procentu ienākumi, augot gan procentu ienākumiem, gan izdevumiem, pēdējos gados palielinājušies (2015. gadā par 20% salīdzinājumā ar 2014. gadu), un 2015. gadā tie veidoja 41% no finansiālās darbības peļņas. Šajā kredītiestāžu grupā procentu ienākumu kāpumu nosaka ienākumi no nerezidenti izsniegtajiem kredītiem un būtiska procentu ienākumu no parāda vērtspapīriem palielināšanās saistībā ar vērtspapīru portfeļa pieaugumu, šīs grupas kredītiestādēm kāpinot ieguldījumus galvenokārt augstas kvalitātes vērtspapīros (sk. 2.21. att.). Meklējot iesaistīgākus ieguldījumu veidus, 2. kredītiestāžu grupas kredītiestādes samazinājušas prasības pret kredītiestādēm (ienesīgums var būt pat negatīvs).

2.21. attēls

**KREDĪTIESTĀŽU ĪPAŠUMĀ ESOŠAIS
VĒRTSPAPĪRU PORTFELIS AR FIKSĒTU
IENĀKUMU**
(mljrd. eiro)

— Zemāk par BBB– un bez vērtējuma
— No BBB+ līdz BBB–
— No AA+ līdz A–
— AAA

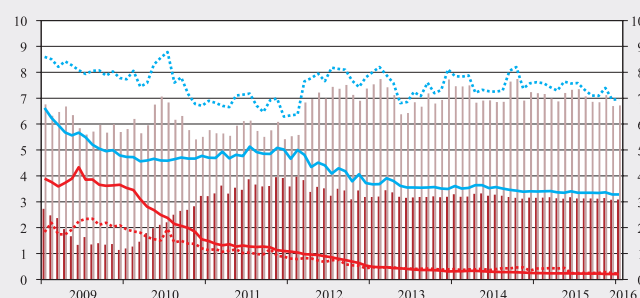

Joprojām lielā kredītu un noguldījumu procentu likmju starpība darījumu atlikumiem (lielāka par 3.0 procentu punktiem; sk. 2.22. att.), kas pēdējos trijos gados nav būtiski mainījusies, liecina par abu kredītiestāžu grupu spēju gūt tīros procentu ienākumus. Arī procentu likmju starpība jaunajiem darījumiem 1. kredītiestāžu grupas kredītiestādēs saglabājas liela (vidēji 3.5 procentu punkti). Procentu likmju starpība jaunajiem darījumiem gan mājsaimniecībām, gan nefinanšu sabiedrībām Latvijā ir viena no lielākajām ES²¹. Pagaidām nav vērojami faktori, kas radītu stipru spiedienu samazināt kredītu pievienotās procentu likmes.

2.22. attēls

**KREDĪTU UN NOGULDĪJUMU PROCENTU
LIKMES DARĪJUMU ATLIKUMIEM UN
TO STARPĪBAS**
(%)

— Starpība (1. grupas kredītiestādēs; procentu punktos)
— Starpība (2. grupas kredītiestādēs; procentu punktos)
— Noguldījumu procentu likme (1. grupas kredītiestādēs)
— Noguldījumu procentu likme (2. grupas kredītiestādēs)
— Kredītu procentu likme (1. grupas kredītiestādēs)
— Kredītu procentu likme (2. grupas kredītiestādēs)

Ilgstoši zemu procentu likmju vide palielina tirgus dalībnieku gatavību riskēt, tāpēc riska prēmijas pasaules finanšu tirgos ir vēsturiski zemā līmenī. Vienlaikus finanšu tirgos vērojams paaugstināts svārstīgums, palielinot bažas par pēkšņu riska prēmiju korekciju, kas savukārt varētu veicināt fiksēta ienākuma instrumentu cenu kritumu (īpaši riskanto ieguldījumu segmentā). Latvijas kredītiestādes lielākoties nenodarbojas ar aktīvu tirdzniecību finanšu tirgos (to tirdzniecības portfelis veido tikai aptuveni 2% no kredītiestāžu aktīviem), tāpēc tirdzniecības portfeļa vērtības svārstību tiešā ietekme uz to peļņas rādītājiem ir neliela.

Kopumā Latvijas kredītiestādes sabalansējušas PJS ar PJA, tādējādi samazinot īstermiņa peļņas riskus procentu likmju pēkšņa pieauguma gadījumā (sk. 2.3. sadaļu "Tirgus risks").

²¹ Saskaņā ar ESRK risku paneli (2015. gada decembris).

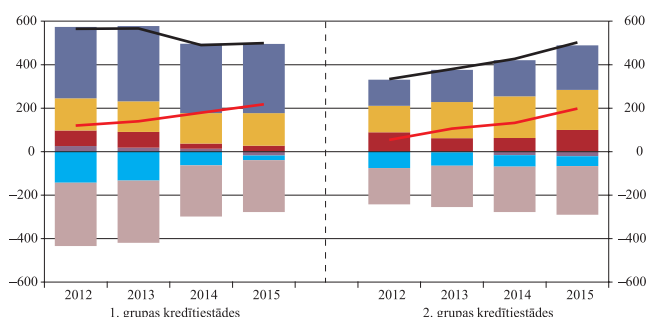
Abās kredītiestāžu grupās aug neprocentu ienākumi. Tie 2015. gadā salīdzinājumā ar 2014. gadu 1. kredītiestāžu grupai palielinājās par 6% un 2. kredītiestāžu grupai – par 14%. 1. kredītiestāžu grupai to galvenokārt nosaka tīro komisijas ienākumu kāpums. Savukārt 2. kredītiestāžu grupai neprocentu ienākumu pieaugumu veicina tirdzniecība ar finanšu instrumentiem (t.sk. tirdzniecība ar vērtspapīriem un to pārvērtēšana). Stingrākas prasības NILLTF novēršanas jomā varētu mazināt apkalpoto klientu maksājumu apjomu un attiecīgi komisijas maksas ienākumus no maksājumu apstrādes nerezidentus apkalpojošajās kredītiestādēs.

2.23. attēls

KREDĪTIESTĀŽU IENĀKUMU UN IZDEVUMU SADALĪJUMS UN DARBĪBAS REZULTĀTS KREDĪTIESTĀŽU GRUPU DALĪJUMĀ SOLO LĪMENĪ

(milj. eiro)

- Tīrie procentu ienākumi
- Tīrie komisijas naudas ienākumi
- Guvums no finanšu instrumentu tirdzniecības un pārvērtēšanas
- Administratīvie izdevumi
- Izdevumi uzkrājumiem un uzkrājumu samazināšanas ienākumi
- Pārējie ienākumi un izdevumi
- Pamatdarbības peļņa
- Kopējā peļņa

Pēc darbības efektivitātes uzlabošanas iepriekšējos gados 2015. gadā 1. kredītiestāžu grupas administratīvie izdevumi bija 2014. gada līmenī. Turpretī 2. kredītiestāžu grupas administratīvie izdevumi pieauga par 7%. Abu grupu kredītiestādes pēdējos piecos gados kopumā būtiski uzlaboja darbības efektivitāti, veicinot kredītiestāžu izdevumu un ienākumu attiecības sarukumu no vidēji 72% 2010. gadā līdz 47% 2015. gadā, un tā ir būtiski zemāka nekā vidēji ES (59.8%²²). Tomēr kredītiestāžu iespējas mazināt izdevumus pamazām izsīkst, un peļņas uzturēšana uz izdevumu samazināšanas rēķina turpmāk būs ierobežota. Turklāt administratīvie izdevumi 2. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm turpmāk augs, un to ietekmēs nepieciešamība palielināt ieguldījumus informācijas tehnoloģijās un cilvēkresursos saistībā ar stingrākām prasībām NILLTF novēršanas jomā, kas vienlaikus stiprinās arī kredītiestāžu ilgtspējīgu darbību.

Izdevumu uzkrājumiem un ienākumu no uzkrājumu samazināšanas kopējais (neto) līmenis 2015. gadā turpināja sarukt abās kredītiestāžu grupās (par 43% salīdzinājumā ar 2014. gadu). 2015. gadā 1. kredītiestāžu grupas kredītiestādēs kopējais (neto) veikto uzkrājumu apjoms samazinājās par 67%, būtiski sarūkot gan jaunu uzkrājumu veidošanas apjomam, gan uzkrājumu samazināšanas ienākumu atzīšanai. 2. kredītiestāžu grupas jaunu uzkrājumu veidošanas apjoms 2015. gadā kritās par 8% un atzītie uzkrājumu samazināšanas ienākumi bija 2014. gada līmenī. Tiek prognozēts, ka 2016. gadā rezidentu kredītportfeļa kvalitāte turpinās uzlaboties, bet nerezidentu kredītportfeļa kvalitāte pasliktināsies un dažām 2. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm, iespējams, būs nepieciešams veidot papildu uzkrājumus nerezidentiem izsniegtajiem kredītiem.

Latvijas kredītiestāžu ROE un ROA arvien ir samērā augsti starptautiskā mērogā, aptuveni divas reizes pārsniedzot ES vidējos rādītājus²³. 2015. gadā ROE bija 12.5% {11.1%} un ROA – 1.3% {1.1%}. 2. kredītiestāžu grupas ROE (sk. 2.24. att.) un ROA vidēji joprojām ir augstāki nekā attiecīgie 1. kredītiestāžu grupas rādītāji, taču to diapazons ir plašāks. 2016. gada pirmajos divos mēnešos kredītiestāžu ROE un ROA (attiecīgi 10.0% un 1.2%) bija nedaudz zemāki nekā 2015. gada atbilstošajā periodā (attiecīgi 11.1% un 1.3%). Atdeves rādītāju turpmāku uzlabošanu ierobežos sarūkošā ienākumu bāze. Gaidāms, ka turpmāk kredītiestādes atdeves rādītāju uzlabošanu nolūkā varētu veltīt vairāk uzmanības efektīvai kapitāla izmantošanai (t.sk. dividenžu izmaksu palielināšanai).

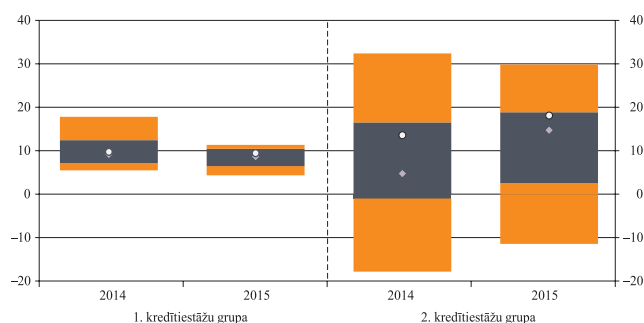
²² Saskaņā ar EBI datiem par 2015. gada 3. ceturksni.

²³ Saskaņā ar EBI datiem 2015. gada 3. ceturksnī ES kredītiestāžu vidējais ROA bija 0.38% un ROE – 6.4%.

2.24. attēls

KREDĪTIESTĀŽU ROE (%)

Minimuma un maksimuma diapazons
 Starpkvartīļu intervāls
 Mediana
 Vidējais svērtais

2.5. Kapitalizācija

Kopumā kredītiestāžu kapitāla pietiekamība joprojām būtiski pārsniedz regulatīvās prasības, un ar to saistītie riski saglabājas zemi. Kredītiestāžu kapitāla kvalitāte ir augsta, jo pašu kapitālu galvenokārt veido pirmā līmeņa pamata kapitāls. Atsevišķām 2. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm joprojām pastāv kapitalizācijas līmeņa samazināšanās risks gadījumā, ja to ieguldījumus NVS valstīs ietekmēs nozīmīgu ar Krieviju saistītu šoku īstenošanās.

2015. gadā kredītiestāžu kapitāla pietiekamība kopumā turpināja uzlaboties un nozīmīgi pārsniedza noteiktās kapitāla prasības (sk. 2.2. tabulu) un kredītiestāžu vidējo kapitalizācijas līmeni ES²⁴. 2015. gada beigās kredītiestāžu kopējais kapitāla rādītājs solo līmenī bija 22.4% un pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs – 19.5% (sk. 2.25. un 2.26. att.). Kapitalizācijas rādītāji konsolidētā līmenī bija attiecīgi 21.4% un 18.5%.

2.2. tabula

KAPITĀLA PRASĪBAS KREDĪTIESTĀDĒM LATVIJĀ
(% no RSA)

Kapitāla veids	Pirmā līmeņa pamata kapitāls	Pirmā līmeņa kapitāls (ietver pirmā līmeņa pamata kapitālu un pirmā līmeņa papildu kapitālu)	Pašu kapitāls (ietver pirmā līmeņa kapitālu un otrā līmeņa kapitālu)
Minimālās kapitāla prasības	4.5	6.0	8.0
Kapitāla saglabāšanas rezerve ²⁵	2.5		
Pretcikliskā kapitāla rezerve ²⁶	0.0*		
Kopējās kapitāla prasības	7.0	8.5	10.5

* Lēmums pieņemts 27.01.2016.; pretcikliskā kapitāla rezerve jāuztur no 01.02.2017.

Kredītiestāžu vidējais sviras rādītājs 2015. gada decembra beigās bija 9.0% {9.1%}. Tas bija būtiski lielāks par minimālo Bāzeles III noteikto 3% kritēriju un norāda uz kopumā augstu kredītiestāžu kapitalizāciju.

Kredītiestāžu pašu kapitāls 2015. gadā nedaudz pieauga (par 2.1%), un to noteica kredītiestāžu kapitāla palielināšana no peļņas un investoru līdzekļiem. Kredītiestāžu pirmā līmeņa pamata kapitāls joprojām ir galvenā pašu kapitāla daļa (konsolidētā līmenī – 86.4%), nodrošinot augstu kapitāla kvalitāti. Visām 1. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm gandrīz vienīgais pašu kapitāla elements ir pirmā līmeņa pamata kapitāls, bet dažām 2. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm būtisku pašu kapitāla daļu veido otrā līmeņa (galvenokārt subordinētais) kapitāls. Nevienai no Latvijas kredītiestādēm nav pirmā līmeņa papildu kapitāla, tādējādi pirmā līmeņa pamata kapitāls ir vienāds ar pirmā līmeņa kapitālu.

²⁴ Saskaņā ar EBI datiem 2015. gada 3. ceturksnī ES kredītiestāžu vidējais kopējais kapitāla rādītājs bija 17.1% un pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs – 13.0%.

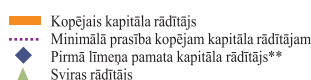
²⁵ Kapitāla saglabāšanas rezerve 2.5% apmērā virs minimālajām kapitāla prasībām tiek noteikta kā t.s. drošības spilvens, lai mazinātu iespējamību, ka kredītiestādes kapitāls saruks līdz līmenim, kas mazāks par atbilstošo minimālo prasību. Ja atbilstošais kapitāla rādītājs samazināsies zem kopējās kapitāla prasības (kas ietver kapitāla saglabāšanas rezervi), bet paliks virs minimālās kapitāla prasības, tas netiks uzskatīts par regulatīvo prasību neievērošanu, tomēr dividendu un prēmiju izmaksas tiks ierobežotas.

²⁶ Noteiktā norma riska darījumiem ar Latvijas rezidentiem.

2.25. attēls

KREDĪTIESTĀŽU KAPITĀLA PIETIEKAMĪBAS RĀDĪTĀJU DINAMIKA SOLO LĪMENĪ*

(% no RSA)

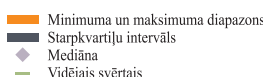
* Ar 2014. gadu kapitāla pietiekamība, t.sk. sviras rādītājs, tiek rēķināta saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 575/2013 un nav tieši salīdzināma ar iepriekšējo periodu rādītājiem.

** Pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs visām kredītiestādēm ir vienāds ar pirmā līmeņa kapitāla rādītāju.

2.26. attēls

KREDĪTIESTĀŽU KAPITĀLA PIETIEKAMĪBAS RĀDĪTĀJI KONSOLIDĒTĀ LĪMENĪ

(2015. gada beigās; %)

* Pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs visām kredītiestādēm ir vienāds ar pirmā līmeņa kapitāla rādītāju.

Gaidāms, ka arī 2016. gadā kredītiestāžu kapitalizācijas līmenis būs augsts. Dažām 2. kredītiestāžu grupas kredītiestādēm joprojām pastāv kapitalizācijas līmeņa samazināšanās risks gadījumā, ja to ieguldījumus NVS valstīs ietekmēs nozīmīgu ar Krieviju saistītu šoku īstenošanās. Paredzams, ka nākotnē kredītiestādes ar augstāku kapitalizācijas līmeni varētu palielināt dividendu izmaksas, lai nodrošinātu efektīvāku kapitāla izmantošanu.

2.6. Kredītiestāžu šoku absorbētspēja

Latvijas Bankas veikto jutīguma analīzes un makroekonomiskā stresa testa rezultāti liecina, ka kredītiestāžu spēja absorbēt iespējamo ārējo un iekšējo šoku radīto kredītrisku (t.sk. Krievijas valsts riska) pieaugumu kopumā ir laba. To galvenokārt nosaka kredītiestāžu augstā kapitalizācija, ko veicinājusi atsevišķu kredītiestāžu veiktā kapitāla palielināšana. Tomēr dažām kredītiestādēm būtu jāstiprina pirmā līmeņa kapitāls.

Latvijas Banka regulāri veic kredītiestāžu jutīguma analīzi²⁷ un stresa testus²⁸. Aprēķinos izmantoti 2015. gada decembra beigu kredītiestāžu konsolidētie dati. Stresa testu pārvarēšanas kritēriji ir 8.0% kopējais kapitāla rādītājs, 6.0% pirmā līmeņa kapitāla rādītājs un 4.5% pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs²⁹. Novērtējuma periods sniedzas līdz 2016. gada 4. ceturkšņa beigām.

²⁷ Kredītriska jutīguma analīze rāda, cik lielu kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām pieaugumu kredītiestāde spētu izturēt tā, lai kredītiestādes kapitāla pietiekamības rādītāji nekļūtu mazāki par minimālajām kapitāla prasībām. Aprēķinos pieņemts, ka kredītiestādei jāveido uzkrājumi 60% apmērā no kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām pieauguma apjoma, bet pārstrukturēto kredītu ar maksājumu kavējumu īsāku par 90 dienām uzkrājumu norma ir 20%. Kredītiestāžu kapitāls un RSA tiek samazināti par papildus veicamo uzkrājumu apjomu.

²⁸ Makroekonomiskajā stresa testā tiek izvērtēta Latvijas kredītiestāžu izturība pret negatīviem makroekonomiskajiem šokiem, kuru īstenošanās ir iespējama, bet ar mazu varbūtību. Kredītriska stresa testu rezultāti ļauj novērtēt, vai kredītiestāžu kapitāla apjoms ir pietiekams, lai bez papildu kapitāla piesaistes absorbētu zaudējumus, kas var rasties, aurot kredītriska līmenim īpaši nelabvēlīgos un pat ārkārtējos makroekonomiskajos apstākļos.

²⁹ Latvijas kredītiestāžu kapitāla struktūrai raksturīgi, ka pirmā līmeņa kapitāla prasība tiek pildīta ar pirmā līmeņa pamata kapitālu, tādējādi, kredītiestādēm izpildot pirmā līmeņa kapitāla prasību, vienlaikus tiek izpildīta pirmā līmeņa pamata kapitāla prasība. Rezultātā tiek piemērots diezgan augsts stresa testu pārvarēšanas kritērijs augstas kvalitātes kapitālam.

3. ielikums

Juīguma analīzes un makroekonomiskā stresa testa metodoloģijas pārmaiņas

Latvijas Banka turpina uzlabot kredītriska juīguma analīzes un makroekonomiskā stresa testa ietvaru:

- kredītriska juīguma analīzē izmantoti kredītiestāžu kredītportfeļa konsolidētā līmeņa dati;
- makroekonomiskajā stresa testā izmantoti kredītiestāžu konsolidētā līmeņa kredītu un vērtspapīru portfeļu dati;
- veicot makroekonomisko stresa testu, papildus tiek izmantoti valsts riska pārskata dati, kas ļauj precīzāk noteikt izsniegto kredītu valsts risku;
- gan juīguma analīzē, gan makroekonomiskajā stresa testā kredītiem, kas pārstrukturēti, bet kuru maksājumi nav kavēti ilgāk par 90 dienām, noteikta uzkrājumu norma, kas atbilst izlases³⁰ trešajai kvartilei, – 20.0%, lai atspoguļotu šīs kredītu kategorijas augstāku saistību nepildīšanas risku.

Juīguma analīzes rezultāti liecina, ka 2015. gadā kredītiestāžu spēja absorbēt kredītriska iespējamo pieaugumu turpināja uzlaboties. 2015. gada beigās konsolidētā līmenī kredītiestādes bez papildu ieguldījumiem kapitālā kopumā spētu absorbēt potenciālu kredītriska kāpumu, kura rezultātā kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvars pieaugtu par 11.8 procentu punktiem (t.sk. solo līmenī – par 10.5 procentu punktiem).

Makroekonomiskā stresa testa ietvaros analizēta kredītiestāžu spēja absorbēt kredītriska kāpumu saistībā ar pasaules ekonomiskās izaugsmes palēnināšanos, t.sk. Krievijas makrofinansālās situācijas pasliktināšanos, jo norises ārējā vidē joprojām ir viens no nozīmīgākajiem potenciālajiem sistēmiskā riska avotiem Latvijas tautsaimniecībai un finanšu sistēmai. Īstenojoties ārējiem riskiem un palēninoties iekšzemes tautsaimniecības izaugsmei, 1. kredītiestāžu grupā visnozīmīgāk tiktu ietekmēta kredītportfeļa kvalitāte, savukārt 2. kredītiestāžu grupā riski galvenokārt saistīti ar ieguldījumiem NVS valstu aktīvos.

Bāzes scenārijs

Bāzes scenārijs balstīts uz Latvijas Bankas 2016. gada sākumā sniegtajām makroekonomiskajām prognozēm. Saskaņā ar prognozēm Latvijas IKP pieauguma temps 2016. gadā palēnināsies, un to galvenokārt noteiks ārējie faktori un vājā investīciju attīstība. Lai ņemtu vērā iespējamu turpmāku nerezidentu kredītportfeļa un NVS valstu vērtspapīru portfeļa kvalitātes pasliktināšanās risku un prasību pret NVS valstu MFI neizpildi, bāzes scenārijā izmantoti šādi pieņēmumi: 2016. gadā Krievijas, Ukrainas un pārējo NVS valstu rezidentiem izsniegto kredītu SNV ir 10%, bet SNZ – 75%. Analógiski pieņēmumi izdarīti attiecībā uz Latvijas kredītiestāžu bilanci esošajiem NVS valstīs emitētajiem vērtspapīriem un prasībām pret NVS valstu MFI.

Stresa scenārijs

Stresa scenārijā tika analizēta Latvijas tautsaimniecības reakcija uz triju šoku kombināciju: ārējā pieprasījuma kritumu par 15%, investoru konfidences samazināšanos, kas savukārt izraisa investīciju sarukumu par 20%, un privātā patēriņa kritumu par 5%. Stresa scenārijā pieņemts, ka ārējā pieprasījuma un investīciju samazinājuma šoki skar Latvijas tautsaimniecību 2016. gada 1. ceturksnī. Patērētāju konfidences sarukuma izraisītais privātā patēriņa kritums seko ar viena ceturkšņa nobīdi, t.i., 2016. gada 2. ceturksnī.

Papildus tiek pieņemts, ka 2016. gadā kredītiem NVS valstu rezidentiem SNV ir 2.5 reizes lielāka nekā bāzes scenārijā (25%), bet SNZ ir 75%. Analógiski pieņēmumi izdarīti attiecībā uz NVS valstu vērtspapīriem un prasībām pret NVS valstu MFI.

³⁰ Izlasē ietilpst dati par individuālo kredītiestāžu piemērotajām uzkrājumu normām pārstrukturētajiem kredītiem, kuru maksājumi 2014. un 2015. gadā nav kavēti ilgāk par 90 dienām.

Latvijas reālā IKP pārmaiņas stresa scenārijā novērtētas, izmantojot Latvijas Bankas makroekonomisko modeli. Stresa scenārija makroekonomiskie parametri atspoguļoti 2.3. tabulā. Stresa scenārijā ietekme uz rezidentiem izsniegto kredītu kvalitāti tika novērtēta ar Latvijas Bankas kredītriska modeļa palīdzību. Stresa testā tika pieņemts, ka kredītrisks Lietuvas un Igaunijas rezidentiem izsniegtajiem kredītiem pieaug tāpat kā Latvijas rezidentu kredītportfelim. Zaudējumi no nerezidentiem izsniegtajiem kredītiem, NVS valstu vērtspapīriem un prasībām pret MFI tika aprēķināti saskaņā ar scenārijos pieņemtajiem parametriem.

2.3. tabula

MAKROEKONOMISKĀ STRESA TESTA PARAMETRI

(%; procentu punktos)

Kredītriska parametri un makroekonomiskie šoki	Bāzes scenārijs	Stresa scenārijs
Latvija		
Ārējā pieprasījuma kritums	0	-15
Investoru konfidences (investīciju) kritums	0	-20
Patērētāju konfidences (privātā patēriņa) kritums	0	-5
Latvijas IKP gada pārmaiņas 2016. gadā	2.3	-6.7
3 mēnešu EURIBOR ³¹	-0.094	-0.094
Kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvara pārmaiņas rezidentu kredītportfelī 2016. gada 4. ceturksnī	-0.2	7.2
Ukraina, Krievija un pārējās NVS valstis		
SNV	10	25
SNZ	75	75
Paredzamo zaudējumu norma (<i>loss rate</i>)	7.5	18.8

Atbilstoši bāzes scenārija pieņēmumiem gaidāms, ka 2016. gadā kredītiestāžu iekšzemes kredītportfeļa kvalitāte turpinās lēnām uzlaboties. Vienlaikus prognozējams kredītu ar maksājumu kavējumu pieaugums nerezidentu kredītportfelī. Stresa scenārijā kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvars rezidentu kredītportfelī līdz 2016. gada beigām pieaugtu par 7.2 procentu punktiem (līdz 13.7%). Stresa testa rezultāti apkopoti 2.4. tabulā.

2.4. tabula

APKOPOTIE MAKROEKONOMISKĀ STRESA TESTA REZULTĀTI STRESA SCENĀRIJA GADĪJUMĀ

Rādītājs	Stresa testa rezultāts
Novērtētie zaudējumi (milj. eiro)	686.8
Papildus nepieciešamie uzkrājumi (% no kredītiestāžu kopējiem aktīviem)	2.4
Kopējais kapitāla rādītājs	
To kredītiestāžu skaits, kuru kopējais kapitāla rādītājs ir mazāks par 8%	—
Papildus nepieciešamais kapitāls (milj. eiro)	—
Pirmā līmeņa kapitāla rādītājs	
To kredītiestāžu skaits, kuru pirmā līmeņa kapitāla rādītājs ir mazāks par 6%	3
Papildus nepieciešamais kapitāls (milj. eiro)	26.8
Kredītiestāžu aktīvi (% no kredītiestāžu kopējiem aktīviem)	22.6
Pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs	
To kredītiestāžu skaits, kuru pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs ir mazāks par 4.5%	1 ³²
Papildus nepieciešamais kapitāls (milj. eiro)	0.6

³¹ 3 mēnešu EURIBOR nākotnes darījumu procentu likmju gada vidējais; avots: *Bloomberg* 09.02.2016.

³² Kredītiestādes aktīvu īpatsvars kredītiestāžu sektora kopējos aktīvos mazāks par 1.5%.

Stresa scenārija īstenošanās gadījumā novērtētie zaudējumi varētu sasniegt 686.8 milj. eiro (2.4% no kredītiestāžu kopējiem aktīviem). Šoka ietekmē trim kredītiestādēm rastos problēmas ar minimālās kapitāla prasības izpildi pirmā līmeņa kapitālam, t.sk. viena kredītiestāde nebūtu spējīga izpildīt arī minimālo prasību pirmā līmeņa pamata kapitālam (tādējādi arī pirmā līmeņa kapitālam). Nevienai kredītiestādei kapitāls nekļūtu negatīvs.

Neliels pasliktinājums kapitāla prasību izpildē stresa scenārijā salīdzinājumā ar 2014. gada rezultātiem lielā mērā skaidrojams ar stresa testa metodoloģijas pārmaiņām: pirmkārt, izmantoti konsolidētie kredītiestāžu pārskati, kas paplašina stresa testa tvērumu; otrkārt, noteikta lielāka uzkrājumu norma pārstrukturētajiem kredītiem to paaugstinātā kredītriska dēļ.

Kopumā var secināt, ka kredītiestāžu spēja absorbēt būtiskus makrofinansiālās vides pasliktinājuma izraisītus šokus vērtējama kā laba. Tomēr, ņemot vērā iepriekšējās krīzes mācību, ka augstākas kvalitātes kapitāls spēj labāk absorbēt potenciālos zaudējumus, īpaša uzmanība jāpievērš kredītiestāžu pirmā līmeņa kapitāla stiprināšanai.

3. NFS ATTĪSTĪBA UN RISKI

2015. gadā NFS izaugsme bija samērā strauja. To veicināja lielāki mājāsaimniecību uzkrājumi pensiju fondos. Arī NFS izsniegto kredītu (galvenokārt finanšu līzīngā nefinanšu sabiedrībām) pieauguma temps paātrinājās. NFS mājāsaimniecībām no jauna izsniegto aizdevumu apjoms turpināja strauji augt. Taču tas tikai daļēji atspoguļojās NFS mājāsaimniecībām izsniegto kredītu atlikuma pārmaiņās, kas lielā mērā skaidrojams ar cedēto parādu kāpumu (galvenokārt distances jeb ātro kredītu segmentā un patēriņa kredītu segmentā). Savukārt apdrošināšanas sabiedrību izaugsme kļuva lēnāka. NFS pārējo finanšu pakalpojumu sniedzēju (īpaši dzīvības apdrošināšanas sabiedrību) peļņspējas risku palielina ilgstoši zemās procentu likmes un svārstīguma pieaugums pasaules finanšu tirgos. Augstāks svārstīgums pasaules finanšu tirgos 2015. gadā noteica ieguldījumu ienesīguma samazināšanos gandrīz visos NFS pārējo finanšu pakalpojumu sniedzēju segmentos, īpaši apdrošināšanas sabiedrībām un pensiju fondiem. Kopumā NFS aktīvu īpatsvars Latvijas finanšu sektorā joprojām bija diezgan neliels, un NFS saites ar kredītiestāžu sektoru nerada nozīmīgus riskus finanšu stabilitātei kopumā.

3.1. NFS attīstība

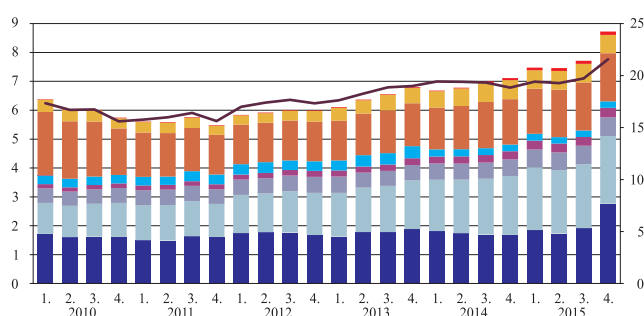
2015. gadā NFS aktīvi pieauga par 22.7%, gada beigās sasniedzot 8.8 mljrd. eiro {7.2 mljrd. eiro}. NFS, neietverot tādus finanšu starpniekus kā holdingkompānijas³³, aktīvu apjoms palielinājās par 10.0%. Strauji pieauga pensiju fondos, īpaši privātajos pensiju fondos, uzkrātais kapitāls. Vienlaikus apdrošināšanas sabiedrību izaugsme gan nedzīvības, gan dzīvības apdrošināšanas segmentā kļuva mērenāka. Kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju segmentā paātrinājās nefinanšu sabiedrībām sniegto finanšu līzīngā pakalpojumu pieauguma temps. NFS mājāsaimniecībām izsniegtie aizdevumi turpināja palielināties.

NFS aktīvu īpatsvars Latvijas finanšu sektora kopējos aktīvos 2015. gadā pieauga, gada beigās sasniedzot 21.6% {18.8%} (sk. 3.1. att.), t.sk. NFS aktīvu īpatsvars finanšu sektorā, neietverot holdingkompāniju aktīvus, palielinājās līdz 14.8% {14.4%} un NFS aktīvu īpatsvars finanšu sektora aktīvos, neietverot holdingkompāniju un valsts fondēto pensiju plānu uzkrāto kapitālu, bija 9.0% {9.0%}.

3.1. attēls

NFS AKTĪVI APAKŠSEKTORU DALĪJUMĀ (mljrd. eiro)

- Krājaizdevu sabiedrības, alternatīvie ieguldījumu fondi
- Distances jeb ātrie kredīti, lombardi u.c.
- Finanšu noma (galvenokārt līzings un faktoring)
- Ieguldījumu brokeru sabiedrības, ieguldījumu pārvaldes sabiedrības
- Ieguldījumu fondi (neietverot alternatīvos ieguldījumu fondus)
- Privātie pensiju plāni
- Apdrošināšanas sabiedrības
- Valsts fondēto pensiju plāni
- Citi (holdingkompānijas u.c.)
- NFS īpatsvars finanšu sektorā (%; labā ass)

Kopumā NFS nerada sistēmiskus riskus finanšu stabilitātei, jo NFS aktīvu apjoms un īpatsvars Latvijas finanšu sektorā joprojām ir samērā neliels, arī NFS un Latvijas kredītiestāžu savstarpējās saites (ieguldījumi pamatkapitālā un aktīvu izvietošana) ir nelielas un būtiski neietekmē kredītiestāžu konsolidēto peļņu, NFS tirgus koncentrācija ir samērā zema³⁴, un pastāv samērā augstas savstarpējās aizstājāmības iespējas³⁵.

³³ Tādu finanšu starpnieku kā holdingkompāniju u.c. aktīvu apjoms 2015. gadā pieauga par 63.8%, gada beigās sasniedzot 2.8 mljrd. eiro. Holdingkompānijas ir finanšu sabiedrības, kuras tur meitasuzņēmumu grupas aktīvus (tām pieder pašu kapitāla daļa, kas nodrošina kontroli) un nesniedz nekādus citus pakalpojumus sabiedrībām, kurās tām pieder pašu kapitāls, tāpēc nav tieši iesaistītas Latvijas finanšu sistēmas darbības nodrošināšanā un nerada papildu risku Latvijas finanšu sistēmas stabilitātei. Holdingkompāniju dati tiek ietverti NFS aktīvos, lai novērtētu arī neuzraudzītā finanšu tirgus apjomu Latvijā.

³⁴ Saskaņā ar Herfindāla–Hiršmaņa indeksa metodi tirgus koncentrācija ir zema apdrošināšanas sabiedrību un patērētāju īstermiņa kreditēšanas sabiedrību segmentos, bet salīdzinoši augstāka – ieguldījumu fondu, ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un pensiju fondu, kā arī līzīngā sabiedrību segmentos.

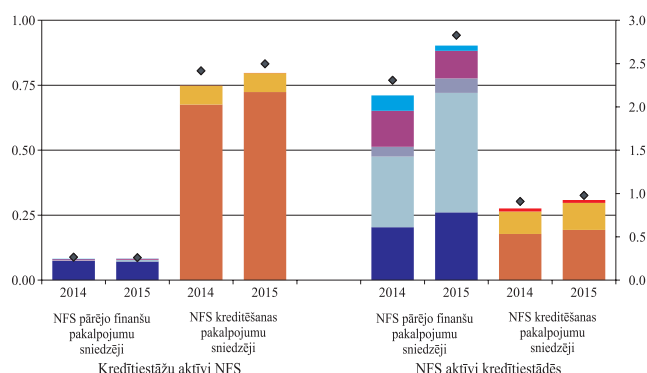
³⁵ Kādas sabiedrības darbības šoka gadījumā tās sniegtās funkcijas varētu aizstāt citi tirgus dalībnieki.

Arī NFS netiešās saites ar Latvijas kredītiestādēm (savstarpējie ieguldījumi un aktīvu izvietošana) ir nelielas un nerada būtiskus riskus kredītiestāžu finanšu stabilitātei. 2015. gada beigās gan kredītiestāžu aktīvi NFS (aizdevumi, ieguldījumi un citi aktīvi), gan NFS noguldījumu atlikums kredītiestādēs nepārsniedza 4% no kredītiestāžu aktīviem (sk. 3.2. att.). Atsevišķām kredītiestādēm netiešās saites ir lielākas, taču nepārsniedz 10% no kredītiestāžu aktīviem. Tomēr NFS un kredītiestāžu savstarpējo aktīvu izvietošanas saites 2015. gadā pastiprinājās. To noteica valsts fondēto pensiju plāni, kuru līdzekļu pārvaldītāji, izvēloties nogaidošu ieguldījumu stratēģiju ārvalstu finanšu tirgus nenoteiktības vidē un dodot priekšroku likvidākiem ieguldījumu veidiem, 2015. gada 2. pusgadā būtiski palielināja termiņnoguldījumus Latvijas kredītiestādēs.

3.2. attēls

NFS UN LATVIJAS KREDĪTIESTĀŽU SAVSTARPĒJĀS SAITES (mljrd. eiro)

- Krājaizdevu sabiedrības, alternatīvie ieguldījumu fondi
- Distances jeb ātrie kredīti, lombardi u.c.
- Finanšu noma (galvenokārt līzings un faktoring)
- Ieguldījumu fondi (neietverot alternatīvos ieguldījumu fondus)
- Apdrošināšanas sabiedrības
- Privātie pensiju plāni
- Valsts fondēto pensiju plāni
- Citi (holdingkompānijas u.c.)
- ◆ Īpatsvars kredītiestāžu aktīvos (labā ass)

Vairākiem NFS segmentiem (finanšu līzings, apdrošināšana) ir ciešas tiešās saites ar kredītiestādēm, jo lielākā daļa šo pakalpojumu sniedzēju ir Latvijas kredītiestāžu meitassabiedrības. Tomēr kredītiestāžu ieguldījumu atlikums NFS pamatkapitālā 2015. gada beigās veidoja tikai 1.1% no kredītiestāžu aktīviem. Turklāt ieguldījumi NFS ļauj kredītiestādēm nedaudz diversificēt peļņas avotus, uzlabojot to konsolidētos peļņas rādītājus (2014. gadā kredītiestāžu nebanku finanšu meitassabiedrību peļņas īpatsvars saistīto māteskredītiestāžu konsolidētajā peļņā vidēji bija aptuveni 5%³⁶).

3.2. NFS kredītiestāžu pakalpojumi

2015. gadā NFS kredītiestāžu pakalpojumu sniedzēju³⁷ izsniegto aizdevumu apjoms rezidentiem pieauga par 6.3%, sasniedzot 1.7 mljrd. eiro. Tas noteica arī NFS kredītiestāžu pakalpojumu sniedzēju aktīvu pieaugumu. Aizdevumu kāpumu galvenokārt veicināja finanšu līzings. NFS kredītiestāžu pakalpojumu sniedzēju aktīvu īpatsvars finanšu sektora kopējos aktīvos joprojām ir neliels (2015. gadā – 5.9% {6.1%}).

2015. gadā nefinanšu sabiedrībām NFS izsniegto aizdevumu atlikuma pieauguma temps paātrinājās (sk. 3.3. att.). Kopējais līzings portfelis 2015. gadā salīdzinājumā ar 2014. gada beigām palielinājās par 10.5%, sasniedzot 1.2 mljrd. eiro (t.sk. finanšu līzings nefinanšu sabiedrībām pieauga par 7.8%, sasniedzot 0.9 mljrd. eiro). Finanšu līzings portfeļa palielināšanos noteica aizdevumu apjoma pieaugums lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozarei, ko veicināja ES fondu līdzfinansējuma pieejamība. Paredzams, ka arī 2016. gadā līzings aizdevumu kāpuma temps pārsniegs Latvijas IKP pieauguma tempu. Galvenais līzings sabiedrību peļnītspējas risks ir Latvijas nefinanšu sabiedrību maksātspējas potenciālā pasliktināšanās būtiska ārējā šoka gadījumā. 2015. gadā līzings sabiedrību klientu finansiālā ievainojamība kopumā turpināja pakāpeniski mazināties.

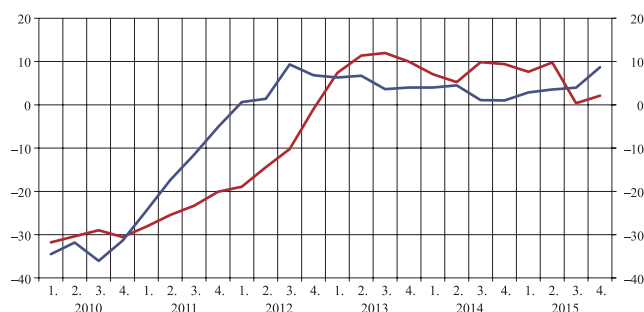
³⁶ Saskaņā ar SIA "LURSOFT" 2014. gada datiem.

³⁷ 165 komersanti {159}: 18 līzings sabiedrību (saskaņā ar NACE 2. red. klasifikāciju K nozares "Finanšu un apdrošināšanas darbības" 64.9. sektora dalībnieki); 79 distances jeb ātro kredītu, patēriņa kredītu u.c. kredītiestāžu pakalpojumu sniedzēji (64.92. sektora dalībnieki, kas atbilst EKS 2010 125000. sadaļai); 22 lombardi (64.92. sektora dalībnieki, kas atbilst EKS 2010 127000. sadaļai); 34 krājaizdevu sabiedrības; 12 alternatīvo ieguldījumu fondu.

3.3. attēls

**NFS REZIDENTIEM IZSNIERTO
AIZDEVUMU ATLIKUMA GADA
PIEAUGUMA TEMPS
(%)**

— Mājsaimniecībām
— Nefinanšu sabiedrībām

Papildus finanšu līzingam nefinanšu sabiedrības, īpaši savas darbības sākumā, kā alternatīvu finansējuma avotu arvien aktīvāk izmantoja riska kapitālu. Alternatīvo ieguldījumu fondu aktīvi salīdzinājumā ar 2014. gadu pieauga par 77.7%, tomēr to apjoms joprojām bija ļoti mazs (88.6 milj. eiro).

Savukārt NFS mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu atlikums saskaņā ar CSP datiem 2015. gadā pieauga tikai par 2.1% {9.4%}. Saskaņā ar CSP datiem 2015. gada beigās mājsaimniecībām izsniegto NFS aizdevumu atlikums sasniedza 427.9 milj. eiro (t.sk. finanšu līzings – 50.1%, distances jeb ātrie kredīti, patērētāju kredīti u.c. kredīti – 45.9% un lombarda aizdevumi – 4.0%). NFS īpatsvars kopējā finanšu sektora izsniegto īstermiņa aizdevumu mājsaimniecībām atlikumā stabilizējās un vairs nepalielinājās (2015. gada beigās – 50.3%; 2012. gada beigās – 24.1%).

Lai gan saskaņā ar CSP datiem NFS iekšzemes mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu atlikums pieauga lēnāk nekā 2014. gadā, saskaņā ar Patērētāju tiesību un aizsardzības centra datiem³⁸ NFS mājsaimniecībām no jauna izsniegto aizdevumu apjoms 2015. gadā turpināja strauji augt. Lēnākas izsniegto aizdevumu atlikuma pārmaiņas lielā mērā varētu būt skaidrojamas ar cedēto aizdevuma apjoma kāpumu distances jeb ātro kredītu, patērētāju kredītu u.c. kredītu (izņemot līzingu aizdevumu) segmentos, kas savukārt liecina par samērā vājo kredītportfeļa kvalitāti šajos segmentos.

Lai gan kopumā NFS mājsaimniecību kreditēšana joprojām attīstās, 2015. gadā mērenāka izaugsme bija vērojama mājsaimniecību īsāka termiņa kreditēšanā (īpaši aizdevumiem līdz 14 dienām). To daļēji veicināja 2015. gada sākumā noteiktie ierobežojumi patērētāju kreditēšanas normatīvajā regulējumā, kas stājās spēkā 2016. gada 1. janvārī un nosaka stingrākas prasības patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem³⁹.

Attīstoties jauniem nebanku kreditēšanas veidiem, turpinās tiesiskās vides pilnveide ar mērķi stiprināt NFS atbildīgu kreditēšanu (piemēram, plānota likumdošanas ietvara izveide savstarpējo aizdevumu platformām, t.s. *crowd-funding*).

3.3. NFS pārējie finanšu pakalpojumi

NFS pārējo finanšu pakalpojumu sniedzēju⁴⁰ (pensiju fondu un ieguldījumu fondu, apdrošināšanas sabiedrību u.c.) pamatdarbība galvenokārt saistīta ar mājsaimniecību uzkrājumu apkalpošanu, riska apdrošināšanu vai Latvijas nefinanšu sabiedrību akciju turēšanu. Kopumā turpinās NFS pārējo pakalpojumu sniedzēju stabila izaugsme, veicinot mājsaimniecību uzkrājumu pieaugumu. To aktīvi 2015. gadā pieauga par 31.2%, gada beigās sasniedzot 6.4 mljrd. eiro {4.9 mljrd. eiro}, t.sk., neietverot holdingkompāniju

³⁸ Patērētāju tiesību aizsardzības centrs "Pārskats par nebanku patērētāju kreditēšanas sektoru" (2015).

³⁹ Kopējo ar kredīta atmaksu saistīto izmaksu ierobežojumi attiecībā uz sākotnēji izsniegtā kredīta summu un maksimālo kredīta procentu likmi (aizdevumam ilgāk par 30 dienām tā nevarēs pārsniegt 0.25% no aizdevuma sākotnējās summas dienā).

⁴⁰ 668 komersanti {573}: 44 apdrošināšanas sabiedrības, pensiju fondi, ieguldījumu pārvaldes sabiedrības un ieguldījumu brokeru sabiedrības, pārējie – citu finanšu pakalpojumu sniedzēji: holdingkompānijas (saskaņā ar NACE 2. red. klasifikāciju K nozares "Finanšu un apdrošināšanas darbības" 64.20. sektors), līdzekļu apvienošana trastos, fondos un līdzīgās finanšu vienībās (64.30. sektors), finanšu pakalpojumu un apdrošināšanas darbības papildinošas darbības (66. sektors), kā arī citur neklasificētas finanšu pakalpojumu darbības, izņemot apdrošināšanu un pensiju uzkrāšanu (64.99. sektors).

aktīvus, – par 13.9% (līdz 3.6 mljrd. eiro) {3.2 mljrd. eiro}. NFS pārējo pakalpojumu sniedzēju īpatsvars kopējā finanšu sektorā joprojām bija samērā neliels (15.6% {12.8%}, t.sk., neietverot holdingkompāniju aktīvus, – 8.3% un, neietverot holdingkompāniju un valsts fondēto pensiju plānu uzkrātos līdzekļus, – 3.1%).

2015. gadā turpināja palielināties pensiju fondu aktīvi. Valsts fondēto pensiju plānu aktīvi pieauga par 15.3%, sasniedzot 2.3 mljrd. eiro {2.0 mljrd. eiro}. Kāpumu lielā mērā noteica grozījumi likumā, kas nosaka pensiju kapitāla pārdali starp pensiju sistēmas 1. un 2. līmeni⁴¹. Privāto pensiju fondu pensiju plānu aktīvi, palielinoties mājāsaimniecību ilgtermiņa uzkrājumiem, 2015. gada beigās pieauga par 17.2%, sasniedzot 331.5 milj. eiro {282.9 milj. eiro}. To galvenokārt veicināja mājāsaimniecību ienākumu līmeņa kāpums. Tomēr to mājāsaimniecību īpatsvars, kuras veic uzkrājumus privātajos pensiju fondos, joprojām bija zems (tikai 20% no 2. pensiju līmeņa dalībniekiem veica uzkrājumus arī privātajos pensiju fondos).

Pensiju fondu pensiju plānu ieguldījumu atdeve ir ļoti atkarīga no norisēm starptautiskajos finanšu tirgos. Pieaugusi nenoteiktība un paaugstinātās cenu svārstības pasaules finanšu tirgos, īpaši attīstības valstu akciju tirgos, 2015. gadā noteica pensiju fondu pensiju plānu ieguldījumu atdeves samazināšanos. Ienesīgumu turpināja ierobežot arī ilgstoši zemās procentu likmes. Minēto faktoru ietilgšana ir galvenais pensiju fondu darbības risks, un tie var negatīvi ietekmēt mājāsaimniecību pensiju kapitāla uzkrājumus.

Valsts fondēto pensiju plānu vidējā ieguldījumu atdeve 2015. gadā samazinājās līdz 1.9% {5.3%} un svārstījās no 0.2% līdz vairāk nekā 4% atkarībā no ieguldījumu plāna ieguldījumu stratēģijas. Augošās nenoteiktības un svārstību ietekmē valsts fondēto pensiju plānu pārvaldnieki izvēlējās daļu līdzekļu noguldīt Latvijas kredītiestādēs (sk. 2.2. sadaļu "Finansējuma un likviditātes risks").

Privātie pensiju plāni, kuru dalībniekiem ir jaunāka vecuma struktūra un lielāka gatavība riskēt, 2015. gadā spēja nodrošināt augstāku ieguldījumu atdevi nekā valsts fondētie pensiju plāni (vidēji 2.3% {5.2%}).

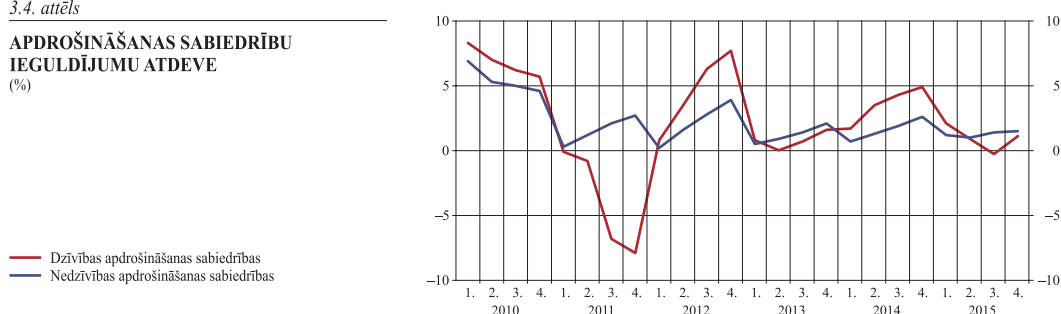
Apdrošināšanas sabiedrību izaugsme 2015. gadā kļuva mērenāka gan nedzīvības, gan dzīvības apdrošināšanas segmentos. Kopējais visu apdrošināšanas sabiedrību parakstīto bruto prēmiju apjoms 2015. gadā salīdzinājumā ar 2014. gadu pieauga pavisam neliels (par 2.6%) {9.9%}, gada beigās sasniedzot 531.1 milj. eiro. Latvijas apdrošināšanas sabiedrību aktīvi (t.sk. ārvalstu apdrošināšanas sabiedrību filiāļu aktīvi Latvijā, kā arī Latvijas apdrošināšanas sabiedrību ārvalstu filiāļu aktīvi) 2015. gadā palielinājās par 13.9%, gada beigās sasniedzot 924.0 milj. eiro {811.0 milj. eiro}, no kuriem trešdaļu veidoja ārvalstu apdrošināšanas sabiedrību filiāļu aktīvi.

Lēnāku nedzīvības apdrošināšanas sabiedrību attīstību noteica ārvalstu filiāļu nopelnīto prēmiju apjoma kritums. Savukārt dzīvības apdrošināšanas sabiedrības ietekmēja ilgstoši zemās procentu likmes un svārstību pieaugums pasaules finanšu tirgos. Zemu procentu likmju vides apstākļos dzīvības apdrošināšanas sabiedrības jaunajiem līgumiem nosaka arvien zemākas garantētā ienesīguma likmes, kas ierobežo jaunu klientu piesaisti. Ilgstoši zemas procentu likmes palielina dzīvības apdrošinātāju ilgtermiņa peļnītspējas riskus (sk. 4. ielikumu "Zemu procentu likmju vides ietekme uz Latvijas dzīvības apdrošināšanas sabiedrībām").

Svārstības pasaules akciju tirgos noteica dzīvības apdrošināšanas sabiedrību peļnītspējas pasliktināšanos – 2015. gadu tās noslēdza ar 0.9 milj. eiro zaudējumiem (2014. gadā tās guva 3.4 milj. eiro peļņu). Latvijā reģistrēto dzīvības apdrošināšanas sabiedrību ieguldījumu atdeve 2015. gadā kritās līdz 1.1% {4.9%}; sk. 3.4. att.).

⁴¹ Latvijas Republikas Saeima 2012. gadā lēma par pensiju kapitāla pārdali, kas tika uzsākta 2013. gadā un turpināsies līdz 2016. gadam. Tās ietvaros 2015. gadā sociālās apdrošināšanas iemaksu likme palielinājās no 4% uz 5% no katra iedzīvotāja obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksām, un 2016. gadā tā pieaugs līdz 6%.

3.4. attēls

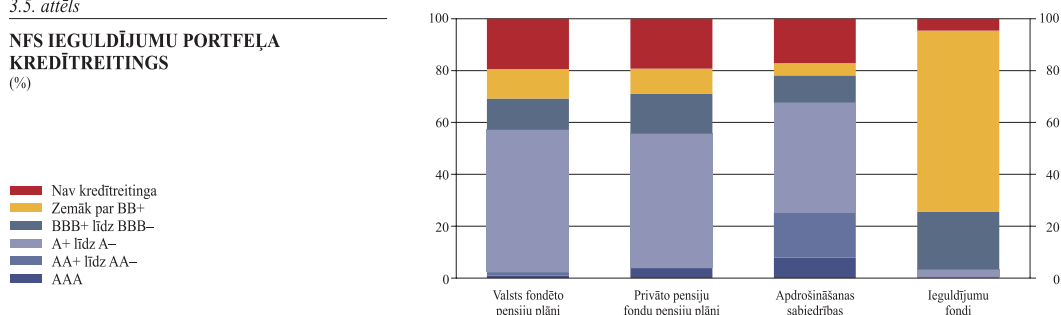
APDROŠINĀŠANAS SABIEDRĪBU
IEGULDĪJUMU ATDEVE
(%)

Tomēr ienesīguma kritums nav pasliktinājis apdrošināšanas sabiedrību maksātspēju, kas joprojām ir augsta. 2015. gada beigās dzīvības apdrošināšanas sabiedrību maksātspējas rādītājs⁴² bija 201.9% {176.3%}, savukārt nedzīvības apdrošināšanas sabiedrību maksātspējas rādītājs – 145.1% {154.9%}. Apdrošināšanas sabiedrību maksātspēju stiprina vienotais ES maksātspējas un uzraudzības režīms *Maksātspēja II*, kas stājas spēkā 2016. gada 1. janvārī.

Ieguldījumu pārvaldītāju sabiedrību ieguldījumu fondi (neietverot alternatīvos ieguldījumu fondus, kas nodarbojas ar kredīvēšanu) spēja veiksmīgi izmantot svārstības pasaules finanšu tirgos. To ieguldījumu rezultātā gūtais neto aktīvu pieaugums 2015. gadā bija straujākais pēdējo piecu gadu laikā. Tomēr ieguldījumu fondu ienesīguma izkliede bija visai liela – 2015. gadā ieguldījumu fondu ienesīgums svārstījās no –6.7% līdz +39.7% atkarībā no attiecīgā ieguldījumu fonda ieguldījumu politikas. Samazinoties procentu likmēm, obligāciju fondu pieaugums bija lielāks, savukārt akciju fondos bija lielas svārstības, kas turpinājās arī 2016. gada sākumā. Papildus tirgus svārstībām dažu ieguldījumu fondu veidu (piemēram, naudas tirgus fondu, kuru peļņas pamatavots ir procentu ienākumi no īstermiņa ieguldījumiem) peļņitspēju apgrūtināja zemo procentu likmju vide, un Latvijā 2015. gadā tika slēgti divi naudas tirgus fondi. Ieguldījumu fondu aktīvi 2015. gada beigās nedaudz (par 2.2%) samazinājās (līdz 223.0 milj. eiro) {228.1 milj. eiro}.

Zemu procentu likmju vides ietekmē turpinās augstāka ienesīguma meklējumi, taču pagaidām NFS pārējo finanšu pakalpojumu sniedzēju ieguldījumu portfeļu kvalitāte nav pasliktinājusies. Ieguldījumu portfeļu struktūra 2015. gadā salīdzinājumā ar 2014. gadu būtiski nemainījās, ņemot vērā dažu sabiedrību vēlmi palielināt noguldījumus kredītiestādēs augstas finanšu tirgus nenoteiktības apstākļos. Ieguldījumu fondos joprojām ir lielākais paaugstināta riska ieguldījumu īpatsvars – 2015. gada beigās 73.1% no kopējā ieguldījumu portfeļa veidoja parāda vērtspapīri ar kredītreitingu, kas zemāks par BBB– (sk. 3.5. att.).

3.5. attēls

NFS IEGULDĪJUMU PORTFEĻA
KREDĪTREITINGS
(%)

⁴² Maksātspējas rādītājs ir pašu līdzekļu un maksātspējas normas attiecība. Šā rādītāja zemākā pieļaujamā robeža ir 100%.

4. ielikums

Zemu procentu likmju vides ietekme uz Latvijas dzīvības apdrošināšanas sabiedrībām

Eiropas nebanku finanšu sektorā ilgstoši zemu procenta likmju vide lielākus riskus rada dzīvības apdrošināšanas sabiedrību darbības modeļa ilgtspējai. To garantētā ienesīguma produkti, par kuriem noslēgti līgumi uz ilgu saistību periodu (piemēram, mūža pensiju plāni⁴³), zemas ieguldījumu atdeves vidē var kļūt par dzīvības apdrošināšanas sabiedrību maksātspējas un finanšu sistēmas stabilitātes risku. ECB 2015. gada novembra Finanšu stabilitātes ziņojumā dzīvības apdrošinātāju peļnītspējas risks vienlaikus ar kredītiestāžu peļnītspējas risku atzīts par vienu no svarīgākajiem finanšu stabilitātes riskiem.

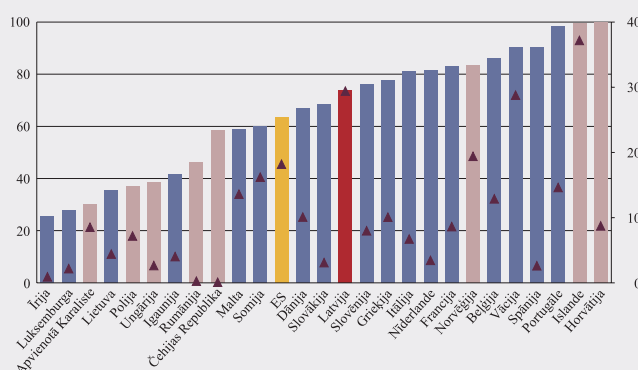
Latvijas dzīvības apdrošināšanas sabiedrības nerada sistēmisku risku Latvijas finanšu sistēmas stabilitātei, jo to aktīvi joprojām ir samērā nelieli – tikai 1.5% no Latvijas IKP⁴⁴. Tomēr arī šīm apdrošināšanas sabiedrībām nedaudz pieaudzis ar zemo procentu likmju vidi saistītais ilgtermiņa peļnītspējas risks.

Pirmkārt, Latvijas dzīvības apdrošināšanas sabiedrību saistībās ir samērā augsts tādu finanšu produktu īpatsvars, kuros tās apdrošināšanas ņēmējiem garantējušas minimālo ieguldījumu atdevi un tādējādi uzņēmušās ieguldījuma risku (saskaņā ar EAAP datiem 2014. gadā šādu produktu īpatsvars saistībās bija 73.7%; sk. 3.6. att.). Zemu procentu likmju vidē apdrošināšanas sabiedrībām kļūst arvien grūtāk nodrošināt, ka ieguldījumu atdevē pārsniedz garantēto ienesīgumu. Vienlaikus risku daļēji ierobežo tas, ka Latvijas dzīvības apdrošināšanas sabiedrību saistībās ir visai nenozīmīgs tādu produktu īpatsvars kā mūža pensiju plāni, kuriem raksturīgi ilgi saistību termiņi un regulāras izmaksas.

3.6. attēls

LĪGUMU AR IEGULDĪJUMU GARANTIJĀM ĪPATSVARŠ DZĪVĪBAS APDROŠINĀŠANAS SABIEDRĪBU TEHNISKAJĀS REZERVĒS⁴⁵
(2014. gada beigās; %)

■ Latvija
■ Vidēji ES
■ Eiro zona (neietverot Latviju)
■ Ārpus eiro zonas
▲ Ieguldījumu īpatsvars akcijās u.c. vērtspapīros ar nefiksētu ienesīgumu (labā ass)

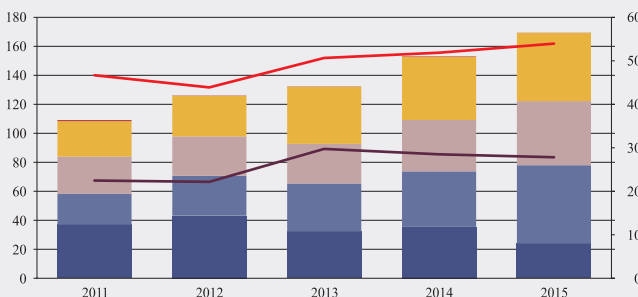

Otrkārt, Latvijas dzīvības apdrošināšanas sabiedrību peļņa vispirms ir atkarīga no ieguldījumu portfeļa ienesīguma. Savukārt ieguldījumu portfeļa struktūrā samērā liels ir ieguldījumu akcijās un citos vērtspapīros ar nefiksētu ienākumu īpatsvars (54%; sk. 3.7. att.), padarot to ļoti jutīgu pret svārstībām starptautiskajos finanšu tirgos. Pēkšņs risku prēmiju pieaugums var palielināt finanšu tirgus svārstības un negatīvi ietekmēt

3.7. attēls

APDROŠINĀŠANAS SABIEDRĪBU IEGULDĪJUMU PORTEĻA STRUKTŪRA
(milj. eiro)

■ Citi
■ Akcijas un citi vērtspapīri ar nefiksētu ienākumu
■ Tirgum piesaistītie līgumi
■ Parāda vērtspapīri
■ Termiņnoguldījumi un prasības pret pieprasījumu
— Ieguldījumu ar nefiksētu ienākumu īpatsvars (%) (labā ass)
— Ieguldījumu īpatsvars akcijās u.c. vērtspapīros ar nefiksētu ieguldījumu (%) (labā ass)

⁴³ Paaugstināts risks ir tiem pensiju fondiem, kuri pensiju plānu dalībniekiem garantē ienesīgumu, taču Latvijā šādu pensiju fondu nav.

⁴⁴ Saskaņā ar EAAP datiem 2014. gadā ES vidēji – 53% no IKP.

⁴⁵ Tehniskās rezerves ir atbilstoši noslēgtajiem apdrošināšanas līgumiem un pieņemtajai pārāpdrošināšanai aprēķinātās iespējamās apdrošinātāja saistības.

apdrošinātāju peļņitspēju. 2015. gadā augstais svārstīgums akciju tirgos jau negatīvi ietekmēja Latvijas dzīvības apdrošināšanas sabiedrību peļņu – tās cieta zaudējumus 0.9 milj. eiro apjomā (2014. gadā tās guva 3.4 milj. eiro peļņu).

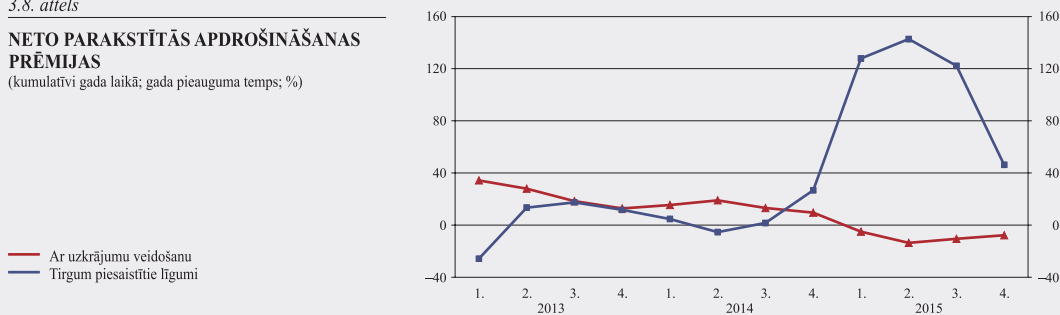
Treškārt, zemas tirgus procentu likmes liks dzīvības apdrošināšanas sabiedrībām pārvērtēt bilances saistības ar arvien zemāku diskonta likmi, palielinot saistību pašreizējo vērtību un tādējādi negatīvi ietekmējot kapitāla prasību izpildi. Taču 2015. gada beigās Latvijas dzīvības apdrošināšanas sabiedrību maksātspējas rādītājs bija augsts (201.9%) {176.3%}.

Apdrošināšanas sabiedrību peļņitspējas pasliktināšanās var veicināt augstākas ieguldījumu atdeves meklējumus (t.sk. ieguldījumus zemākas kvalitātes un likviditātes vērtspapīros). Pēdējo divu gadu laikā Latvijas dzīvības apdrošināšanas sabiedrību ieguldījumu portfeli nav būtiski audzis ieguldījumu akcijās un citos vērtspapīros ar nefiksētu ienesīgumu īpatsvars⁴⁶ (sk. 3.7. att.). Taču ieguldījumu īpatsvars akcijās un citos vērtspapīros ar nefiksētu ienesīgumu ir augstāks nekā vidēji ES (sk. 3.6. att.). Tas galvenokārt skaidrojams ar apdrošināšanas ņēmēju samērā lielo gatavību riskēt, ņemot vērā to diezgan zemo vidējo vecumu. Apdrošināšanas ņēmēji labprāt izvēlas līgumus ar zemāku garantētā ienesīguma līmeni, bet augstāku potenciālo ieguldījumu atdevi. Uzkrājumu izvietošana augstāka riska ieguldījumos nedaudz palielina māsaimniecību finansiālo ievainojamību. Turklāt jauno darījumu dati liecina, ka pēdējos gados māsaimniecības arvien biežāk izvēlas veikt ieguldījumus bez ienesīguma garantijām (2015. gada 4. ceturksnī tirgum piesaistīto līgumu popularitāte pieauga par 46.2% gadā; sk. 3.8. att.). Tādējādi māsaimniecību uzkrājumi kļūst arvien jutīgāki pret tirgus svārstībām. Salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju Latvijā dzīvības apdrošināšanas uzkrājumi joprojām veido niecīgu daļu no māsaimniecību aktīvu kopapjoma (nepilnu 1%; vidēji ES 2014. gada beigās – 9%), tādējādi māsaimniecību finansiālā ievainojamība kopumā būtiski nepalielinās. Tomēr vidējā termiņā ieguldījuma riska pārvešana uz māsaimniecībām un zema investīciju atdeve var ierobežot to vēlmi veidot lielākus nākotnes uzkrājumus dzīvības apdrošināšanas produktos.

3.8. attēls

NETO PARAKSTĪTĀS APDROŠINĀŠANAS PRĒMIJAS

(kumulatīvi gada laikā; gada pieauguma temps, %)

Lai gan zemo procentu likmju vides ietekmē nedaudz pieaudzis Latvijas dzīvības apdrošināšanas sabiedrību ilgtermiņa peļņitspējas risks, kopumā tas joprojām būtiski neapdraud šo sabiedrību stabilitāti. Galvenais risku mazinošais faktors ir to augstā maksātspēja un tas, ka Latvijā darbojošās dzīvības apdrošināšanas sabiedrības galvenokārt ir Latvijas kredītiestāžu vai lielu ārvalstu dzīvības apdrošināšanas sabiedrību meitassabiedrības.

⁴⁶ 2013. gadā notikušais ieguldījumu akcijās u.c. vērtspapīros ar nefiksētu ieguldījumu īpatsvara pieaugums skaidrojams ar dzīvības apdrošināšanas sabiedrību lēmumu turpmāk daļu likvīdo aktīvu izvietot īstermiņa noguldījumos ārvalstu naudas tirgus fondos.

4. SISTĒMISKI NOZĪMĪGAS MAKSĀJUMU UN NORĒĶINU SISTĒMAS

Pārraudzības ietvaros Latvijas Banka arī 2015. gadā veica sistēmiski nozīmīgo finanšu tirgus infrastruktūru TARGET2-Latvija sistēmas un DENOS sistēmas finanšu risku novērtējumu, jo šo infrastruktūru darbības traucējumi var ietekmēt finanšu stabilitāti valstī. Novērtējums apliecināja, ka šajās sistēmās saglabājās zema sistēmiskā riska iespējamība. Šīs infrastruktūras nodrošināja to dalībniekiem un visai finanšu sistēmai efektīvu un drošu maksājumu un norēķinu vidi, un to raita darbība veicināja finanšu stabilitāti.

Finanšu tirgus infrastruktūru raita darbība ir nozīmīga finanšu stabilitātes nodrošināšanā. Maksājumu un norēķinu sistēmas ir daļa no finanšu tirgus infrastruktūras, un tās tiek izmantotas finanšu tirgus dalībnieku darījumu norēķinos. Finanšu tirgus dalībnieku likviditātes problēmas maksājumu vai norēķinu sistēmā vai sistēmas darbības pārtraukums gadījumā, kad tā nebūtu pietiekami aizsargāta pret operacionālo risku, var izraisīt tālākus traucējumus sistēmas dalībniekiem vai izplatīt sistēmiskus traucējumus finanšu sistēmā.

4.1. Maksājumu sistēmas

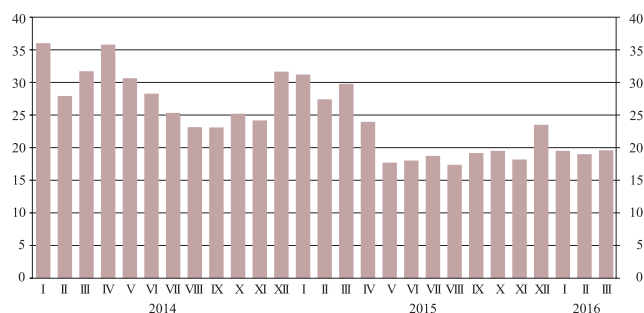
Latvijas Banka kopā ar citām Eiropas Centrālo banku sistēmas dalībniecēm nodrošināja Eiropas Vienotās automatizētās reālā laika bruto norēķinu sistēmas TARGET2 darbību. Latvijas Banka uzturēja TARGET2 komponentsistēmu TARGET2-Latvija, nodrošinot Eirosistēmas monetārās politikas operāciju norēķinus, starpbanku norēķinus liela apjoma maksājumiem, klientu steidzamu maksājumu norēķinus eiro, kā arī EKS sistēmas, DENOS sistēmas un SIA "First Data Latvia" karšu norēķinu sistēmas galanorēķinus eiro.

Statistiskie dati

2015. gadā TARGET2-Latvija sistēma apstrādāja 359.1 tūkst. maksājumu 264.7 mljrd. eiro apjomā. TARGET2-Latvija sistēmā apstrādāto maksājumu kopapjoms salīdzinājumā ar 2014. gadu samazinājās par 22.8% (apstrādāto maksājumu mēneša apjoma dinamiku sk. 4.1. att.). To galvenokārt noteica dažu kredītiestāžu, kuras ir Ziemeļvalstu un Baltijas valstu grupas dalībnieces, likviditātes pārvaldīšanas metožu maiņa, izmantojot TARGET2-Latvija sistēmu. Turklāt EKS sistēma 2014. gada beigās izveidoja tiešo savienojumu ar EBA Clearing uzturēto STEP2 sistēmu, tāpēc mainījās norēķina kārtība ar savienoto sistēmu, aizstājot norēķinu par pilnajām debeta un kredīta pozīcijām ar neto norēķinu saldo apjomā. 2015. gadā TARGET2-Latvija sistēmā vidēji dienā apstrādāti 1 403 maksājumi 1.0 mljrd. eiro apjomā (2016. gada 1. ceturksnī vidēji dienā – 1 417 maksājumu 0.9 mljrd. eiro apjomā).

4.1. attēls

**TARGET2-LATVIJA SISTĒMĀ VEIKTO
MAKSĀJUMU APJOMS**
(mljrd. eiro)

Likviditātes pietiekamība

Latvijas Banka, izmantojot Suomen Pankki – Finlands Bank izstrādāto maksājumu un norēķinu sistēmas darbību imitējošo modeli BoF-PSS2, veica simulācijas nolūkā monitorēt likviditātes pietiekamību TARGET2-Latvija sistēmā un noteikt, kādu ietekmi uz dalībnieku norēķiniem varētu radīt kāda ietekmes ziņā lielākā dalībnieka nespēja veikt maksājumus.

Pārbaugi datu simulācija veica, izmantojot 2015. gada janvāra datus par apstrādātajiem maksājumiem un dalībniekiem pieejamo likviditāti, jo janvārī salīdzinājumā ar citiem

2015. gada mēnešiem bija vislielākais TARGET2-Latvija sistēmā veikto maksājumu kopapjoms un mazākais kontu atlikumu apjoms, tāpēc simulācijas rezultāti par janvāri ļauj izdarīt secinājumus par nepieciešamo likviditāti visa 2015. gada laikā. Simulācijās tika ņemti vērā visi TARGET2-Latvija sistēmā veiktie maksājumi, t.sk. tās dalībnieku pārvedumi uz Latvijas Banku, izmantojot Eirosistēmas noguldījumu iespējas. Dalībniekiem pieejamā likviditātē iekļauta arī iespēja izmantot dienas kredītus.

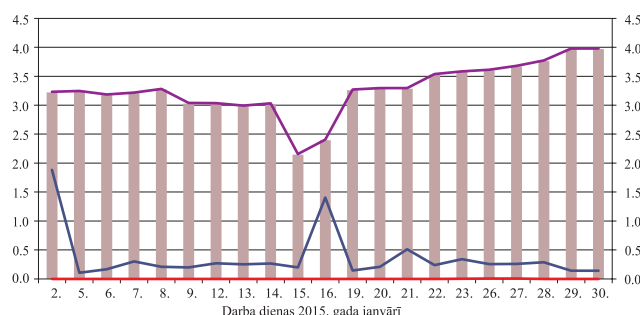
Lai noteiktu likviditātes pietiekamību TARGET2-Latvija sistēmā, pārraugi novērtēja, kāds būtu nepieciešamais norēķinu līdzekļu apjoms visu dienā iesniegto maksājumu veikšanas nodrošināšanai. Tika novērtēti šādi rādītāji: mazākais nepieciešamo norēķinu līdzekļu apjoms (*lower bound*), t.i., norēķinu līdzekļu apjoms, kas nodrošinātu visu maksājumu izpildi vēlākais līdz TARGET2-Latvija sistēmas darbadienas beigām, un lielākais nepieciešamo norēķinu līdzekļu apjoms (*upper bound*), t.i., norēķinu līdzekļu apjoms, kas nodrošinātu visu iesniegto maksājumu izpildi nekavējoties.

Simulāciju rezultāti parādīja, ka lielākais nepieciešamo norēķinu līdzekļu apjoms vidēji dienā bija 396.6 milj. eiro jeb 12.14% no TARGET2-Latvija sistēmas dalībniekiem pieejamo norēķinu līdzekļu apjoma. Savukārt mazākais nepieciešamo norēķinu līdzekļu apjoms vidēji dienā bija 0.5 milj. eiro jeb 0.01% no TARGET2-Latvija sistēmas dalībniekiem pieejamo norēķinu līdzekļu apjoma, un nevienā dienā mazākā nepieciešamo norēķinu līdzekļu apjoma vērtība nepārsniedza 5.2 milj. eiro jeb 0.14% no kopējā likviditātes apjoma. Iegūtie rezultāti rāda, ka kopumā TARGET2-Latvija sistēmā 2015. gadā nodrošinātais likviditātes līmenis bija būtiski augstāks par nepieciešamo likviditātes līmeni (sk. 4.2. att.).

4.2. attēls

LIKVIDITĀTES PIETIEKAMĪBA TARGET2-LATVIJA SISTĒMĀ (SIMULĀCIJAS REZULTĀTI) (mljrd. eiro)

— Dienas sākuma atlikumi
— Mazākais nepieciešamo norēķinu līdzekļu apjoms
— Lielākais nepieciešamo norēķinu līdzekļu apjoms
— Dienas sākuma atlikumi kopā ar dienas kredītiem

Lai novērtētu, kādu ietekmi uz dalībnieku norēķiniem varētu radīt kāda pēc ietekmes lielākā dalībnieka nespēja veikt maksājumus, pārraugi veica stresa situāciju simulācijas. TARGET2-Latvija sistēmas dalībnieki ar lielāko ietekmi sistēmā tika noteikti pēc diviem kritērijiem – atsevišķa dalībnieka iesniegto maksājuma apjoma un savstarpējās atkarības (*interdependency*) faktora, kas norāda, cik lielā mērā dalībnieks saistīts ar citiem dalībniekiem caur maksājumu plūsmām.

Veicot stresa situāciju simulācijas, pārraugi analizēja iespējamās sekas gadījumos, kad vienu pilnu dienu kāds no identificētajiem TARGET2-Latvija sistēmas dalībniekiem ar lielāko ietekmi nespētu veikt maksājumus. Šis uzskatāms par vispiesardzīgāko scenāriju ar minimālu iespējamību un lielāko iespējamo ietekmi, jo ilgāka pārtraukuma gadījumā pārējie dalībnieki, reaģējot uz dalībnieka nespēju veikt maksājumus, mainītu savas maksājumu plūsmas, neveicot maksājumus šim dalībniekam, un ietekme būtiski samazinātos.

Stresa situāciju simulācijas TARGET2-Latvija sistēmā liecināja, ka TARGET2-Latvija sistēmas dalībnieku norēķinu kontos nodrošinātās likviditātes līmenis ir pietiekami augsts un dalībnieku iesniegto maksājumu rīkojumu izpilde varētu kavēties vien atsevišķos gadījumos, kad kāds no TARGET2-Latvija sistēmas dalībniekiem ar lielāko ietekmi visu dienu neveiktu maksājumus. Tāpēc var secināt, ka sistēmiskā riska īstenošanās iespējamība joprojām bija maza.

Darbības nepārtrauktība

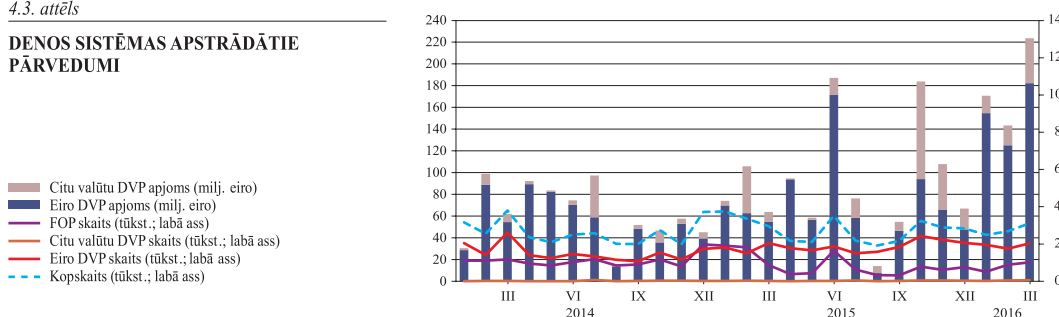
TARGET2-Latvija ir TARGET2 komponentsistēma. 2015. gadā TARGET2 pieejamības rādītājs bija 99.98% (2014. gadā – 100.0%). 2016. gada 1. ceturksnī TARGET2 darbojās bez pārtraukumiem.

4.2. Vērtspapīru norēķinu sistēmas

2015. gadā DENOS sistēma bija vienīgā sistēmiski nozīmīgā vērtspapīru norēķinu sistēma Latvijā, jo tā tika izmantota Eirosistēmas monetārās politikas operācijām un monetārās politikas operāciju dalībnieku vērtspapīru ķīlu mobilizēšanai dienas kredīta saņemšanai TARGET2-Latvija sistēmā. DENOS sistēmas ar finanšu instrumentiem saistītie norēķini eiro tika veikti TARGET2-Latvija sistēmā.

Statistiskie dati

2015. gadā DENOS sistēmā apstrādāto finanšu instrumentu pārvedumu (tālāk tekstā šajā sadaļā – pārvedumi) skaits bija 33.1 tūkst. (par 4.8% lielāks nekā 2014. gadā). Skaita palielinājumu ietekmēja DVP pārvedumu pieaugums. DVP kopapjoms 2015. gadā bija 1.1 mljrd. eiro (par 43.9% lielāks nekā 2014. gadā). DVP pārvedumu apjoma palielinājumu pārsvarā noteica ārpusbiržas DVP pārvedumu eiro pieaugums par 125.3 milj. eiro un DVP pārvedumu ASV dolāros kāpums par 166.5 milj. eiro. Valsts kases organizētajās izsolēs pārdoto valsts parāda vērtspapīru apjoms palielinājās par 34.3 milj. eiro. Kopējo apjoma pieaugumu nodrošināja daži liela apjoma darījumi jūnijā un oktobrī – par to liecina darījumu skaits šajos mēnešos (sk. 4.3. att.). 2015. gadā kredītiestāžu pieprasījums pēc valsts parāda vērtspapīriem bija 5 reizes lielāks par pārdoto apjomu, liecinot par likviditātes pārpalikumu, ko kredītiestādes vēlējas ieguldīt zema riska vērtspapīros. DVP pārvedumu apjoma kritums 2015. gada augustā bija saistīts ar to, ka šajā mēnesī Valsts kase neorganizēja Latvijas valsts parāda vērtspapīru izsoles.

4.3. attēls**DENOS SISTĒMAS APSTRĀDĀTIE PĀRVEDUMI**

2016. gada 1. ceturksnī DENOS sistēmas apjoms pieauga, jo palielinājās Latvijas valsts parāda vērtspapīru izsolēs pārdoto vērtspapīru apjoms un tika veikti daži liela apjoma darījumi ar citiem vērtspapīriem.

DENOS sistēma 2015. gadā vidēji dienā apstrādāja 132 pārvedumus un DVP pārvedumus 4.3 milj. eiro apjomā.

Likviditātes pietiekamība

DENOS sistēmas eiro veiktie norēķini notika TARGET2-Latvija sistēmā, kur dalībniekiem bija ievērojami norēķinu līdzekļu atlikumi. 2015. gadā nebija gadījumu, kad norēķini būtu aizkavējušies naudas līdzekļu nepietiekamības dēļ, tāpēc var secināt, ka LCD dalībnieki nodrošināja eiro veikto DVP pārvedumu naudas norēķiniem nepieciešamo likviditāti 100% apmērā.

Arī 2016. gada 1. ceturksnī LCD dalībnieki nodrošināja eiro veikto DVP pārvedumu naudas norēķiniem nepieciešamo likviditāti TARGET2-Latvija sistēmā 100% apmērā.

Darbības nepārtrauktība

2015. gadā DENOS sistēma nodrošināja 99.3% pieejamību (2014. gadā – 100.0%). 2015. gadā DENOS sistēmā bija viens pārtraukums SWIFT infrastruktūras pieslēguma

pieejamības zuduma dēļ, kura laikā LCD izmantoja alternatīvo datu apmaiņas kanālu, neietekmējot DENOS sistēmas norēķinu veikšanu.

2016. gada 1. ceturksnī DENOS sistēma darbojās bez pārtraukumiem.

Riska novērtējums

Vērtspapīru norēķinu sistēmās riski var būt saistīti gan ar naudas, gan ar finanšu instrumentu norēķiniem. Latvijas Banka veica sistēmiskā riska īstenošanās iespējamības novērtējumu DENOS sistēmas 2015. gada pārvedumiem eiro, jo šādi norēķini varētu ietekmēt TARGET2-Latvija sistēmas darbību.

Naudas norēķini

Uz sistēmiskā riska īstenošanās iespējamību DENOS sistēmas naudas norēķiniem norādītu koncentrācijas rādītājs (piecu lielāko dalībnieku pārvedumu skaita un apjoma īpatsvars kopējā pārvedumu skaitā un apjomā), kas augstāks par 80%, ja DENOS sistēmas naudas norēķinu apjoms TARGET2-Latvija sistēmā būtu nozīmīgs (līdzvērtīgs vienam no pieciem lielākajiem dalībniekiem TARGET2-Latvija sistēmā).

DENOS sistēmas apstrādāto DVP pārvedumu eiro apjoms 2015. gadā bija tikai 0.3% no TARGET2-Latvija sistēmā apstrādāto maksājumu kopapjoma, un DENOS sistēma veica norēķinus TARGET2-Latvija sistēmā vidēji dienā 3.3 milj. eiro apjomā. Tāpēc, lai gan DENOS sistēmā saglabājās augsti koncentrācijas rādītāji, DENOS sistēmas naudas norēķinu apjoms TARGET2-Latvija sistēmā bija nenozīmīgs, tāpēc kopumā sistēmiskā riska īstenošanās iespējamība bija zema.

Arī 2016. gada 1. ceturksnī rādītāji liecināja par zemu sistēmiskā riska īstenošanās iespējamību, jo DENOS sistēmas eiro veikto DVP pārvedumu kopapjoms TARGET2-Latvija sistēmā bija tikai 0.8% no apstrādāto maksājumu kopapjoma.

Finanšu instrumentu norēķini

Sistēmiskais risks vērtspapīru norēķinu sistēmās var rasties, ja finanšu instrumentu pārdevējs nenodrošina pircējam finanšu instrumentus norēķinu dienā, bet pircējam šie finanšu instrumenti nepieciešami tālākai saistību izpildei. Veicot sistēmiskā riska novērtējumu DENOS sistēmas finanšu instrumentu norēķiniem, tika analizēts neizpildīto pārvedumu apjoms. Neizpildītie pārvedumi rada nozīmīgu papildu risku, ja to apjoms pārsniedz noteiktu apjomu no vērtspapīru norēķinu sistēmā veikto pārvedumu kopapjoma. ES regulējuma projekts satur ierosinājumu vērtspapīru norēķinu sistēmām ieviest papildu funkcionalitātes neizpildīto pārvedumu pārvaldībai, ja neizpildīto pārvedumu apjoms pārsniedz 2.5 mljrd. eiro gadā un norēķinu neizpildes rādītājs pārsniedz 0.5% gadā.

2015. gadā DENOS sistēmas finanšu instrumentu darījumu apjomi, kuriem norēķini nav notikuši darījumā paredzētajā norēķinu dienā, bija 0.06% (pēc darījumu skaita) un 0.02% (pēc darījumu apjoma). Neizpildīto pārvedumu apjoms bija neliels, tāpēc neizpildītie pārvedumi nebija nozīmīgs riska avots.

Sistēmiskā riska analīze liecināja, ka 2015. gadā kopumā sistēmiskā riska īstenošanās iespējamība DENOS sistēmā joprojām bija zema.

Kopumā sistēmiskā riska iespējamība gan TARGET2-Latvija sistēmā, gan DENOS sistēmā 2015. gadā saglabājās zema, jo pieejamā likviditāte būtiski pārsniedza norēķiniem nepieciešamo likviditāti – mazāk nekā 15% no TARGET2-Latvija sistēmas dalībniekiem pieejamās likviditātes dienas apjoma tika izmantoti TARGET2-Latvija sistēmas dalībnieku iesniegto maksājumu norēķiniem, savukārt DENOS sistēmas apstrādāto eiro veikto DVP pārvedumu kopapjoms veidoja tikai 0.3% no TARGET2-Latvija sistēmā apstrādāto maksājumu kopapjoma. DENOS sistēmas pārtraukums neietekmēja norēķinu veikšanu. Savukārt TARGET2-Latvija sistēmas darbības pārtraukums 2015. gadā, ko izraisīja programmatūras kļūda, radīja vien īslaicīgus traucējumus ienākošo maksājumu apstrādē. 2016. gada 1. ceturksnī TARGET2-Latvija sistēma un DENOS sistēma nodrošināja 100.0% pieejamību. TARGET2-Latvija sistēma un DENOS sistēma nodrošināja saviem dalībniekiem un visai finanšu sistēmai efektīvu un drošu maksāšanas un norēķinu vidi un tādējādi veicināja finanšu stabilitāti.

PIELIKUMI

1. pielikums

CITAS SISTĒMISKI NOZĪMĪGAS IESTĀDES LATVIJĀ

Ņemot vērā globālās finanšu krīzes mācību, ka sistēmiski nozīmīgu iestāžu maksātspēja var būtiski negatīvi ietekmēt tautsaimniecību, pasaulē pastiprināta uzmanība tiek pievērsta sistēmiski nozīmīgu finanšu iestāžu apzināšanai gan globālā, gan iekšzemes mērogā un to noturības stiprināšanai. Balstoties uz Bāzeles Banku uzraudzības komitejas izstrādāto sistēmiski nozīmīgo finanšu iestāžu ietvaru, ES paredzēta CRD IV prasība identificēt gan globāli nozīmīgas sistēmiskas finanšu iestādes (G-SNI), gan t.s. citas sistēmiski nozīmīgas iestādes (C-SNI). 2015. gadā pasaulē identificētas 30 G-SNI, t.sk. 13 G-SNI ES, bet astoņas G-SNI eiro zonā. Atkarībā no globālā sistēmiskā nozīmīguma pakāpes G-SNI piemēro papildu pirmā līmeņa kapitāla prasības 1.0–3.5% apmērā no RSA. Balstoties uz EBI vadlīnijām, ES valstīs jau identificētas C-SNI. Papildu prasību noteikšana C-SNI ir ES valstu ziņā, un gandrīz visās valstīs jau noteiktas papildu kapitāla prasības, piemērojot vai nepiemērojot pārejas periodu. ECB ir tiesības nepieciešamības gadījumā VUM dalībvalstu C-SNI noteikt augstākas kapitāla prasības nekā nacionālo atbildīgo iestāžu noteiktās prasības.

Saskaņā ar Kredītiestāžu likumu⁴⁷, kurā transponētas CRD IV prasības, ar 2016. gadu FKTK identificē C-SNI un publicē to sarakstu. Turpmāk identificēto C-SNI saraksts pārskatāms ne retāk kā reizi gadā.

Par C-SNI var atzīt kredītiestādes, finanšu pārvaldītājsabiedrības vai jauktas finanšu pārvaldītājsabiedrības, kuru darbības būtiski traucējumi var apdraudēt Latvijas finanšu sistēmas stabilitāti un negatīvi ietekmēt tautsaimniecības attīstību, ņemot vērā to lielumu, nozīmīgumu ES vai iekšzemes tautsaimniecībā, pārrobežu aktivitāšu apjomu, sarežģītību un savstarpējo saistību ar finanšu sistēmu. C-SNI identificē saskaņā ar EBI izstrādāto metodoloģiju⁴⁸, ņemot vērā P1. tabulā minētos četrus kritērijus, tos raksturojošos rādītājus un to svarus. Ja finanšu iestādei aprēķinātais punktu skaits pārsniedz 350 bāzes punktu, to automātiski var atzīt par C-SNI, taču uzraugošās iestādes var vēl izmantot arī noteiktus papildu rādītājus un t.s. kvalitatīvo informāciju, lai nepieciešamības gadījumā par C-SNI noteiktu vēl kādu finanšu iestādi, kā arī pazemināt vai paaugstināt automātisko C-SNI atzīšanas sliekšni par 75 bāzes punktiem.

P1. tabula

C-SNI IDENTIFICĒŠANAS KRITĒRIJI UN TO ĪPATSVARS KOPĒJĀ C-SNI VĒRTĒJUMĀ

Nr. p.k.	Kritērijs	Rādītājs	Sadalījums (%)
1.	Lielums	Aktīvu kopsumma	25.00
2.	Nozīmīgums (t.sk. aizvietojamība/finanšu sistēmas infrastruktūra)	Iekšzemes maksājumu darījumu vērtība	8.33
		ES privātā sektora noguldījumi	8.33
		ES privātajam sektoram izsniegtie aizdevumi	8.33
3.	Sarežģītība/pārrobežu darbības	Ārpusbiržas atvasināto instrumentu vērtība	8.33
		Pārrobežu saistības	8.33
		Pārrobežu prasības	8.33
4.	Savstarpējā saiste ar finanšu sistēmu	Iekšējās finanšu sistēmas saistības	8.33
		Iekšējās finanšu sistēmas aktīvi	8.33
		Emitētie parāda vērtspapīri	8.33

Lai nodrošinātu metodoloģijas piemērotību Latvijas finanšu sektora specifikai, FKTK izmantoja EBI pamatnostādnēs piedāvāto iespēju paaugstināt C-SNI automātiskās identificēšanas sliekšni no 350 bāzes punktiem līdz 425 bāzes punktiem. Tā kā Latvijā

⁴⁷ Kredītiestāžu likuma 35.¹⁴ pants.

⁴⁸ EBI Pamatnostādnēs EBI/PN/2014/10 par kritērijiem, lai noteiktu Direktīvas 2013/36/ES (KPD) 131. panta 3. punkta piemērošanas nosacījumus saistībā ar citām sistēmiski nozīmīgām iestādēm IC-SNI) (sk. http://www.eba.europa.eu/documents/10180/1045622/EBA-GL-2014-10_LV_GL+on+O-siis.pdf).

pagaidām nav nepieciešams par C-SNI atzīt kādu no kredītiestādēm, kuras C-SNI vērtējums nesasniedz automātiskās identificēšanas sliekšni, izvēles iespēja piemērot papildu rādītājus netika izmantota. Atbilstoši C-SNI definīcijai CRD IV ārvalstu kredītiestāžu filiāles netiek atzītas par C-SNI, taču tās tiek izmantotas C-SNI vērtējuma aprēķinā. 2015. gada decembrī FKTK publicēja lēmumu, ka Latvijā par C-SNI atzītas "Swedbank" AS, AS "SEB banka", ABLV Bank, AS, AS "Rietumu Banka", AS "Citadele banka" un AS DNB banka.

Atbilstoši C-SNI sistēmiskā nozīmīguma pakāpei, lai palielinātu C-SNI noturību un mazinātu C-SNI potenciālo negatīvo ietekmi uz finanšu stabilitāti, C-SNI var tikt piemērota C-SNI kapitāla rezerves prasība, kas nepārsniedz 2.0% no to RSA⁴⁹. C-SNI kapitāla rezerves prasības (ja tā ieviesta) pamatotību pārskata ne retāk kā reizi gadā. C-SNI kapitāla rezerves prasību sākotnēji nosaka katras dalībvalsts atbildīgā iestāde, taču VUM ietvaros ECB ir tiesības noteikt augstāku C-SNI kapitāla rezerves prasību nekā nacionālās atbildīgās iestādes noteiktā prasība, ja ECB uzskata to par nepieciešamu.

Ja par C-SNI atzītā kredītiestāde ir meitas sabiedrība G-SNI vai citā ES valstī reģistrētai kredītiestādei, kas arī atzīta par C-SNI, šai kredītiestādei piemērojamā C-SNI kapitāla rezerves prasība nedrīkst pārsniegt lielāko no šādiem rādītājiem – 1.0% no tās RSA vai mātes sabiedrībai noteikto G-SNI vai C-SNI kapitāla rezerves prasību.

Ja par C-SNI atzītajai kredītiestādei noteikta arī sistēmiskā riska kapitāla rezerves prasība, C-SNI ievēro lielāko no prasībām – tai noteikto C-SNI kapitāla rezerves prasību vai sistēmiskā riska kapitāla rezerves prasību. Izņēmuma gadījumā, kad sistēmiskā riska kapitāla rezerve noteikta, lai samazinātu vai novērstu makroprudenciālo risku iekšzēmē, un attiecināta tikai uz riska darījumiem ar Latvijas rezidentiem, C-SNI kapitāla rezerves prasība un sistēmiskā riska kapitāla rezerves prasība piemērojamas kumulatīvi.

Eiropa zonas valstīs identificēto C-SNI aktīvu īpatsvars kredītiestāžu kopējos aktīvos veido vidēji 70–80% (Latvijā – 70%). Gandrīz visas eiropa zonas valstis jau pieņēmušas lēmumu par piemērojamās C-SNI kapitāla rezerves prasības lielumu un prasības ieviešanas termiņiem. Kaimiņvalstis un mātes banku mītnes valstis identificējušas šādas C-SNI un tām piemēro vai plāno piemērot šādas papildu kapitāla prasības.

- Lietuvā identificētas četras C-SNI, kurām ar 2016. gada 31. decembri tiks piemērota šāda C-SNI kapitāla rezerves prasība: *AB SEB Bankas* (2.0%), *Swedbank AB* (2.0%), *AB DNB bankas* (2.0%) un *AB Šiaulių bankas* (0.5%).
- Igaunijā identificētas divas C-SNI: *Swedbank AS* un *AS SEB Pank*, un ar 2016. gada 3. ceturksni tām noteikta 2.0% C-SNI kapitāla rezerves prasība.
- Zviedrijā par C-SNI atzītas četras lielākās banku grupas: *Nordea*, *Svenska Handelsbanken AB*, *Skandinaviska Enskilda Banken AB* un *Swedbank AB*. Ar 2016. gada 1. janvāri tām grupas līmenī noteikta 2.0% C-SNI kapitāla rezerves prasība. Tā kā tām jau tika noteikta sistēmiskā riska rezerves prasība 3.0% apmērā un šīs prasības netiek summētas, noteiktā C-SNI kapitāla rezerves prasība nepalielina kopējās kapitāla prasības.
- Norvēģijā par C-SNI atzītas DNB, *Nordea Bank Norge* un *Kommunalbanken*. Kopš 2015. gada 1. jūlija tām piemērota 1.0% C-SNI kapitāla rezerves prasība, un ar 2016. gada 1. jūliju tā būs 2.0%.

Latvijā lēmumu par C-SNI kapitāla rezerves prasībām plānots pieņemt līdz 2016. gada beigām. 2015. gada 4. ceturksnī visu Latvijas C-SNI kapitāla pietiekamības rādītāji gan solo līmenī, gan konsolidētā līmenī pārsniedza spēkā esošās regulatīvās prasības vairāk nekā par 2 procentu punktiem, tādējādi tās spētu izpildīt arī maksimālo C-SNI kapitāla rezerves prasību.

⁴⁹ Piemērojama konsolidētā, subkonsolidētā vai individuālā līmenī (Kredītiestāžu likuma 35.¹⁵ pants).

2. pielikums

JAUNAIS KREDĪTIESTĀŽU UN IEGULDĪJUMU BROKERU SABIEDRĪBU DARBĪBAS ATJAUNOŠANAS UN NOREGULĒJUMA IETVARS

Pasaules finanšu krīze, kas sākās 2008. gadā, atklāja finanšu sistēmas ievainojamību un nepieciešamību padarīt to noturīgāku pret iespējamiem satricinājumiem. ES valstu atbalsts finanšu sektoram pēc krīzes⁵⁰ pārsniedza 1.1 trlj. eiro, būtiski palielinot valstu parāda slogu un ilgstoši ietekmējot to tautsaimniecības. Lai ierobežotu nodokļu maksātāju līdzekļu izmantošanu banku glābšanā un minimizētu izmaksas reālajai tautsaimniecībai, kā arī, lai nodrošinātu konstruktīvu un vienotu risinājumu krīzes situācijām arvien vairāk integrētajā ES (īpaši eiro zonas) finanšu sistēmā, 2014. gada 15. maijā tika pieņemta BRRD, kas ievieš vienotus principus kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību (tālāk tekstā – kredītiestāžu) uzraudzībai un grūtībās nonākušo kredītiestāžu noregulējumam ES.

Gandrīz visas ES valstis ir ietvērušas BRRD nacionālajos tiesību aktos. 2015. gada 18. jūnijā Latvijas Republikas Saeima pieņēma Kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību darbības atjaunošanas un noregulējuma likumu⁵¹ (tālāk tekstā – Likums), ieviešot Latvijā BRRD prasības un pilnveidojot noregulējuma ietvaru. Pirms Likuma stāšanās spēkā ar kredītiestāžu noregulējumu saistītos jautājumus noteica Kredītiestāžu likums un Banku pārņemšanas likums. FKTK bija pieejamas atsevišķas noregulējuma pilnvaras. Latvijā bija iespējams izveidot pagaidu kredītiestādi vai nodalīt t.s. sliktos aktīvus (piemēram, AS "Parex banka" sadalīšana, izveidojot AS "Citadele banka" un AS "Reverta"), kā arī pārdot uzņēmējdarbību. Taču iepriekš noregulējuma prakse ne tikai Latvijā, bet arī pasaulē balstījās pirmkārt uz valsts atbalstu (t.i., valsts uzņēmās kredītiestāžu glābšanu, lai saglabātu valsts finanšu stabilitāti). Savukārt pilnveidotais noregulējuma ietvars, ko ievieš BRRD, vērsts uz to, lai kredītiestādes glābšanā netiktu iesaistīti nodokļu maksātāju līdzekļi un netiktu iedragāta valsts finanšu situācija, bet to galvenokārt finansētu kredītiestāžu akcionāri un subordinētie kreditori, kā arī pats finanšu sektors, reģistrētām kredītiestādēm veicot individuāli aprēķinātās iemaksas VNF.

VNF līdzekļi pirmkārt tiks izmantoti, lai sniegtu pagaidu atbalstu noregulējumā esošām kredītiestādēm kredītu, garantiju un aktīvu iegādes veidā, kā arī kapitālam pagaidu kredītiestādei. VNF nevar izmantot kredītiestāžu rekapitalizācijai, izņemot noteiktus gadījumus. Kredītiestāžu iemaksu VNF mērķa apjomu (aptuveni 55 mljrd. eiro) plānots sasniegt līdz 2024. gadam.

Jaunā noregulējuma režīmā ārkārtas finansiālais atbalsts no valsts budžeta līdzekļiem pieļaujams tikai papildu finanšu stabilizācijas instrumentu izmantošanas gadījumā. Valdības izmanto finanšu stabilizācijas instrumentus kā pēdējo līdzekli tikai pēc tam, kad novērtēti un maksimāli iespējamā apjomā izmantoti noregulējuma instrumenti.

VUM dalībvalstu lielākās kredītiestādes uzrauga ECB un noregulē jaunizveidotā VNV. VNV kompetencē ir veikt noregulējumu ABLV Bank, AS, AS "SEB banka" un "Swedbank" AS (ECB tieši uzraudzītās kredītiestādes), kā arī AS "Citadele banka" (kredītiestāde, kurai ir pārrobežu meitasbankas un uzņēmumi). Vajadzības gadījumā FKTK sniegs VNV tehnisko atbalstu šo kredītiestāžu noregulējumā, bet VNV būs lēmumu pieņemšanas funkcijas. Pārējo Latvijas kredītiestāžu noregulējuma iestādes funkcijas pilda FKTK. Tās rīcībā ir instrumentu kopums, kas ļauj laikus veikt ātrā intervenci, ja pastāv maksātnespējas iestāšanās risks, un kas ļauj nodrošināt kredītiestāžu kritiski svarīgo funkciju turpināšanu noregulējuma gadījumos, samazinot kredītiestādes iespējamās maksātnespējas ietekmi uz tautsaimniecību un finanšu sistēmu.

Jaunais režīms paredz pakāpenisku pieeju krīzes novēršanai un vadībai. Pirmais posms ir profilakses un sagatavošanās posms. Katra kredītiestāde izstrādā un uztur darbības

⁵⁰ No 2008. gada 1. oktobra līdz 2010. gada 1. oktobrim.

⁵¹ Latvijas Vēstnesis, Nr. 127 (5445), 02.07.2015. (sk. <https://www.vestnesis.lv/ta/id/275045-kreditiestazu-un-ieguldijumu-brokeru-sabiedribu-darbibas-atjaunosanas-un-noregulejuma-likums>).

atjaunošanas plānu, kurā jāiekļauj pasākumi, ko tā veiks, lai uzlabotu savu finansiālo stāvokli, ja tas pasliktināsies⁵². Atjaunošanas plānā jāiekļauj kredītiestādes finanšu stāvokli raksturojošo rādītāju sistēma, kas norādītu, kad nepieciešams uzsākt atjaunošanas plānā paredzētās darbības. FKTK izstrādā un katru gadu pārskata visu kredītiestāžu noregulējuma plānus. Noregulējuma plānā paredzētas noregulējuma darbības, ko FKTK var veikt, ja kredītiestāde atbilst noregulējuma piemērošanas nosacījumiem.

Otrais posms ir kredītiestādes atveseļošanas posms, kurā kredītiestāde veic atjaunošanas plānā paredzētos pasākumus, lai atjaunotu savu finansiālo stāvokli, ja tas ir pasliktinājies. Šis posms ietver arī FKTK t.s. agrīnās intervences pasākumus gadījumos, kad kredītiestāde pārkāpj vai drīzumā varētu pārkāpt kredītiestāžu darbību regulējošās prasības⁵³ un kredītiestādes finanšu stāvoklis strauji pasliktinās. FKTK veic agrīno intervenci, izmantojot Likumā noteiktas pilnvaras, piemēram, tā var pieprasīt, lai kredītiestāde sagatavo plānu sarunām ar kreditoriem par parāda pārstrukturēšanu saskaņā ar darbības atjaunošanas plānu. Atveseļošanas un agrīnās intervences posmos kredītiestāžu akcionāriem jāsiglabā pilna atbildība par kredītiestādes darbību un kontrole pār to, izņemot gadījumus, kad FKTK iecēlusi pilnvarnieku.

Trešais posms ir noregulējuma posms, ja otrais posms izrādījies nesekmīgs vai situācija kredītiestādē strauji pasliktinājusies. Pieņemot lēmumu par kredītiestāžu noregulējuma vai likvidācijas īstenošanu, kredītiestādes noregulējums tiek veikts tikai tad, ja tiek izpildīti visi trīs kritēriji:

1. kredītiestādei ir finanšu grūtības vai iespējams, ka tā nonāks finanšu grūtībās (*failing or likely to fail*);
2. nav privātā sektora risinājuma iespējas;
3. noregulējums nepieciešams sabiedrības interesēs⁵⁴.

Noregulējuma instrumentu piemērošanas gadījumā, kad tiek atcelta noregulējamās kredītiestādes valde un padome, FKTK ir tiesīga iecelt pilnvarnieku, kura pienākums ir veikt pasākumus (t.sk. kapitāla palielināšanu, iestādes akcionāru struktūras maiņu vai iestādes pārņemšanu finansiāli un organizatoriski stabili iestāžu kontrolē), lai veicinātu noregulējuma mērķu sasniegšanu.

FKTK ir pilnvarota piemērot šādus noregulējuma instrumentus:

1. uzņēmējdarbības pārdošana bez akcionāru piekrišanas;
2. pagaidu kredītiestādes izveide (*bridge bank*): pilnīga vai daļēja uzņēmējdarbības nodošana valsts kontrolē esošai iestādei uz ierobežotu laiku;
3. aktīvu nodalīšana (problemātisko aktīvu nodošana aktīvu pārvaldības iestādei);
4. iekšējā rekapitalizācija (*bail-in*).

Kredītiestādi rekapitalizē, pilnībā norakstot vai būtiski samazinot akcionāru ieguldījumus un kreditoru prasības⁵⁵ vai konvertējot tās akcijās. Norakstīšanu nevar piemērot attiecībā uz garantētajiem noguldījumiem, nodrošinātajām saistībām un īstermiņa starpbanku saistībām. Izņēmuma gadījumos noteiktas saistības var atbrīvot no norakstīšanas vai konvertācijas, lai ierobežotu sistēmiskas krīzes izplatīšanos.

⁵² Kredītiestādes pārskata savu darbības atjaunošanas plānu vismaz reizi gadā vai pēc pārmaiņām attiecīgās iestādes juridiskajā vai organizatoriskajā struktūrā, saimnieciskās darbības vai finanšu stāvoklī, kuras varētu būtiski ietekmēt darbības atjaunošanas plānu vai rada nepieciešamību izdarīt grozījumus darbības atjaunošanas plānā.

⁵³ Kredītiestāžu likuma, Finanšu instrumentu tirgus likuma, FKTK normatīvo aktu vai tieši piemērojamo ES tiesību aktu prasības.

⁵⁴ Uzskatāms, ka noregulējuma darbība ir sabiedrības interesēs, ja tā ir vajadzīga, piemēram, lai garantētu kredītiestāžu kritiski svarīgo funkciju nepārtrauktību, lai izvairītos no būtiskas negatīvas ietekmes uz finanšu tirgus stabilitāti, lai aizsargātu noguldītāju intereses, kā arī klientu finanšu līdzekļus un klientu aktīvus.

⁵⁵ Kapitāla norakstīšana notiek šādā secībā: vispirms pirmā līmeņa pamata kapitāls, tad pirmā līmeņa papildu kapitāls, otrā līmeņa kapitāls, iepriekš vēl neiekļautais subordinētais kapitāls un, visbeidzot, iekšējai rekapitalizācijai pakļautās saistības saskaņā ar maksātnespējas procedūrās noteikto hierarhiju.

3. pielikums KREDĪTIESTĀŽU DARBĪBAS RĀDĪTĀJI

P3.1. tabula

KOPĒJIE KREDĪTIESTĀŽU DARBĪBAS RĀDĪTĀJI

Rādītājs	2009	2010	2011 ¹	2012 ¹	2013	2014	2015	2016. gada februāris
Bilances rādītāji								
Kredītiestāžu un ārvalstu kredītiestāžu filiāļu skaits	27	29	30	29	28	26	27	27
Aktīvu kopsumma (milj. eiro)	30 845.5	31 256.5	29 775.7	28 784.4	29 192.3	30 816.1	31 937.7	31 886.4
Kredītu īpatsvars aktīvos (%)	71.2	65.3	62.9	58.0	53.5	47.6	46.0	47.5
Noguldījumu īpatsvars pasīvos (%)	44.1	50.6	52.9	61.7	66.8	72.0	72.8	72.4
Saistību pret MFI īpatsvars pasīvos (%)	35.9	31.2	24.5	20.5	15.4	11.4	9.2	9.3
Kredītu atlikuma un noguldījumu atlikuma attiecība (%)	161.6	129.0	119.0	94.1	80.1	66.1	63.1	65.7
Pelnītspēja								
ROE (%) ²	-41.6	-19.7	-11.2	5.6	8.6	11.1	12.5	10.0
ROA (%) ³	-3.5	-1.6	-0.9	0.6	0.9	1.1	1.3	1.2
Izdevumu un ienākumu attiecība (%) ⁴	54.4	72.0	60.3	52.6	50.7	49.7	47.5	51.8
Peļņas marža (%) ⁵	-132.3	-77.2	-25.1	24.3	31.4	39.3	47.0	46.3
Kapitāla pietiekamība⁶								
Pašu kapitāls (milj. eiro)	2 917.5	2 739.1	2 713.3	2 723.0	2 769.2	2 990.8	3 118.9	–
Pirmā līmeņa pamata kapitāls/Pirmā līmeņa kapitāls (milj. eiro) ⁷	2 294.0	2 145.8	2 215.0	2 358.0	2 532.0	2 597.3	2 707.3	–
Riska svērtie aktīvi (milj. eiro)	20 042.1	18 709.9	15 595.9	15 465.8	14 618.6	14 346.9	13 910.9	–
Kopējais kapitāla rādītājs (%)	14.6	14.6	17.4	17.6	18.9	20.9	22.4	–
Pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs/ Pirmā līmeņa kapitāla rādītājs (%)	11.4	11.5	14.2	15.2	17.3	18.1	19.5	–
Likviditāte								
Likviditātes rādītājs (%) ⁸	62.8	67.9	63.9	59.8	64.4	63.1	66.7	66.4
Likvido aktīvu īpatsvars aktīvos (%) ⁹	21.1	27.3	27.4	32.3	36.5	39.9	40.2	39.2
Aktīvu kvalitāte								
Uzkrājumu nedrošajiem parādiem attiecība pret kredītportfeli (%)	8.6	11.3	11.5	8.0	6.1	5.3	4.7	4.8
Kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvars kredītportfeli (%)	16.4	19.0	17.5	11.1	8.3	6.9	6.0	6.0

¹ 2011. un 2012. gada peļņitpējas, kapitāla pietiekamības un likviditātes rādītājos nav iekļauti *Allied Irish Banks Plc* Latvijas filiāles, AS "Latvijas Krājbanka" un AS "Parex banka" dati.

² Uz gadu attiecināta pārskata perioda peļņas vai zaudējumu attiecība pret vidējo kapitālu un rezervēm (rādītāja aprēķinā netiek iekļauti ārvalstu kredītiestāžu filiāļu dati).

³ Uz gadu attiecināta pārskata perioda peļņas vai zaudējumu attiecība pret vidējiem aktīviem.

⁴ Izdevumu attiecība pret ienākumiem = (administratīvie izdevumi + nemateriālo aktīvu un pamatlīdzekļu vērtības nolietojums un atsavināšana)/(tīrie procentu ienākumi + dividendu ienākumi + neto komisijas naudas + finanšu instrumentu tirdzniecības darījumu peļņa vai zaudējumi + finanšu instrumentu pārvērtēšanas rezultāts + neto parastie ienākumi + pārdošanai pieejamo finanšu aktīvu vērtības samazinājuma korekcija) × 100.

⁵ Peļņas pirms nodokļiem un finansālās darbības peļņas attiecība.

⁶ No 2014. gada kredītiestāžu kapitāla pietiekamība un ar to saistītie rādītāji tiek aprēķināti saskaņā ar CRR regulā noteikto metodoloģiju un nav tieši salīdzināmi ar iepriekšējo periodu rādītājiem.

⁷ 2014. gadā visu kredītiestāžu pirmā līmeņa pamata kapitāls sakrīt ar pirmā līmeņa kapitālu. 2013. un 2012. gadam norādīti dati par pirmā līmeņa kapitālu.

⁸ FKTK noteiktie likvidie aktīvi (nauda kasē; tās prasības pret Latvijas Banku un maksātpējīgām kredītiestādēm, kuru atlikušais termiņš nepārsniedz 30 dienu, un noguldījumi ar citu termiņu, ja līgumā paredzēta iespēja izņemt tos pirms noteiktā termiņa; ieguldījumi finanšu instrumentos, ja tiem ir pastāvīgs, neierobežots tirgus) nedrīkst būt mazāki par 30% no kredītiestāžu kārtējo saistību, kuru atlikušais termiņš nepārsniedz 30 dienu, kopsummas.

⁹ Likvidie aktīvi = nauda kasē + prasības pret centrālajām bankām un citām kredītiestādēm + centrālo valdību parāda vērtspapīri ar fiksētu ienākumu.

P3.2. tabula

1. UN 2. GRUPAS KREDĪTIESTĀŽU DARBĪBAS RĀDĪTĀJI

Rādītājs	1. kredītiestāžu grupa						2. kredītiestāžu grupa					
	2011 ¹⁰	2012 ¹⁰	2013	2014	2015	2016. gada februāris	2011 ¹⁰	2012 ¹⁰	2013	2014	2015	2016. gada februāris
Bilances rādītāji												
Kredītiestāžu un ārvalstu kredītiestāžu filiāļu skaits	15	14	13	10	11	11	15	15	15	16	16	16
Aktīvu kopsumma (milj. eiro)	21 709.0	19 207.5	18 345.0	17 623.3	17 289.9	17 573.2	8 066.6	9 576.9	10 847.3	13 192.9	14 647.8	14 313.2
Kredītu īpatsvars aktīvos (%)	73.7	71.8	68.6	64.9	64.7	63.4	33.8	30.5	28.0	24.5	23.8	24.3
Noguldījumu īpatsvars pasīvos (%)	41.2	50.6	57.3	63.4	65.6	66.3	84.9	83.9	83.0	83.6	81.3	80.3
Saistību pret MFI īpatsvars pasīvos (%)	33.1	30.2	24.0	19.4	16.0	15.3	1.0	1.1	0.8	0.7	1.0	1.0
Kredītu atlikuma un noguldījumu atlikuma attiecība (%)	178.9	141.8	119.7	102.4	98.7	95.5	39.8	36.3	33.8	29.3	29.3	30.3
Pelnītspēja												
ROE (%) ¹¹	5.7	4.8	6.8	9.8	9.1	6.7	5.0	7.6	13.1	13.7	19.0	16.0
ROA (%) ¹²	0.5	0.6	0.8	1.1	1.2	1.1	0.4	0.6	1.0	1.1	1.5	1.4
Izdevumu un ienākumu attiecība (%) ¹³	55.0	51.6	50.5	49.7	48.2	51.0	57.7	54.6	51.0	49.7	46.8	52.6
Peļņas marža (%) ¹⁴	27.3	26.2	29.3	41.8	50.1	46.0	15.7	20.9	34.5	36.5	43.9	46.7
Kapitāla pietiekamība¹⁵												
Pašu kapitāls (milj. eiro)	2 022.9	1 898.7	1 817.3	1 786.7	1 873.6	–	690.3	824.3	951.9	1 204.1	1 245.3	–
Pirmā līmeņa pamata kapitāls/pirmā līmeņa kapitāls (milj. eiro) ¹⁶	1 661.4	1 710.5	1 786.3	1 755.1	1 843.0	–	553.5	647.4	745.7	842.1	864.4	–
Riska svērtie aktīvi (milj. eiro)	11 159.5	10 632.7	9 228.5	8 022.7	7 176.8	–	4 436.4	4 833.1	5 390.1	6 324.2	6 734.2	–
Kopējais kapitāla rādītājs (%)	18.1	17.9	19.7	22.3	26.1	–	15.6	17.1	17.7	19.0	18.5	–
Pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs/pirmā līmeņa kapitāla rādītājs (%)	14.9	16.1	19.4	21.9	25.7	–	12.5	13.4	13.8	13.3	12.8	–
Likviditāte												
Likviditātes rādītājs (%) ¹⁷	56.0	50.6	51.9	46.1	49.1	50.3	73.4	69.8	77.7	78.6	81.8	80.6
Likvīdo aktīvu īpatsvars aktīvos (%) ¹⁸	19.8	22.9	25.6	27.7	28.5	29.7	48.2	51.2	54.8	56.4	54.0	49.2
Aktīvu kvalitāte												
Uzkrājumu nedrošajiem parādiem īpatsvars kredītportfelī (%)	12.1	8.0	5.8	4.9	4.2	4.1	8.6	8.1	7.4	6.9	6.3	6.9
Kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām īpatsvars kredītportfelī (%)	18.2	10.8	7.8	6.1	4.8	4.6	13.2	12.7	10.4	9.6	10	10.2

¹⁰ 2011. un 2012. gada peļņitpējas, kapitāla pietiekamības un likviditātes rādītājos nav iekļauti *Allied Irish Banks Plc* Latvijas filiāles, AS "Latvijas Krājbanka" un AS "Parex banka" dati.

¹¹ Uz gadu attiecināta pārskata perioda peļņas vai zaudējumu attiecība pret vidējo kapitālu un rezervēm (rādītāja aprēķinā netiek iekļauti ārvalstu kredītiestāžu filiāļu dati).

¹² Uz gadu attiecināta pārskata perioda peļņas vai zaudējumu attiecība pret vidējiem aktīviem.

¹³ Izdevumu attiecība pret ienākumiem = (administratīvie izdevumi + nemateriālo aktīvu un pamatlīdzekļu vērtības nolietojums un atsavināšana)/(tīrie procentu ienākumi + dividendu ienākumi + neto komisijas naudas + finanšu instrumentu tirdzniecības darījumu peļņa vai zaudējumi + finanšu instrumentu pārvērtēšanas rezultāts + neto parastie ienākumi + pārdošanai pieejamo finanšu aktīvu vērtības samazinājuma korekcija) × 100.

¹⁴ Peļņas pirms nodokļiem un finansālās darbības peļņas attiecība.

¹⁵ No 2014. gada kredītiestāžu kapitāla pietiekamība un ar to saistītie rādītāji tiek aprēķināti saskaņā ar CRR regulā noteikto metodoloģiju un nav tieši salīdzināmi ar iepriekšējo periodu rādītājiem.

¹⁶ 2014. gadā visu kredītiestāžu pirmā līmeņa pamata kapitāls sakrīt ar pirmā līmeņa kapitālu. 2013. un 2012. gadam norādīti dati par pirmā līmeņa kapitālu.

¹⁷ FKTK noteiktie likvīdie aktīvi (nauda kasē; tās prasības pret Latvijas Banku un maksāspējīgām kredītiestādēm, kuru atlikušais termiņš nepārsniedz 30 dienu, un noguldījumi ar citu termiņu, ja līgumā paredzēta iespēja izņemt tos pirms noteiktā termiņa; ieguldījumi finanšu instrumentos, ja tiem ir pastāvīgs, neierobežots tirgus) nedrīkst būt mazāki par 30% no kredītiestāžu kārtējo saistību, kuru atlikušais termiņš nepārsniedz 30 dienu, kopsummas.

¹⁸ Likvīdie aktīvi = nauda kasē + prasības pret centrālajām bankām un citām kredītiestādēm + centrālo valdību parāda vērtspapīri ar fiksētu ienākumu.

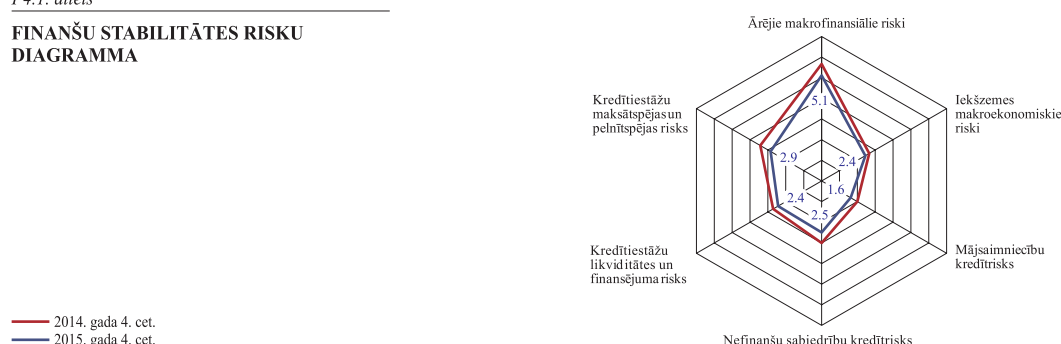
4. pielikums FINANŠU STABILITĀTES RISKU NOVĒRTĒJUMA RĪKI

Pielikumā atspoguļotie risku novērtējuma rīki ir papildu instrumenti finanšu stabilitātes novērtēšanas procesā. Rezultātu interpretācijā ir svarīgi ņemt vērā šo rīku tehniskos ierobežojumus, un risku galanovērtējumā būtisks ir eksperta novērtējums.

Risku diagramma un riska kategoriju indeksi

P4.1. attēls

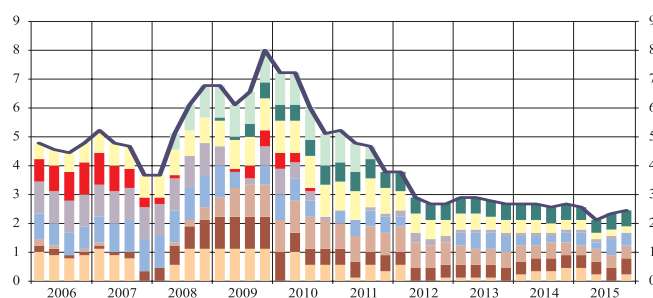
FINANŠU STABILITĀTES RISKU DIAGRAMMA

P4.2. attēls

IEKŠZEMES MAKROEKONOMISKO RISKU PĀRMAIŅU NOVĒRTĒJUMS (INDEKSA UN TĀ KOMPONENTU DINAMIKA)

- Valdības parāda pārmaiņas (procentu punktos)
- Valdības parāds (% no IKP)
- Iekšzemes kredītu atlikums (% no IKP)
- Iekšzemes kredītu atlikuma attiecības pret IKP novirze (procentu punktos)
- Tekošā konta balance (% no IKP; procentu punktos)
- PCI (procentu punktos)
- Bezdarba līmenis (%)
- Latvijas ENR (punktos) (-1)*
- Reālā IKP gada pārmaiņas (procentu punktos)
- Iekšzemes makroekonomisko risku indekss

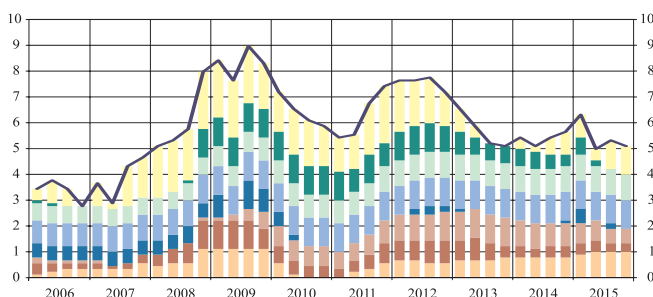

* Ar (-1) apzīmē rādītājus, kuriem ir pretēja sakarība ar risku.

P4.3. attēls

ĀRĒJO MAKROFINANSIĀLO RISKU PĀRMAIŅU NOVĒRTĒJUMS (INDEKSA UN TĀ KOMPONENTU DINAMIKA)

- Saliktais sistēmiskā stresa rādītājs (punktos)
- Valdības parāds ES (gada pārmaiņas; % no IKP)
- Valdības parāds ES (% no IKP)
- Privātais parāds (% no IKP)
- Privātais parāds (gada pārmaiņas; % no IKP)
- Bezdarba līmenis ES (%)
- ES ENR (punktos) (-1)*
- Imports galvenajās tirdzniecības partnervalstīs (gada pārmaiņas; %) (-1)*
- Ārējo makrofinansālo risku indekss

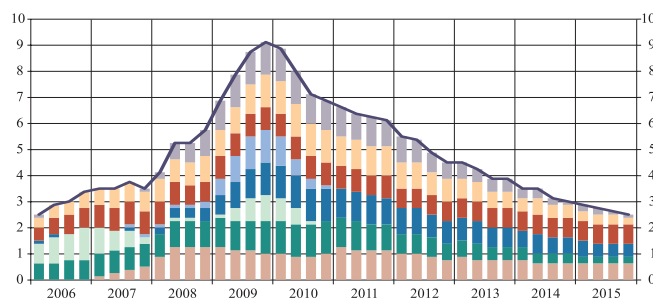

* Ar (-1) apzīmē rādītājus, kuriem ir pretēja sakarība ar risku.

P4.4. attēls

NEFINANŠU SABIEDRĪBU KREDĪTRISKA PĀRMAIŅU NOVĒRTĒJUMS (INDEKSA UN TĀ KOMPONENTU DINAMIKA)

- Procentu maksājumu segums (%) (-1)*
- Nefinanšu sabiedrību parāda attiecība pret pašu kapitālu (%)
- Herfindāla-Hiršmaņa indekss
- Ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu īpatsvars (gada pārmaiņas; procentu punktos)
- Ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu īpatsvars (%)
- Nefinanšu sabiedrībām izsniegto kredītu attiecības pret IKP novirze (procentu punktos)
- Nefinanšu sabiedrībām izsniegtie kredīti (% no IKP)
- Nefinanšu sabiedrību rentabilitāte (%) (-1)*
- Nefinanšu sabiedrību kredītriska indekss

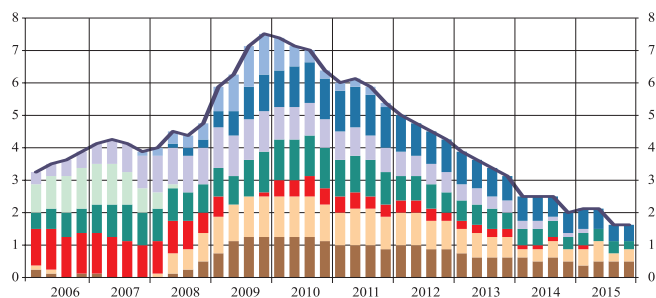

* Ar (-1) apzīmē rādītājus, kuriem ir pretēja sakarība ar risku.

P4.5. attēls

MĀJSAIMNIECĪBU KREDĪTRISKA PĀRMAIŅU NOVĒRTĒJUMS (INDEKSA UN TĀ KOMONENTU DINAMIKA)

- Ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu īpatsvars (gada pārmaiņas; procentu punktos)
- Ilgāk par 90 dienām kavēto kredītu īpatsvars (%)
- Procentu maksājumu attiecība pret rīcībā esošajiem ienākumiem (%)
- Mājsaimniecību parāda attiecības pret rīcībā esošajiem ienākumiem novirze (procentu punktos)
- Mājsaimniecību parāda attiecība pret rīcībā esošajiem ienākumiem (%)
- Mājokļu pieejamības rādītājs (%)
- Reālā neto alga (gada pārmaiņas; %) (-1)*
- Bezdarbs (%)
- Mājsaimniecību kredītriska indekss

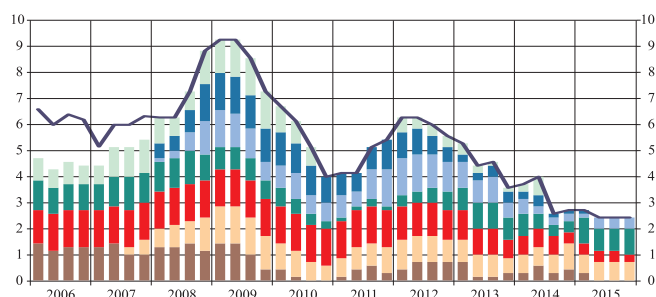

* Ar (-1) apzīmē rādītājus, kuriem ir pretēja sakarība ar risku.

P4.6. attēls

KREDĪTIESTĀŽU LIKVIDITĀTES UN FINANSĒJUMA RISKA PĀRMAIŅU NOVĒRTĒJUMS (INDEKSA UN TĀ KOMONENTU DINAMIKA)

- 3 mēnešu RIGIBOR un EURIBOR starpība (līdz 2014. gadam; procentu punktos/eiro uz nakti izsniegto kredītu procentu likmju vēsturiskais svārstīgums (ar 2014. gadu; %)
- Latvijas 5 gadu CDS prēmija (bāzes punktos)
- Zviedrijas un Norvēģijas mātesbanku 5 gadu CDS prēmija (bāzes punktos)
- Rezidentu aktīvu stabilitā finansējuma rādītājs (%)
- Rezidentu kredītu atlikuma attiecība pret rezidentu noguldījumu atlikumu (%)
- Rezidentu noguldījumu atlikuma gada pārmaiņas (%) (-1)*
- FKTK aprēķinātais kredītiestāžu likviditātes rādītājs (%) (-1)*
- Kredītiestāžu likviditātes un finansējuma riska indekss

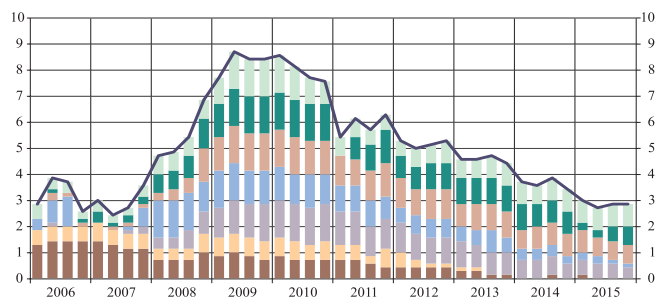

* Ar (-1) apzīmē rādītājus, kuriem ir pretēja sakarība ar risku.

P4.7. attēls

KREDĪTIESTĀŽU MAKSĀTSPĒJAS UN PELNĪTSPĒJAS RISKA PĀRMAIŅU NOVĒRTĒJUMS (INDEKSA UN TĀ KOMONENTU DINAMIKA)

- Vispārējā procentu likmju starpība darījumu atlikumiem (procentu punktos) (-1)*
- Neto izdevumu uzkrājumiem attiecība pret finansālās darbības peļņu (%)
- ROE (%) (-1)*
- Uzkrājumu norma (%) (-1)*
- Neto kredītu ar maksājumu kavējumu ilgāku par 90 dienām attiecība pret kapitālu (%)
- Kapitāla un rezervju attiecība pret aktīviem (%) (-1)*
- Pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs (%) (-1)*
- Kredītiestāžu maksāspējas un pelnītspējas riska indekss

* Ar (-1) apzīmē rādītājus, kuriem ir pretēja sakarība ar risku.

Kreditīestāžu aptaujas par riskiem rezultāti⁵⁶

P4.1. tabula

KREDĪTIESTĀŽU VĒRTĒJUMS PAR IESPĒJAMIEM SISTĒMISKAJIEM RISKIEM 2016. GADA JANVĀRĪ

(iekavās sniegti 2015. gada jūlijā veiktās risku aptaujas rezultāti)

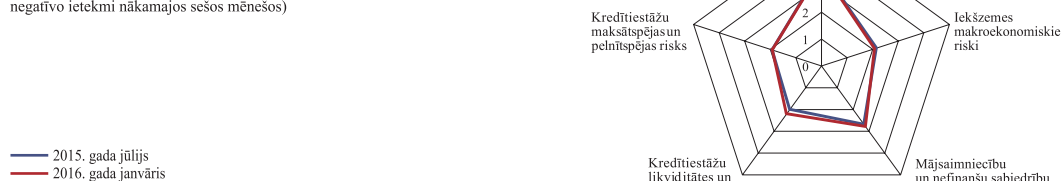
Riski to nozīmīguma secībā (iestāšanās iespējamība reizināta ar potenciālo ietekmi)	Iestāšanās iespējamība	Potenciālā ietekme
1. Zemu procentu likmju vide.	4.0 (4.1)	3.3 (3.1)
2. Ārējā pieprasījuma pasliktināšanās un augstās nenoteiktības ieilgšanas iespējamā negatīvā ietekme uz Latvijas tautsaimniecību.	3.4 (3.4)	3.8 (3.5)
3. Krievijas ekonomiskās un politiskās situācijas pasliktināšanās negatīvā ietekme uz Latvijas tautsaimniecību un kredītiestādēm.	3.7 (3.8)	3.1 (3.4)
4. Vājas kreditēšanas ieilgšanas risks.	3.2 (3.6)	3.1 (3.0)
5. Nefinanšu sabiedrību maksāspējas pasliktināšanās.	2.8 (2.9)	3.6 (3.6)
6. Mājsaimniecību maksāspējas pasliktināšanās.	2.3 (2.4)	3.8 (3.3)
7. Nestabilas likumdošanas vides ietekme uz Latvijas tautsaimniecību un finanšu sistēmu.	2.8 (2.5)	3.1 (3.0)
8. Tiesiskās sistēmas nepilnību ietekme uz Latvijas tautsaimniecību un finanšu sistēmu.	2.8 (2.8)	3.0 (3.2)
9. Latvijas ekonomiskās situācijas pasliktināšanās iekšzemes faktoru ietekmē.	2.2 (2.2)	3.6 (3.2)
10. Finansējuma piesaistes nosacījumu pasliktināšanās Latvijas kredītiestādēm.	2.3 (1.9)	3.0 (2.6)
11. Straujas nekustamā īpašuma cenu pārmaiņas.	1.9 (2.2)	3.1 (3.2)

[0.0–0.5] ļoti zema	[0.5–1.5] zema	[1.5–2.5] mazāka par vidēju	[2.5–3.5] vidēja	[3.5–4.5] lielāka par vidēju	[4.5–5] liela
------------------------	-------------------	--------------------------------	---------------------	---------------------------------	------------------

P4.8. attēls

KREDĪTIESTĀŽU VEIKTAIS RISKĀ KATEGORIJU NOVĒRTĒJUMS PĒC RISKĀ PAKĀPES

(ņemot vērā riska iestāšanās iespējamību un iespējamo negatīvo ietekmi nākamajos sešos mēnešos)

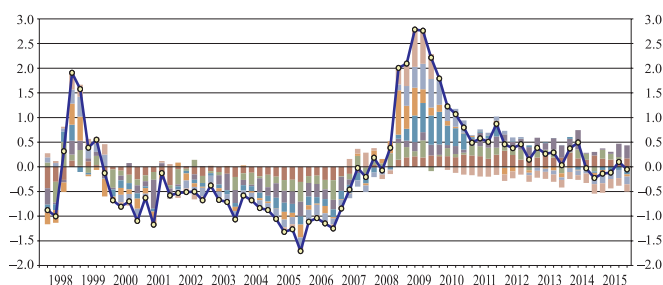

Skala 1–5, kur 1 – neliela riska pakāpe, 2 – mazāka par vidēju riska pakāpe, 3 – vidēja riska pakāpe, 4 – lielāka par vidēju riska pakāpe, 5 – liela riska pakāpe.

P4.9. attēls

LATVIJAS FINANŠU STRESA INDEKSS

- 3 mēnešu RIGIBOR un EURIBOR starpība (līdz 2014. gadam; procentu punktos)/ciro uz nakti izsniegto kredītu procentu likmju vēsturiskais svārstīgums (ar 2014. gadu; %)
- Valdības vērtspapīru peļņas likmju starpība (procentu punktos)
- Uzkrājumu nedrošiem parādiem attiecība pret rezidentiem izsniegto kredītu atlikumu (ceturkšņa pārmaiņas; %)
- ROA (%)
- Starptanku noguldījumi (ceturkšņa pārmaiņas; %)
- Rezidentu noguldījumi (ceturkšņa pārmaiņas; %)
- Kredīti rezidentiem (ceturkšņa pārmaiņas; %)
- Finanšu stresa indekss

⁵⁶ 2016. gada janvārī Latvijas Banka veica kredītiestāžu regulāro aptauju par to, kā tās vērtē riskus Latvijas finanšu sistēmā. Aptaujā piedalījās 12 kredītiestāžu.